

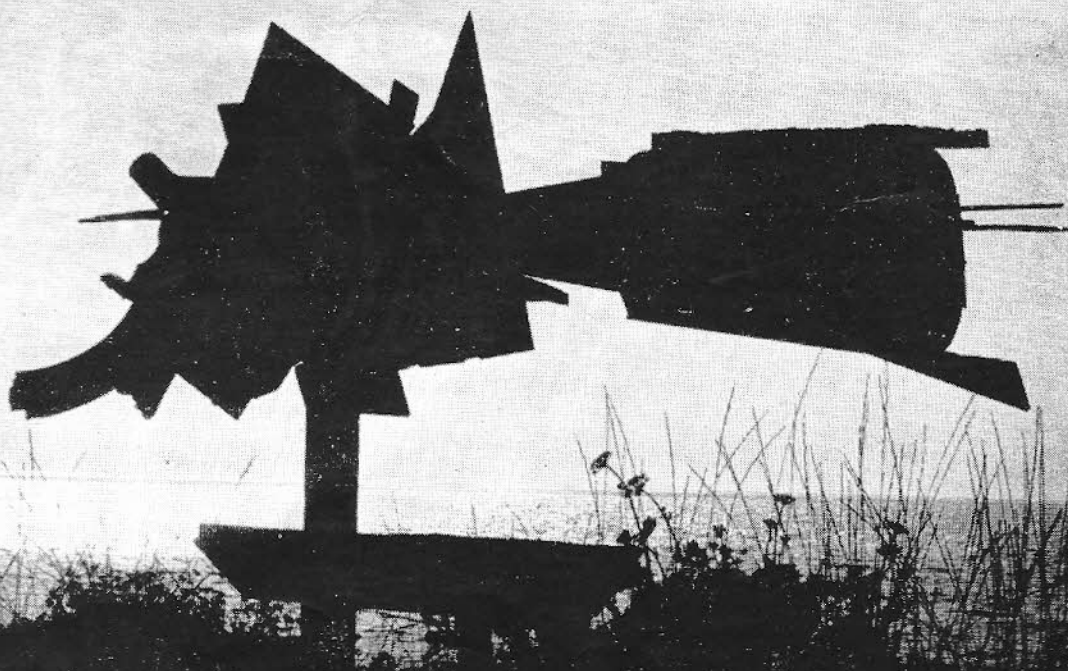
מערכות ים

בטאון חיל הים

מָה אַתָּה יוֹדֵעַ עַל צוֹלָל
בְּאַטְוִיּוֹת מְשֻׁגָּעוֹת
מִזִּיעַ וְרוֹעֵד בְּקֶר הַמַּיִם מִמֵּאֲמִץ הַהֶאָצָה
עֲטוּף חֲשֵׁכָה וַמַּיִם מַגְבִּירִים וְמוֹזֵם סְתוּם
שֶׁל מְנוּעֵי סְפִינוֹת סִיּוֹר
בְּלִי לְשִׁים עַל אֶף אֶחָד, צוֹלָל לְבַד עִם בְּן־זוּגוֹ
בְּלִי נֶשֶׁק וּבְלִי חֲפוּי וּבְלִי הַמֶּוֹן צָבָא
מוֹקְשִׁים עַל גִּבּוֹ, חוֹדֵר אֶל הַנֶּמֶל
בִּידִיעָה בְּרוּרָה שְׁסִפְנוּיֵי הָאֶסְפוֹתוֹ קְרוּבִים לְאֶסֶס

אֵימָן אֵימָן / מֶלֶךְ אֶסוֹר בְּרֶהֱטִים

■ מערכות ים ■ בטאון חיל הים ■ מס' 90 ■

■ אלול תשכ"ח ■ ספטמבר 1968 ■ מחיר החוברת 1.50 ל"י ■

■ עורך: סרן אלי שחף ■ מלבה"ד: אריה סמסונוב ■

■ עורך גרפי: אלי שפיר ■ צלם המערכת: עודד עגור ■

■ הדפסת הדגם: דפוס אופסט, פסטל ■ הודפס ב.דפוס החדש ■

מ ע ר כ ו ת בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: אל"מ גרשון ריבלין
קציני המערכת: סא"ל מ. שריג, סרן ש. גפני
צוות המערכת: א. גולדברג, מ. ממ"ק, א. רובנשטיין
מרכזת המערכת: מ. דרורי
"מערכת-חימוש": קצין עריכה רס"ן י. להט
"מערכת-שריון": ע' קצין-עריכה סגן שאול אברמסקי
"מערכת-פלים": קצין עריכה סא"ל שלמה לב
"קשר ואלקטרוניקה": קצין עריכה רס"ן מהנדס י. בעל-שם

כתובת המערכת: ד. צ. 1074 צה"ל

בעיני מנויים, דגמים וחברות קודמות

יש לפנות אל: ההוצאה לאור מחי ההפצה,

רח' בי מס' 29, טל. 247185 - הקריה ת"א.

פקודת יום

מטעם

אלוף שלמה אראל
מפקד חיל היים

אזרחי החיל, מפקדים וימאים בשרות-סדר ומלואים!

הנני נפרד מכם היום כשמאחורי 32 שנים של שרות ימי ו-20 שנות שרות בחיל-היים. ראיתי בשנים אלה ייעוד ושליחות, קודם למען המדינה בדרך, ואחר-כך למען ביצור ובטחון המדינה שקמה.

האמנתי תמיד, והנני מאמין היום במשנה תוקף, שגורל ישראל, שגשוגה ובטחונה קשורים קשר הדוק עם היים, ולאמונה זו הקדשתי את מיטב שנותי. תמיד ראיתי את השרות בחיל-היים כשליחות כפולה: זו של בטחון ישראל וזו של כיבוש היים לעם ישראל. ישראל היא ארץ קטנה ומוקפת אויבים בכל גבולותיה היבשתיים. עושרה העיקרי הוא כשרון המעשה של תושביה והיים מהווה לה מרחב מחיה וגשר יחיד לעולם הגדול. אך בים טמונות גם סכנות לעצם קיומה של המדינה כי הוא פתוח לתנועת ידיד ואויב כאחד.

לא היינו עם של יורדי ים והשרות בים קשה ותובע קורבנות וכשרון, תודעה ואמונה. 20 שנות קיומו של חיל-היים היו שנים של יצירת יש מאין. של גיבוש הכרה עצמית ומאבק על הכרה בחיוניותו של החיל. של פתוח תורה וצבירת ידע והשתלטות על מקצועות רבים בתחומי הימאות, הטכנולוגיה והלחימה. שנים של יצירת עוצמה, תוך מרוץ מתמיד עם הזמן ומאבק נגד המחסור באמצעים. ומעל לכל, 20 שנים בהם חונכו והוכשרו אלפים רבים של מפקדים, ימאים, לוחמים וטכנאים, ונתגבשה מסורת של לוחמים ויורדי ים מעולים, מסורים ועשויים ללא חת.

זכיתי לעבור עם חיל-היים את כל הדרך הארוכה הזאת ולקחת חלק פעיל בעיצוב דמותו. להאבק את מאבקי, לשמוח בשמחתו ולכאוב את כאבו כאשר פקדו אותו אסונות. זכיתי לפקד על רבות מיחידותיו ושייטותיו וזכיתי לעמוד בראשו בתקופה של מבחנים קשים מחד, ותנופת התרחבות והתעצמות חסרת תקדים מאידך.

אין זו מלאכה לאיש אחד ואין היא נגמרת לעולם. זהו תהליך בלתי פוסק, וכל אחד מאתנו תורם לו לפי כשרונו ויכולתו ומפנה את מקומו בבוא העת לבאים בעקבותיו. אני נפרד היום מהחיל כשהוא גם מבוגר, מלוכד ולמוד נסיון, וגם צעיר, רענן ותוסס. חיל הדרוך לקראת האתגרים הצפויים לו והעומד בפתחה של תקופה מזהירה בהתפתחותו. יש לי סיפוק רב מכך שעלה בגורלי להובילו עד הלום.

הנני מוסר היום את הפיקוד לידי האמונות של האלוף בוצר ומברך אותן, תוך בטחון שהוא ישיט את ספינת החיל אל חופי מבטחים.

קצר המצע מכדי לומר את אשר עם לבי לכל אחד מכם.

מפקדים בכירים, אשר אני זוכר את ראשית דרכם בחיל בעודם נערים.

נגדים ותיקים, אשר שרתו אתי באניות הראשונות ומהווים עד היום שכבה מוצקה ואיתנה בחיל.

מפקדים צעירים ומוכשרים שצמחו לעיני, נוער נפלא, אשר לא אבוש להודות בלחלוחית העולה בעינים למראיהם, דורות המשך שיעלו על רבותיהם וישיטו את ספינות העתיד בידיים אמונות.

מהנדסים ואנשי אחזקה, אשר כשרונם הפורה ותבונת כפיהם נותנים בידנו את הכלים. אנשים. אשר השכילו למצוא את הפתרונות הטכנולוגיים לדרישות המבצעיות ואשר היתה זו חוויה לעבוד במחיצתם וללמוד מהם.

העובדים האזרחיים במספנות ובסדנאות שרבים מהם עובדים אתנו מראשית הקמת החיל, אשר התעלו תמיד לדרישות השעה ותמיד אפשר היה לסמוך עליהם.

והלוחמים והימאים מן השורות אשר הם רבים מכדי שאכירם אישית, אבל הייתי עד יום יום לעמידתם הגאה בתלאות ובסכנות השרות הקשה והאפור.

לכולכם נתונה תודתי על שרותכם המסור ונאמנותכם. אני גאה שזכיתי להיות מפקדכם.

אני נפרד היום מכם בברכה המסורתית והאקטואלית ביותר כיום — „לחיי הספינות שבדרך!”

שלמה אראל, אלוף
מפקד חיל היים

פקודת-יום

מטעם
אלוף אברהם בוצר
מפקד חיל-הים

היום מקבל אני הפיקוד על החיל וגאה להיות מפקדם של עובדים מסורים, לוחמים אמיצים ומפקדים נבונים.

גאה בלוחמים ובצוותי כלי-השיט, אשר, תוך עקשנות ודבקות בתפקידיהם, עומדים במשימות הבטחון השוטף ומניפים דגל חיל-הים במימיה הארוכים של המדינה.

האחריות המוטלת עלינו כיום רבה היא והמשימות בעתיד — תגדלנה. עלינו להתפרס במרחבים חדשים ולמלא דרישות בטחון המדינה בימים. עלינו לקלוט נשק חדש ולהיות מוכנים למלחמה בהתבסס על הנשק הקיים.

המלאכה קשה ורבה. ביצועה יחייב עבודת צוות, מאמץ וויתור על נוחיות אישית. לכל אלה אני מצפה מכם. יחד עם זאת משוכנע אני, שעם מפקדים וחיילים כמוכם — נעמוד בכל אלה. בפעולה משותפת נגיע, תוך תקופה קצרה, לכוח לוחם המצוייד היטב, בעל כשירות לחימה גבוהה, דרוך ומוכן לכל משימה אשר תוטל עליו.

היום נפרדים אנו מאלוף אראל אשר שרת את החיל מאז הקמתו. מצטרף אני אליכם בברכת הצלחה בתפקידיו הבאים ובשירותו את המדינה.

אברהם בוצר, אלוף
מפקד חיל-הים

יום א'
ח' אלול תשכ"ח
(1 ספט' 1968)
שעה 1400

הפיקוד הועבר מאלוף ש. אראל לאלוף א. בוצר

עם הכריישה

לקחים הרבה הפקתי מהתקופה של מלחמת ששת הימים ואחריה, אבל הייתי אומר שהלקח העיקרי החשוב ביותר הוא באשר לאופי הלחימה של החיל. תהיינה משימות חיל-הים אשר תהיינה, תמיד יהיו אנשיו חייבים לשאוף לחפש את ההתמודדות עם האויב, את השמדת כוחותיו הימיים בכל דרך ובכל מקום, וזו משימתו העיקרית של חיל הים, אסור לנו לקבל את הדעה שהיתה מוכרת בציים שונים של "Fleet In Being" (צי בפועל), תפישה הגורסת קיום הכוח ושמירה עליו בתקופה שעל-ידי עצם קיומו הוא ממלא את יעודו בהרתעת האויב. חיל הים לא קיים לשנה אחת, או למלחמה אחת, או לעשר שנים. הוא חייב לבנות את מסורת הלחימה שלו לדורות, ומסורת ניתן לבנות רק על ידי לחימה בפועל. זאת ועוד: עליו ליצור אצל האויב את ההרגשה הברורה כי לא יוכל לנו בהתמודדות פנים-אל-פנים.

אמר פעם אדמירל קנינגהאם במלחמת העולם השנייה, כאשר איבד את מרבית הצי שלו בנוסיונות לחלץ את הצבא הבריטי מכתים ומיוון, אניה בונים בשלוש שנים, אבל מסורת נבנית ב-300 שנה. הפינוי ימשך!

לאחר קי-20 הגיעה הצבה לאלוף שלמה אראל לפקד על מה שנקרא אז "השייטת הקטנה". השייטת הייתה מורכבת מספינות משמר, נחתות טנקים, נחתות רגלים ואפילו ספינת טורפדו אחת (ללא טורפדו אמנם), שנקנתה מאמריקאי אחד. אניות החיל יצאו או הרבה לים והתאמנו במסגרת של כוחות גדולים. ב-1950 ביצע חיל הים תמרון גדול על פני כל האגן המזרחי של הים התיכון, תמרון ש"השייטת הקטנה" נטלה בו חלק פעיל. המפקד נזכר: "הוצאנו לים את כל השייטת למשך חודש ימים רצוף, תדלקנו וסיפקנו את ספינות המשמר מתוך הנחתות ולפעמים גם גררנו אותן. עגנו וקיימנו בסיסים צפים במפרצים שונים בים האגאי".

התפקיד הבא — מפקד קי-30, אח"י משגב, אחת הפעולות המעניינות שביצעה אז קי-30 הייתה הפלגה לארה"ב במסגרת "מבצע קולומבוס", הפלגה זו — מספר לנו אלוף אראל — למרות שלא עסקה ישירות בנושאי לחימה נתנה דחיפה גדולה קדימה בתחום הארגון, המשטר, המשמעת, ההופעה וההפעלה הנכונה של האניה.

מק-30 עבר מי שבימים אלה עזב את חיל הים לתפקיד בחוף — קצין הדרכה חילי, ההדרכה הייתה אז בחיתוליה. בסיס ההדרכה היה חלק ממחנה בסיסי גדול, "בשבילי, בלי ספק, הכניסה לעולם ההדרכה הייתה גילוי, לקח ונסיון. על כל פנים, לאחר שהורתי ליחידה היחס שלי לגבי שיגור אנשים לקורסים מהאניות ולהפרשת אנשים להדרכה, השתפר בהרבה".

2 המכונות עצור! נסתימה קרייזה ארוכה של אלוף שלמה אראל בחיל הים, משך עשרים שנה וזכה לשרת ברוב יחידות החיל ובמכלול תפקידים מגוון ובעל ענין. החל מספינת משמר מיושנת, אח"י פל"מ"ה, הקורבטה קי-20, הפריגטה קי-30 ודרך תפקידים אחרים, כמפקד שייטות ותפקידי מטה, הגיע עד תפקיד ראשי-מחלקתיים ומפקד חיל הים.

ביקשנו מהמפקד הפורש כי יספר בקצרה על מסלולו בחיל הים, ביקשנו לשמוע חוויות, לקחים ומסקנות מתקופה ארוכה של 20 שנה בחיל.

תחילת הדרך הייתה כאמור כמפקד ספינת המשמר פל"מ"ה. התקופה הייתה אז גדושה בפעילות, הספינה השתתפה במספר גדול של פעולות פשיטה תן בחופי צפון סיני והן בחופי סוריה ולבנון, הדפוסים בחיל באשר להפעלת כלי-שיט ע"י המפקדה עדיין לא היו מגובשים. למעשה קבע או כל מפקד לעצמו את אופן ההפעלה המהזוקה.

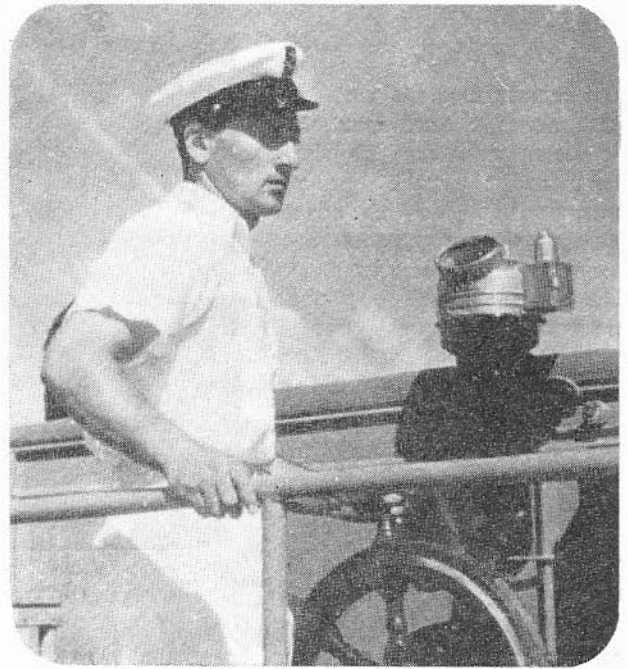
שהות קצרה בים המלח בומן מבצע "עובדה" והשתתפות בכ"י בוש עין-גדי דרך הים מפריזה בין הפיקוד על אח"י פל"מ"ה ובין תפקידו הבא של אלוף אראל, מפקד קי-20, היא הקורבטה הגנה. זו כבר הייתה "החתיכת אניה" עם נשק ועם שגרר, עם מחלקות ועם צבעים. הייתה זו האניה שבצעה את ההפלגה הראשונה של החיל לחו"ל, להספנה במרסיל.

הדשות, היה עצם הטיפול בנושא זה, שיעור מאלף בו למדתי באופן די יסודי תהליכים, אפיון, תכנון ודרכי הזמנת כלירשיט, למדתי להכיר כמעט את כל התעשייה הימית-בטחונית באירופה, את מפקדות הציים ודרכי עבודתם בעיקר בתחום של בניית כוחות, היה זה נסיון שהועיל לי רבות, לאהר מכן, בתפקידי הבאים."

לאחר שהור לארץ, נשלח אלוף אראל לאנגליה, לקורס פו"מ ימי. היה זה קורס לקצינים בכירים מארצות אחרות בנוסף לקציני הצי הבריטי.

"הקורס הזה נתן לי אפשרות להשתמש בכל הנסיון הקודם, לפתח דרכי חשיבה, לבחון אותה עם דעות של מדריכים וחברים מארצות שונות. רכשתי ידע בעבודות מטה, תכנון מבצעי, ארגון של הצי הבריטי הוותיק והמוסמ וההחל שיטות עבודה. סה"כ היה זה מועיל וטוב ונעים."

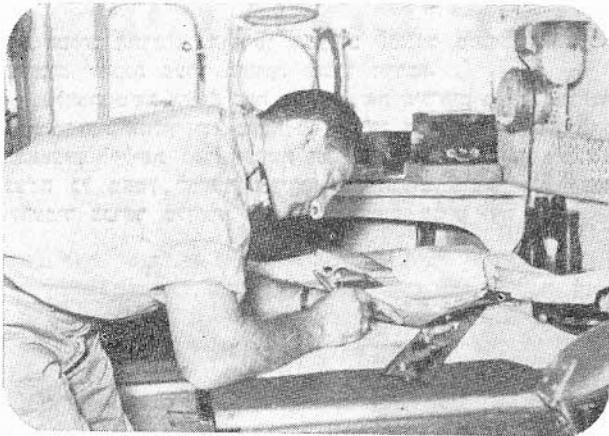
כ" אשר חזרתי ארצה הייתי מעוניין באופן טבעי לתרום לחיל את הנסיון שרכשתי ואת החומר שלמדתי. ארגנתי את קורס הפו"מ הימי הראשון ושמשתי כמפקדו וכמפקד הקורס השני."

מפקד אח"י פלמח

מהבה"ד חזר אלוף אראל לים, כמפקד, השייטת הגדולה" — שייטת הפריגטות והקורבטות. כמפקד השייטת השתתף, בין היתר, בהפלגה ליוון לסיוע לנפגעי הרעש וגם זכה לעיטור מידי מלך יוון דאז, פאול. על השייטת פיקד בין השנים 1951 — 1954.

*

מפקד השייטת בחדר המפות

משם עבר אלוף אראל לפקד על שייטת המשחתות עליה פיקד במשך כחצי שנה. "הנושא העיקרי שטיפלתי בו בשייטת היה שיתוף פעולה יסראילי. קיימנו פגישות ודיונים עם מפקדי טייסות וביצענו תרגולים משותפים. נושא נוסף — תרגולים טקטיים ללא ספינות — תחום שפתחנו ותרגלנו אותו בשייטת בעזרת מתקנים בהוף.

* * *

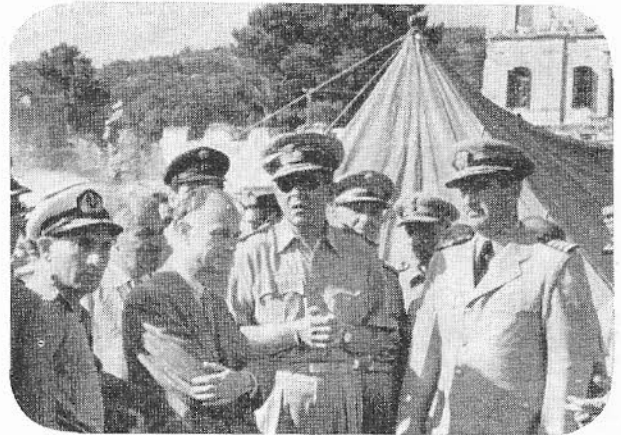
ה" ייתי ראש מחלקתיים במשך חמש וחצי שנים. היתה זו תקופה ממושכת מספיק על מנת שתכלול בתוכה שלבי התפתחות לא קטנים בחיל. ראש מחלקת ים שהוא ראש המטה, יור בכל. עסקתי בתקציבים, בינוי, הדרכה, פיתוח תורת לחימה ואימונים, ובעיקר בתכנון סדר הכוחות של חיל-הים. ריכזתי עבודה ממושכת של דיונים ושכנוע במטכ"ל ובמשרד הבטחון לקבלת נקודת ההשקפה שלנו ולהשגת האמצעים הדרושים.

"במשך השנתיים האחרונות בתפקידי זה עבר הדגש יותר ויותר לשלבי ביצוע של פיתוח ובניית סדר הכוחות החדש. כאשר סיימתי את תפקידי וקיבלתי את הפיקוד על החיל היו למעשה רוב התכניות מגובשות. האמצעים מוקצים והעבודה בשלב הביצוע."

*

ה" תפקיד העיקרי והחשוב ביותר היה כמונן תקופת השירות כמפקד החיל. כאן, באופן ברור ניתן להפריד בין שתי תקופות: לפני מלחמת ששת הימים ולאחריה.

התקופה הראשונה היתה באופן טבעי המשך רצוף של עבודה שהחלתה עוד בימים בהם שירת אלוף אראל כראש מחלקתיים. עיקר המאמץ הוקדש להכנת חיל הים לקליטה נכונה ומסודרת

עם המלך פאול ביוון

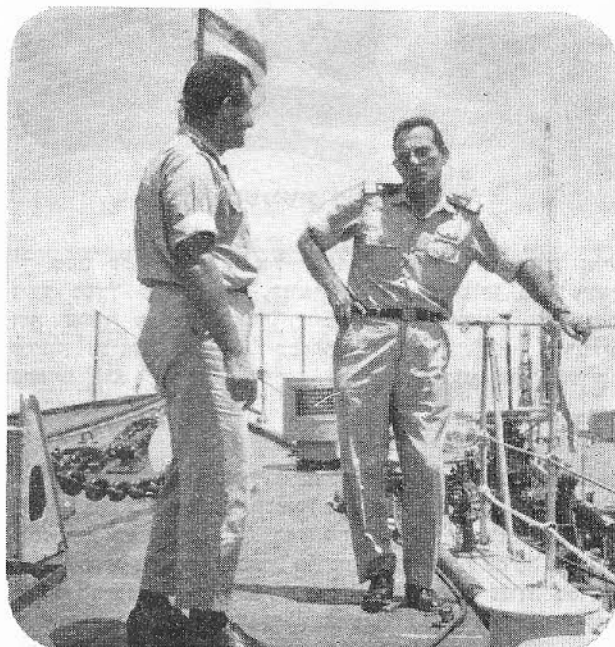
ת" חילת 1955 הביאה לאלוף שלמה אראל תפקיד חדש ומיוחד: נספח צה"ל באיטליה ונספח ימי לארצות מערב אירופה. למי שביטלה את רוב השירות שלו בים מהווה תפקיד כעין זה כניסה לעולם חדש. היתה זו התקופה של לפני מבצע קדש. המדינה שיוועה לנשק, וזו היתה עיקר התעסוקה שלי. עסקתי ברכש עבור חיל-הים וגם עבור הזרועות האחרות של צה"ל. קנינו או באירופה ספינות טורפדו בגדלים שונים שהוצבו לשירות במימי הצפון ובמפרץ אילת. משך מרבית התקופה בחו"ל עסקתי בתכנון משחתות-יקלות חדישות שהוהלס לבנות עבור חיל הים. בנושא זה ניהל את המגעים עם מספנות בארצות אחרות ועם כמה מפקדות של ציים באירופה. למעשה הגענו לשלב סופי — נזכר המפקד — של תכנון ועיבוד חוזים, עד שכידוע נעתרה לבסוף בריטניה להסכימה לשחרר עבורנו את משחתות ה"Z".

"בשבילי, מבלי להכנס לעצם השיקול של קניית משחתות

עם מפקד הצי הבריטי בים התיכון, אדמירל האמיל טון

של הכלים החדשים. הוקדשו אמצעים לגיבוש מסגרות בהכשרת כח-אדם, להכנת מערך תחזוקה ומערך הדרכה. מלחמת ששת הימים באה במפתיע. את חיל-הים מצאה המלחמה בעיצומו של תהליך של מעבר מן המערך הישן והפניה של עיקר המאמצים לקליטת סקר הכוחות החדש. כמובן שבתקופת הכוונות נעשה כל מאמץ להחזיר לשירות את הכלים שיצאו מן המערך ולהעמיד בכושר מלחמתי את כל האמצעים שניתן היה לגייס.

על סיפון אח"י אילת לאחר קרב הרומני

„היה ברור לכל איש בחיל שהדרך היחידה להתמודד עם הצי המצרי שעלה עלינו בכמות הכלים ברשותו, היא ע"י נקיטת יוזמה, תקיפה של האויב במימיו הוא ובסיסיו, פיצולו וריתוקו להגנה ובעיקר יצירת מבוכה, חוסר בטחון וערפל בעיני מפקדו וכך למנוע ממנו את הרצון והיכולת להביא לידי ביטוי את עוצמתו המספרית הגדולה. „כל איש בחיל היה חדור רצון עז לצאת להתמודד ולהגיע למגע עם האויב. עשיתי כל מאמץ על מנת להזהיר למפקדים

את ההכרה בעליונותם המוסרית והנ"י חיתי אותם שבכל התמודדות, בכל מפגש, בכל יחסי כוחות, יתקפו, יסד גרו טוח והאמנתי באמונה שלמה שהאויב לא יעמוד בפני התוקפנות שלנו. וזה אכן הוכח באותם מפגשים מועטים שנוצרו, גם בפורט-סעיד וגם בקרב הרומני לאחר המלחמה.”

לאחר המלחמה היתה משימתו הראשונית של החיל להתארגן לפריי שת כוחותיו בחופים החדשים ולהתיי אים עצמו למצב החדש שנוצר. שלוש מן המשימות העיקריות שהיה על החיל לעמוד בהן:

- פרישת בסיסים חדשים במקומות מרוחקים;
- פעילות מוגברת של כל כלי השיט ללא כל יחס לפעילותם לפני המלחמה;

- פעילות מתמדת של היחידות בנושאי בטחון שוטף בכל הגבולות.

עבודתו של מפקד חיל-הים בתקופה שלאחר המלחמה השתנתה בצורה קיצונית. „רוב הזמן הוקדש לביקורים ולסיורים ביחידות ובסיסים באזורים החדשים ולפעילות מבצעית. בתקופה זו ארעו גם שני האסונות הגדולים של אח"י אילת ואח"י דקר אשר היו מבהן לי אישית ולהיל כולו.”

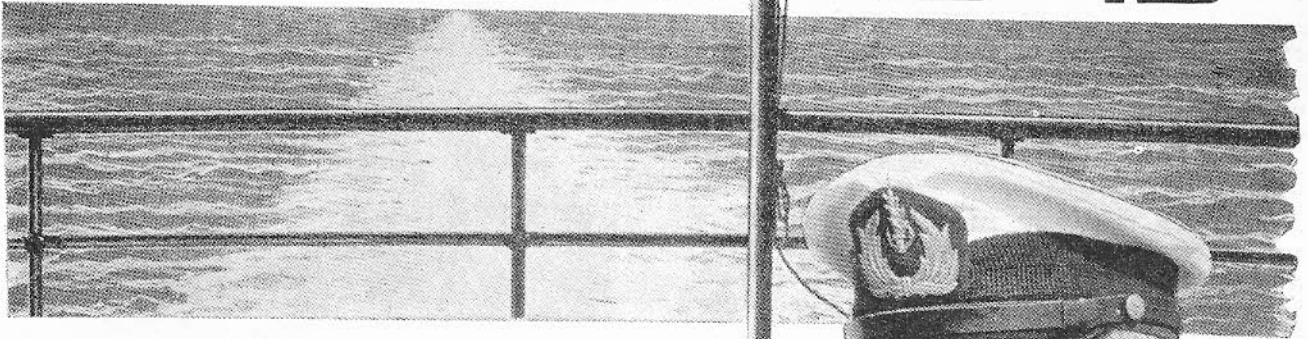
כנראה שאין אדם או קיבוץ של בני-אדם מגיע לבגרות מלאה עד אשר אינו מתנסה באסונות ובאבידות. „אין ספק שהאסונות נתנו בנו את אותותיהם, אבל אני חושב שעמדנו בהם כהלכה ואף מצאנו עצמנו מגובשים יותר בעקבותיהם.”

„משפחה ימית”: אלוף (אז אל"מ) אראל, בתו סרן גיליה ובנו סג"מ אהוד

על כל הסיפונים

דרכו של אלוף א. בוצר בחיל-הים

א ישיים בכל רמ"חים אבריו. פנים חרושות קמטים, וכמו נדמה לך שבין הקפלים מסתתרות שכבות מלח משנותיו המרובות בים וליד הים. תנועות איטיות ומחושבות וקול שקט, לוחש כמעט.

ההסטוריה הימית שלו מתחילה בגיל 13. כנער חתר בסירות על שפת הירקון וכבר אז נשם גשימות ראשונות של ריח ים וסעם מטעמו הנפלא, המשכר מעט, של „גבולנו המערבי הפתוח“. בגיל 17 מצא את עצמו מעביר עולים מסיפוני אניות מעפילים אל החוף במסגרת הפלוגה הימית של הפלמ"ח. הספיק גם לשבת שבעות אחדים במחנה בקפריסין כ„אורח“ הוד מעלתו, מלך בריטניה.

טבעי היה שעם הקמת המדינה והקמת צה"ל ישתייך אלוף בוצר לחיל-הים אשר היה אז בשלבים הראשונים של התארגנותו. כקצין צעיר, בוגר קורס חובלים, שירת על האניות של אז, אניות שקראנו להן „צי הצללים“ — דרום אפריקה ואילת הראשונה, היא א-16.

התבטאה אז בהפלגות בכוח משימה לליווי כלי-שיט אורחיים נושאי נשק ובספורים לאורך ההופים.

אלוף בוצר (אז סא"ל) כמפקד אח"י יפ

ב 22 שירת ב-1952, בדרגת סגן כמפקד קורבטה, קי-20. באותה שנה נשלח לקורס מג"דים של כוחות היבשה, בגלל העדר מסגרות הכשרה מתאימות בחיל הים.

מק-20 עבר לשרת בשייטת הפריגטות כסגן מפקד וכקצין אג"מ של השייטת. זכה להפליג עם שייטת הפריגטות ליוון וסייע לכפצעי רעש האדמה ושהה 24 שעות על אחד האיים כשהוא ואנשיו מגישים עזרה לפצועים. הפעילות העיקרית של שייטת הפריגטות

א. בוצר בקורס מג"דים

מי שהפנה קצינים לאוניברסיטה פנה בעצמו ב-1966 למסלול אקדמאי — לימוד כלכלה באוניברסיטה בירושלים. בתקופת הכוננות שלפני מלחמת ששת הימים, הפריעו לו בלימודים ואלוף (או אל"מ) בוצר נשלח כמפקד הכוח הימי באיזור אילת. בתוקף תפקידו זה היה על ספינת הטורפדו הראשונה שלוחה את מימפרץ טיראן והגיעה ראשונה לשארם-א-שייך.

„מדוע רצתי קדימה? בבוקר ה־7 בינוני הייתי על הגוררת צאלה ששימשה ספינת אם לכל הכוח. קיבלתי ידיעה שהצנחנים מתכוונים לצנוח בצהריים בשארם. ניסיתי לבדוק במה יכול אני להועיל בעזרת הכוח שהיה ברשותי. סכנה אווירית לא היתה שכן הילהאוויר המצרי הושמד, כידוע. ביום הראשון של המלחמה, וכך יכולתי להרשות לעצמי להשאיר מאחור את הנחתות ולהמשיך עם ספינת הטורפדו דרומה כדי להגיע לאיזור בשעת ההצנחה. „לפי הידיעות שהיו בידי היה ראסינצראני צריך להיות תפוס ע"י כוח מצרי. ידעתי שהסיכויים שלי לעבור בשלום, במידה והמצרים תפוסים, הם מועטים. הוריתי לספינות האחרות לשמור מרחק ממני ונעתי במהירות דרומה.

בתחילת 1956 נשלח אלוף אברהם בוצר יחד עם אנשי צוות נוספים לאנגליה לרכישת משחתות ה-Z. במלחמת סיני, בזמן הקרב עם איברהים-אל-אול שימש כמפקד צוות ההשתלטות ששוגר מאח"י אילת. ב-1957 הוצב למחלקת מבצעים ולאחר מכן קורס פו"מ ימי.

★

ב-1959 נתמנה מפקד אח"י יפן. במשך שנתיים שימש מפקד האניה ועל תקופה זו סיפר לנו: „כל האימונים שביצענו וכל הפעילות שלנו הופנתה לאפיק אחד בלבד: התכוננות למלחמה, לצורך זה תרגלתי את המדורים השונים מהעלאת כושר הלהימה, בשיפור הגילוי וההעסקה, בספינת גזקים ובהנחתת אש על מטרה. הרגשתי שאני מסוגל להתמודד בהצלחה נגד כליהיטים של האויב גם בלוחמה עלימימית וגם בלוחמה נגד צוללות. הגענו למיצוי מוחלט של כל תכונות האניה.“

★

השלב הבא — תפקיד מטח. בתפקידו זה עסק בעיקר בצד האירגוני והתורתי של עבודת המטה. עם סיום פרק זה נשלח אלוף בוצר לאנגליה לקורס פו"מ לקצינים בכירים, שם שהה כשנה. „קורס זה פתח בפני אופקים חדשים. למדתי, בין היתר, כיצד מאורגן הצי הבריטי.“ בקורס היו קצינים ממדינות שונות ביניהם 2 קצינים מפינסטן, איתם התיידד ואף שמר עמם על קשר מכתבים אחרי הקורס.

★

ראחר שחזר מאנגליה שימש אלוף בוצר בתפקיד ראש-מחלקת כוח-אדם של החיל, בין השנים 1964 — 1966. „היה זה עבורי תפקיד מעניין באופן מיוחד, בעיקר בגלל שלא עסקתי בעבר בנושאי כוח-אדם. פרט לטיפול השוטף בנושאי כוח-אדם ראיתי את עיקר משימתי בבניית מקורות ועבודה בעלי הכשרה ימית מקצועית. ניסיתי ליצור בחיל אירה שתקיל על קליטתם של בוגרי בתי-ספר ימיים ומקצועיים. הקדשתי מאמץ רב לבניית הפוסים של הכשרת קצונה לטווח ארוך, ע"י הרחבת מסגרות קורס הובלים וע"י הפניית קצינים ללימודים גבוהים בטכניון ובאר-ניברסיטאות.“

★

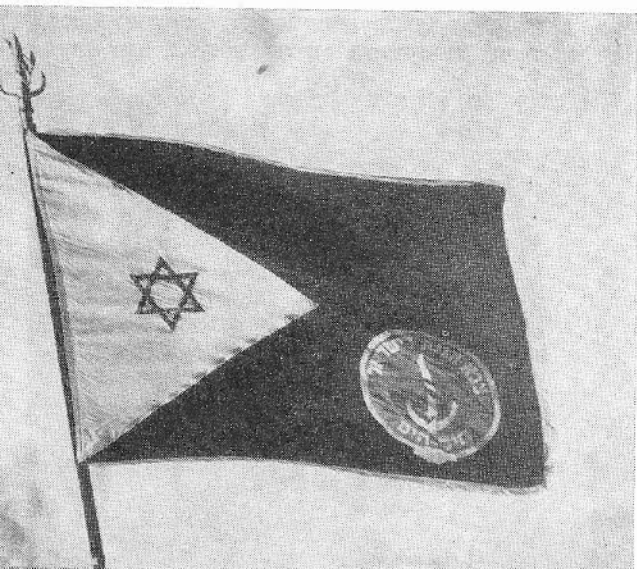
על סיפון נחתת ליד האי טיראן

„להפתעתי כשעברנו בראסינצראני היה השטח עזוב. ממרחק ניתן היה רק להבחין בענני אבק של רכב נסוג. לפני הכניסה לשארם נתקלנו ב-2 ספינות דיג ועליהן אנשי-קומנדו. הספינות החצוות נלקחו בשבי.“

לאחר המלחמה מונה אלוף בוצר לראש-מחלקתיים. בתפקיד זה צלל לבעיות הבטחון השוטף וקליטת הכלים החדשים.

★

מ־1 בספטמבר 1968 — מפקד חיל-הים.

רוגש עד גבה-גליו

פגישה עם אלוף ש. אראל

על התפתחותו של חיל הים

ראשית דרכו של חיל-הים היתה מבוססת על שני מרכיבים עקריים: הראשון — גרעין של ספנים שהביאו עמם ידע מקצועי והצליחו להחדיר ידע זה לאנשי החיל דאז. השני — אנשי הפל"ים ועליה ב' אשר ביסודם היו יותר לוחמים מאשר ימאים. בשלב מסוים נוסף עוד מרכיב — אנשי מח"ל במספר לא רב, אשר תרומתם מבחינה מקצועית היתה, ללא ספק, רבה, אם כי הידע והנסיון שלהם היו מוגבלים לתחום מצומצם של המקצוע ולא היה באפשרותם לתרום הרבה לפיתוח תפיסה ימית כוללת.

„לא אגזים אם אומר, שבשנים הראשונות היינו מעין גוף בלי ראש, או אולי בלי בסיס. חיל-הים התפתח בצורה מאד בלתי מתוכננת מראש, כאשר נרכש מכל הבא ליד.“ צורה זו של התפתחות נמשכה כמעט עד אמצע שנות ה-50, כאשר בהדרגה הולכות ומתבלטות שתי אסכולות עיקריות:

הראשונה דגלה בבניית צי בעל-כוח מאוזן (המורכב מסוגים שונים של כלים שונים). אסכולה זו לא הצטיינה במקוריות רבה ונראה גם שלא התחשבה רבות באפשרויות הכספיות של המדינה. היתה זו אסכולה מקצועית טובה אשר חזתה את המלחמה באויב בצורה מקובלת בהתאם למיטב הדוקטרינות והידע של אחרים, אבל חסרונה היה בכך, שלא היתה ריאליסטית באשר ליכולת העמידה בכל האתגרים שהציבה לעצמה.

האסכולה השנייה שהלכה וצמחה בתוך חיל-הים, היתה קיצונית לא פחות וגם לא תמיד מציאותית. היתה זו אסכולה ששמה את הדגש על הלוחמה הזעירה. דוקטרינה זו חזתה אפשרות להגיע בסדרת מכות מוחצות בשיטות לא-מקובלות לכלל עליונות בזירה הימית, מבלי להתמודד ממש עם האויב בים הפתוח.

שונה הוא השירות בחיל-הים, ובמיוחד הפיקוד על חיל זה, לעומת השירות בכל חיל אחר בצה"ל. המאפיין את השירות בצי הישראלי, הוא נטל השליחות הכפולה המוטלת על העושים את המלאכה. שירות בטחוני שמשמעו הבטחת חופי המדינה מתד גיסא וכיבוש הים מאידך גיסא.

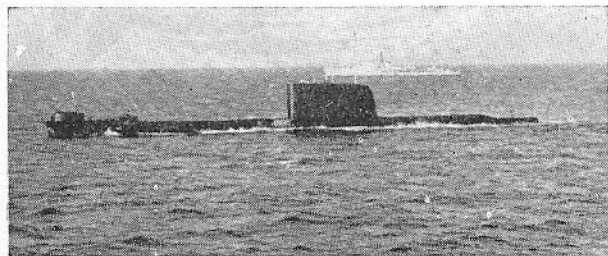
„ההיסטוריה שלנו כמדינה היא עדיין קצרה. ואולי עד היום לא היווה הים זירה מכרעת בהתמודדות הצבאית עם מדינות ערב. באשר לעתיד, העתיד אותו ניתן לחזות, יתכן מאד שנגיע למצב בו יהיה משקל מכריע לזירה הימית.

„יתכן שהערבים יגיעו למצב בו הם יראו את עצמם חזקים מספיק, כדי לנהל נגדנו מלחמת-התשה ממושכת. הזירה העיקרית של מלחמה מעין זו עשויה להיות מרחבי הים. מדינת ישראל חייבת שלא להשאיר את הגבול הימי שלה חשוף ופרוץ. עלינו להיות מסוגלים להתמודד בהצלחה באויב-הימי גם במלחמת-התשה ממושכת.“

קיבלה חשיבות רבה יותר מאשר היתה לה לפני המלחמה. עובדות אלה חייבו את חיל-הים בנוסף להמשך ביצוע תוכניות ההתעצמות, גם להערך לפרישה חדשה של כוחותיו.

„דרכו של חיל-הים לא היתה קלה. היה עליו להתמודד בגורמים אחדים: אויב העולה בעוצמת כליו; אויב בלתי מוכר — הים; טכנולוגיה מורכבת ומסובכת השזורה מקצור עות טכניים, שההכשרה בהם ארוכה; ונוסף על כל אלה היה חיל-הים, משך כל ההיסטוריה שלו, מחוייב במאמצי שכנוע רבים כדי להשיג מעמדו ואמצעיו במסגרת המערך הבטחוני כולו.

*

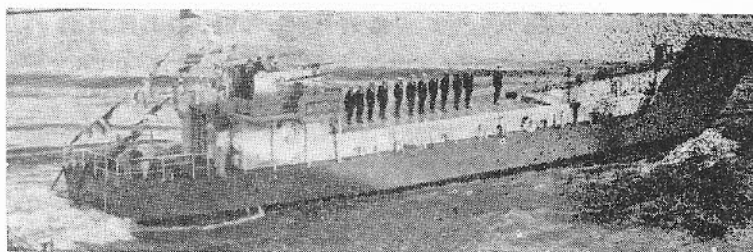
לחיל-הים ייחוד משלו. זוהי מין משפחה המאושרת מכך, שהיא שונה מאחרים. לחיל-הים מדים שונים, סימני דרגה שונים, תהליך הקידום של אנשיו איננו זהה לזה שבכל צה"ל. אנשי חיל-הים צפים, מקום שאנשים נורמלים דורכים על היבשה. הוא שונה. ולפעמים, להיות שונה זה די קשה. לא תמיד מקבלים בעין-יפה את הייחוד והשוני של חיל-הים.

„אני חוזר ומדגיש: על החיל הזה לשמור על הייחוד שלו בכל התחומים המאפיינים אותו.”

„אני אישית לא הלכתי בדרך הקלה. לא תמיד שבעתי נחת ולא תמיד מלאתי את תפקידי על מימנחות. אבל בכל-עצם ובכל-שלב הרגשתי שמאחורי גיבוי מלא של כל אנשי החיל מכל הדרגות. הדבר החשוב ביותר אשר ברצוני לומר לאנשי-החיל עם פרישתו הוא, כי ימשיכו לשמור על ייחודם ועל אופיו של החיל, וכי יתמידו בהשקפתם שלהם. ובטוחני כי יצליחו.”

„נדמה לי שבשתי האסכולות יש גרעין של אמת, אלא טעותה של כל דוקטרינה, היתה לדעתי, במשקל ובחשיבות שהיא ייחסה לעצמה. העברת המשקל בצורה בלעדית לדעה זו או אחרת עיכבה, ללא ספק, את התפתחותו של חיל-הים בהתאם לתוכנית ארוכת-טווח אשר גם תענה על המשימות שמכתיבה לנו הזירה וגם תהיה בבחינת הישג ידנו מבחינה כספית.

„במשך העשור האחרון הלכה ונתגבשה בהדרגה תורה מציאותית, אשר לפיה ניבנו תוכניות חיל-הים, ארגונו ובניית כוחו, שאת תוצאותיהם מתחילים אנו לראות עתה. נתחדדה ההכרה שלא נוכל, על אף כל החשיבות שיש בשיטת הלוחמה הזעירה, לבנות את כוחנו הימי, עליה בלבד. האויב הוא חזק מאד, משופע בכוחות ימיים ושיטת הלוחמה הזעירה, שהיא מטבעה שיטת לחימה הודמנותית ותלויה בתנאים מיוחדים, לא תהא מסוגלת להביאנו למצב בו נוכל להכריע אויב זה. מכאן שהצורך ביכולת התמודדות עם האויב בים הפתוח, הוא צורך שלא ניתן לוותר עליו. מצד שני נוכחנו, שבשיטת הכוח המאוון לא נוכל להגיע לכלל עוצמה שתבטיח את ריכוז כל הכוח בזמן ההתמודדות המכרעת.

„כך הגיע חיל-הים לתכנון מחודש של בנין הכוח לטווח ארוך, בו יש מקום נאות לשיטות מיוחדות של לחימה ימית. אבל עיקר המאמץ מרוכז לבניית כוח על-ימי אחיד המותאם לצרכים ולתנאי הזירה שלנו. כוח הנותן לנו אפ-שרות לגדול ככל שהצרכים והאמצעים ידרשו זאת מאתנו ויאפשרו לנו.”

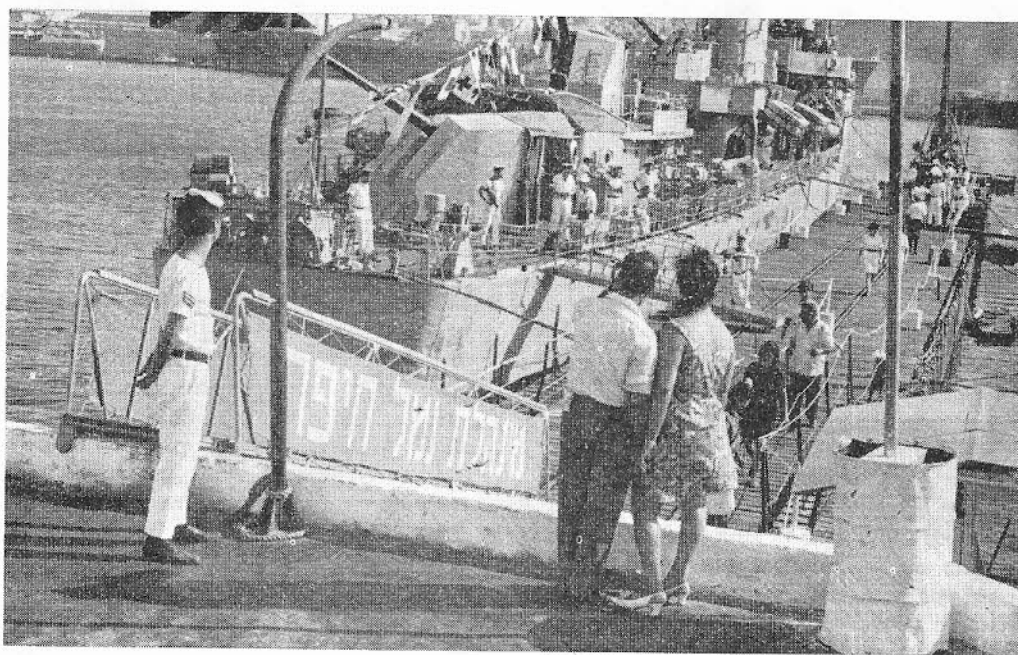
מלחמת ששת הימים

לאחר המלחמה נוצר מצב חדש בזירה הימית. נוספו משימות כתוצאה מהתארכות החופים. זירת ים-סוף

נסקור את האירועים על פי סדר כרונולוגי, כדי לשוות להם את התמונה השלימה.

ביום א', 11.8.68, היו אניות חיל-הים פתוחות למבקרים. למאות וגם לאלפים אזרחים היתה זאת הזדמנות נאה לבקר באניות החיל ולראותן מקרוב, גם בנמלי חיפה, אשדוד ואילת.

באותו היום הונף דגל החיל על בניין העיריה.
בבסיס החיל שבנמל חיפה התקיימה ישיבה חגיגית
של מועצת העיריה, בנוכחות מפקדים בכירים של
החיל ואנשי מועצת העיר.

בחק משפחתו. מאז יסוד החיל היתה לו חיפה החממה שלו. שנת קיומו העשרים של החיל נבדלת בשלשה תחומים. התוצאה של מלחמת ששת הימים הטילה מעמסה על חיל-הים. יס-סוף שהיה בעבר ראש-גשר הפך עורק. נוספו בסיסים וימים, וצצו חופים. צוידו וחומשו ספינות-עזר. דגל חיל-הים מתנוסס בכל מקום. למול שפע כלי המלחמה של האויב הוכיח חיל-הים יכולת ותושיה. החיל הגביר כוחו בכלים חדשים. נתגבשה מציאות חדשה ואחוות-לוחמים, חדורים בתודעה ובהכרה ימית. ואילו ראש העיר מר אבא חושי בקש לקבוע את העובדות ההיסטוריות של יסוד החיל, באמרו, כי כאשר נוסדו פלוגות הפל"ים כבר אז הונח היסוד לחיל הים. היו לנו ימים של יגון בשנה האחרונה וימים של עצב, אבל גם ימים של גאון, למראה בחורים שיום אחרי האסונות המשיכו ל"חרוש" את הים. "כל אזרחי ישראל — סיים דבריו ראש-העיר — מלאים רגש של כבוד והערצה לחיל הים, השומרים על הגשר לעולם".

ביום שני, ערב יום החיל, נערכו מסדרים ביחידות והוקראה פקודת היום של מפקד החיל. הפתיחה החגיגית בערב החג שנערכה בגן-האם בחיפה, היתה בלייט-ספיק מסמר האירועים שנקבעו לציון יום החיל בשנת קיומו העשרים. חן-המקום, האורות שנורעו בין העצים בגן, הסדר והארגון, מאות אנשי החיל בלבן, אלפי האורחים והמוזמנים. כל אלה הוסיפו על האווירה החגיגית ועל חשיבות השעה והמעמד.

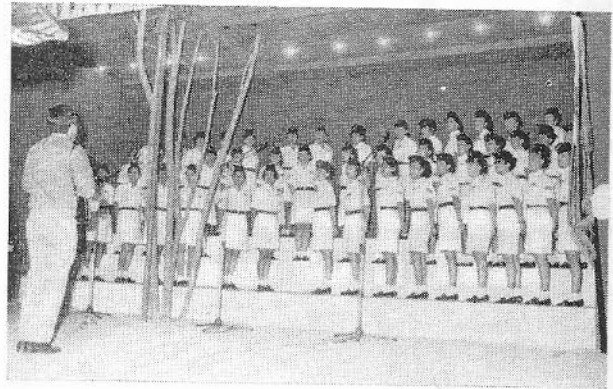
שלשה נאומי-הברכה ושלשה היו המברכים, מפקד החיל אלוף שלמה אראל, ראש העיר חיפה מר אבא חושי וראש המטה הכללי רב אלוף ח. בר-לב. ברכות קצרות, קולעות, ממצות את האירוע, חובקות את הנושא, נותנים ערך וביטוי לשעה ולמעמד.

בדבריה הפתיחה של מפקד החיל נתן תודה לעיר חיפה על האירוח, בציינו את העובדה, כי החיל החוגג בחיפה מצוי

מרכיב חשוב בכוחו של צה"ל, כאשר כלים ישנים מוצאים מן המערך ומוחלפים בחדשים. בסיום דבריו אמר הרמטכ"ל: חיל-הים הוא חיל טכני ממדרגה ראשונה ועדיין לפניו אתגרים רבים, כשהאחרון בהם הוא — אתגר הים. הרמטכ"ל איחל לחיל לעמוד בכל המשימות ובכל האתגרים העומדים לפניו.

וסיים את הברכות והנאומים ראש המטה הכללי רב-אלוף ח. בר-לב, שאמר בין השאר: עמדנו במצבים קשים ויכלנו להם. בשלש מלחמות עמדנו וידנו על העליונה. בהרבה מקרים היה חיל-הים שותף פעיל למלחמה שלנו. אין מבצע כמעט ללא שיתוף פעולה של חיל-הים. עוצמתו של חיל הים הוא

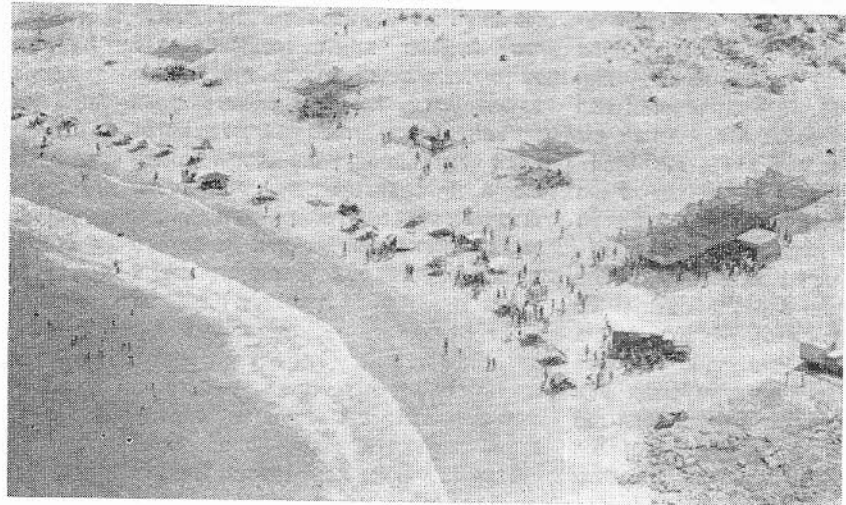

את תכנית הערב השלימו הופעותיהם של מקהלת בנות החיל בניצוחו של אפי נצר ובהצגת קטעים מתכניתה החדשה של להקת חיל-הים, „וביום השלישי“, שהתקבלו בהרבה תשואות והדרן.

הנאים והשונים, החל מתכניות בידור לילדים על ידי להקת חיל הים, משחקים ושעשועים שונים, דוכנים לחלוקת חבילות-שי והגרלות לילדים, סטקיות, שתי ניידות של שק"ם, בקיצור — דבר לא חסר. גם ההסעה היתה בסדר מופתי. הטורחים והמארגנים יכלו לבוא על ספיקם המלא, בשמעם את הדברים שהשמיעו אנשי המשפחות, כשאמרו: „טוב שיש יום אחד בשנה המוקדש גם למשפחות“. ואכן, לא רק טוב בלבד, אלא גם כדאי הוא... יום זה, בשעות אחה"צ, הוקדש לחיל-הים בתערוכת צה"ל, המתקיימת בני התערוכה בתל-אביב.

את יום החיל עשו האנשים ומשפחותיהם על חוף הים על פי תכנית מיוחדת ביום שלישי, 13.8.68. באופן מיוחד יש לציין את הארגון והסדרים הטובים של הפיקניק, שנועד למשפחות המשרתים קבע בחיל ולאזרחים העובדים בחיל. תודות לסדרים הטובים ולארגון המוצלח בילו אנשי החיל יום שלם כמעט בחוף הים, נהנים גם מבידור, גם ממנוחת החג וגם מרחצה בים.

אך החלק החשוב שהשתלב בתכנית היום היה חלקם של הילדים וחלקן של המשפחות, שנהנו מיום של חג ושל פגרה, ותבוא הברכה על כל אלה שטרחו ודאגו לשירותים ולסדורים

גם מבחינה צבאית ובעתיד גם מבחינה כלכלית, על כל האיזור הנרחב המשתרע דרומה".

עם תום הנאומים התכבדה רעיית מפקד החיל בגזירת סרט הכניסה לבסיס, כשנופץ בקבוק שמפניה בקיר המבנה הסמוך.

ואכן, יום חג גדול, ועוד יותר — יום גדול... ועוד רב הדרך!

ואחרון-אחרון, חנוכת הבסיס החדש של חיל-הים באשדוד, בהשתתפות מפקד החיל האלוף ש. אראל, שאמר באותה הזדמנות: „הבסיס החדש של חיל-הים באשדוד מהווה המפתח לשמירת הבטחון השוטף וריבונות ישראל לאורך החופים הדרומיים מצפון סיני ועד מבואות פורט-סעיד“. כן הוסיף ואמר מפקד החיל: „מוקם והולך גשר יבשתי בין היס-התיכון ליס-סוף, כשבראשו עומדת אשדוד והנמל הראשי בה, החולש

לוחמים מכקדים על נצחם

מאת: גאולה כהן

בנוענקים ובתהונות, מתנוודדים עם הבדידות ועם הים, סמויים מורקורי פרסונות, נוספרים על הווי יחידתם לוחמי הקומנדו הימי.

וקר כמו דג — נוקשה, קשות, שכל גופו הוא רק שריר גמיש אחד, משהו כזה כלייכול, כשרק תזרוק אותו למים — ראשו למטה ורגליו למעלה — יודעו תהומות הים וכל צבאם ת"ק על ת"ק פרסה.

אני מסתכלת בזאב. מאחוריו 14 שנים של ים, ובהן הרבה ימים, שבועות וחדשים, של מתחת לפני המים — מהרהרת לעצמי, משהי תאה — איפה כאן כל האגדות? קול רך, תנועות אווריריות כלשהו, צחוק כבוש, עיינים חמות — אנה נעלמו פה כל האגדות? ובכל זאת — לא כמו כל סיפורי הסיפורים של האגדות ההן שאמנם פרחו להם, אבל הקסם המיוחד של האגדה רק גבר פה יותר. "האגדות באמת מספרות יותר מדי" — אומר זאב, כשאנחנו בדרכנו אל שפת הים, "ואילו המציאות מספרת פחות מדי". מתיישב בים על חופו של ים התיכון: "מה שמותר לספר" — אומר זאב — "יספרו לך עוד מעט אחרים מאנשי היחידה שתיפגשי אתם, ואת החסר אולי ישלימו לך עכשיו — הלילה, הים והשקט — אלו מימדי הזמן והמקום שמשתפים אתנו פעולה..."

✱

לילה וים ודממת אלוהים — שלושה שיש בהם תהומות אינסוף, שלושה שאין להם שיעור, שלושה שיש בהם רוזים של מסתורין רומאנטי — אלא שמעתה, כשבמצולות הדמדומה של הים הלילה, אתה מדמה לך מרחפים בחורי ישראל, צלליות-צלליות, בדבקות לעננין האחד שלמענו הם שוחים. זה כבר לא מסתורין רומאנטי, זוהי כבר דראמה של חיים

הפעולה: לפני — כדי להצליח להגיע עד אניות האוייב או חופיו ולא להתגלות; בוטן הפעולה — כדי להצליח להדביק במקום המיועד "בשקט-בשקט" את המוקש הימי; ואחרי — כדי להצליח להסתלק לשוב ולצלול ולהעלים מהר-מהר במעמקי הים על-ימנת לצאת מתחום הסכנות: סכנת ההיפגרות מהתפוצצות המוקש שהדבקה, סכנת גת ההיפגרות מרימוני האוייב הנורקים על ראשך מלמעלה ואתה חסר יכולת לראותם ולהגיב עליהם, סכנת ההתגלות על-ידי האוייב הרודף אחריוך בים, לפני שאתה מספיק להגיע לכלי השיט המכה לך אישם. בתוך הים אין עיזרעה או לשון-הרע, בעלי-החיים היחידים העדים למעשיהם של צוללניו הם הדגים, שעל שתיקתם הנצחית אפשר, כידוע, לסמוך.

אולם על היבשה, — פה מתחילות לפרוח האגדות; אגדות על שיטות הלחימה של היחידה, על מבצעים סודיים, על קורסים ואימונים מיוחדים, בים וביבשה, בקיץ ובחורף, ביום ובלילה. אבל ביותר אגדות על איש היחידה עצמו, שאחרי כל הסופרים לטיבים הנלחשים והנרמזים מצטייר לפניך האיש "התחתון" שלנו כאדם עליון לכושר, לעוצמה, לרצון, ליומה; דמות שהרבה מן האנושי לא נותר בה עוד, שכן כל מה שחלש בכשר ודם — נעשה פה חזק, וכל מה שחזק נעשה פה סופר-חזק.

כשאתה בא לפגשה עם אנשי היחידה באיזשהו מקום, דמיוןך מצפה לפגוש איזה דו"ח ארכאי, עם או בלי רגלי צפרדע, אלם

הוא עמד לידי רטוב ו"מלוח", ואני הרר גשתי עצמי נכלמת ביבשותי. הוא לא לבש את בגדי האמודאי שלו. כבר הספיק לקראת הפגישה, להחליפם בבגדי האקי רגליים. שערו הבלונדי הרטוב, האדמומית בעיניו הכחולות, והריח המלוח שעלה מהבל גשימות-אפו, נשאו לכאן, את כל ים-התיכון, שזה עתה צלל במימיו.

הוא — זאב, מפקד יחידת הקומנדו הימי. מי לא שמע על יחידת הקומנדו הימי? — כמעט כל אחד.

מי יודע מהו הקומנדו הימי? — כמעט אף אחד.

שמועות אי-אפשר לבלום. הן אינן נזקקות לצנורות רשמיות, הן נלחשות מפה לאוזן, ידיעות — לא, עליהן ממונה צנור מטעם, יש מותר ויש אסור. אם כך הדבר ביחס לכל זרועות צה"ל, הנה ביחס ליחידת הקומנדו הימי — כנגד היתר אחד — קיימים שבעה איסורים.

ומן הדין שיהא כך.

אם חשאיית חיונית ליחידות שפעולתן המבצעית נעשית גם לאור היום וגם על פני השטח — קל וחומר ליחידת קומנדו ימי, בעיקר בלילה ומתחת לפני המים; אם חשאיית היא חיונית ליחידות הפועלות בקבוצות גדולות — כל שכן ליחידת קומנדו ימי שצוות-הפעולה שהיא שולחת הימה הוא קטן; אם חשאיית חיונית ליחידות שאצלן ההפתעה היא נשק סודי עד להתחלת הפעולה — קל וחומר אצל אנשי הקומנדו הימי, שהחשאיית צריכה ללוות אותם לפני, בתוך וגם אחרי

אכזריים, הגושאת עמה את כל הצבעים של המציאות שביבשה.

זאב עורגו פה על החוף, לירי, אבל ברוחי אני כבר לא פה, לידו, אני נישאת על גבי שחור הלילה, דממת אלהים וכנפי דמויני בסירה נעלמה שקרקעיתה — ים, דפנותיה — מים, ומשוטיה — גלילים, והיא רוחשת דמויות שאין להן גוף אלא מדים, שאין להן רגליים אלא סנפירים, שאין להן מתניים אלא גזר, ולא חזה — אלא מיכל של אור, ולא גב — אלא מטען, שיש להן גל צוואר, אותו הן מטות עמוק ולפנים, בעינים גוחלות מבעד למסכה. וגם קול יש להן, ששתיקתן גלית, תכולה.

אני עוד תוהה אל הדמויות: מגין? ולאן? — וכבר הן נעלמות. לא כולן יחד — רק אחת אחת. אני לא יודעת אם הם ירדו אל המים או המים עלו אליהם, אני רק יודעת שהמים הגיעו קודם עד החגור, האחריכך עד מיכל האויר והמטען, האחריכך עד הצוואר, חצו את אישון עינכם, כיסו את ראשכם, ולק שתיקתם הגלית נותרה למעלה עלפני המים.

✱

טיפות ים קרות ניתזות מגל אחד שובבני שהתנפץ אל החוף, אולי גל שובבני זה הוא שמעורר בי רצון לשאול את זאב המפקד, שאלות שהן לגמרי לא מן הענין, כגון: אם פגש אייפעם, אייפם למטה, את נפטון אל הים, או אולי, מוטב, את הסירנות — נימ' פות המים? כגון: אם גם המחשבה, כמו הגוף, מאבדת ממשקלה בתוך המים — וכמה?...

אבל, כשאני נזכרת במטען הנפץ החי ה' הוא, שנבלע כך בתוך תהומות הים התיכון, המתחבר אל האוקיינוס האטלנטי והשקט וה' הודי, והוא שוחה לו בתוך המים השחורים והקרים לעבר יעד אחד, נעלם... כשאני מדמה לשמוע ממעמקי מרחקים קולות אש עמומים מתחת לכלי-משחית אויבים ומדמה לראות בתוך עיני הבה אדומה מתלקחת בתוך מים כחוליים, פתותי אש בפתותי מים, ואין זו מלהיטה את אלה ואין אלו מכבים את זו — מתהרהר בי הרחור, שהוא לגמרי לענין, ואני אומרת לזאב: "הרבה פעמים אומרים אצ' לנו, כך, על דרך הסמל והמשל, שהחיל עצמו הוא בסופו של דבר הנשק בה"א הידיעה של צה"ל — נדמה לי שביחידתכם זה לא רק סמל ולא משל, אלא זה בדיוק כך: הצולל ששוחה לו בתוך המים עם המטר עץ על גבו, ומגיע ממש פיסית אל היעד ונוגע בו בגופו ממש, בלי שום מרחק, הוא כמו איזה טיל ימי. הוא ממש מין צוללת".

"יותר, יותר מצוללת" — אומר זאב, ועיניו צוללות בשחור הים — צוללת, אף המשוכללת ביותר היא בסופו של דבר רק מכונה, ואני לא מאמין עד הסוף, במכונה, מכונה — יש בה בדיוק האנרגיה שיש בה, ואילו באדם יש בדיוק האנרגיה שיש בו פלוס אנרגיה כמוסה, מכונה — אפילו המשיכלית ביותר, אם אול ממנה הדלק, או נגמר הענין, אדם — אפילו שהגיע לאפיסת-כוחותיו וכאי לו "נגמר לו" — מגלה פתאים בתוכו כוחות סמויים ואז רק מתחיל הענין... אצלנו ביחיד

דה להגיע לאפיסת כוחות פיזיים ממש, אחרי שהייה ממושכת ונשימה מהומצנת — זו לא מליצה, מצד אחר, פה, אולי יותר מכל מקום אחר, יש הזדמנות להגיע לידי גילוי מקסימאלי של האנרגיה הכמוסה הזאת, של הכוחות הבלתי רגילים שאדם אוצר בתוכו; כאן, בתוך הים, שיש בו מרחבי אינסוף ומצד בים חדשים לאין קץ, מתגלה העוצמה וה' יונמה הבלתי-משוערת של האדם".

כשזאב מדבר על הים — הים חדל להיות סתם אחד מאינני הטבע, אלא מין הווייה חיה ותמה שתוססת בעורקיו משכבר הימים, וכאילו לא רק הוא, זאב, אלא גם אבותיו ואבות-אבותיו לא נול בעורקיהם אלא ים. — היינו, בעצם, עם ימי, כבר לא לדבר על תקופת התנ"כ, על יורדי הים של שבטי זבולון, דן ויששכר, אלא אפילו אם ניקח אותו, "ים התלמוד" שהכמינו צללו בו, נלמד ממנו עצמו כמה הרבה ידעו חכמינו על הים, כמה משלי ים ומשלי ספינות שהיו בגורים על לשונם, כמה מפורטים ומדויקים דיני-הים והספנות שקבעו — מה שמעיד על כך, שהיתה מציאות ימית וספנות עברית; אבל גם צי מלוחמתי עברי היה לנו בימי קדם, גם בימי החשמונאים, גם בימי התנאים...

"לא תופסת" — אני אומרת עכשיו לזאב — "איך אנו, עם היושב על שני ימים: ים תיכון במערב, וים סוף בדרום, אנחנו, שהי' תה לנו מסורת ימית מפוארת בימי קדם הננו עם בעל תודעה "יבשתית כל-יך היום..." עד שזאב מתהרהר, אני ממחרת להיזכר עכשיו בסיפורי יוספוס פלאביוס על הקרבות הימיים בין הרומאים והיל הים העברי, כשאת נצחונם על היל-הים של ממלכת יהודה הנר ציחו הרומאים במטבע שנסאה עליה דגמי אוניות עבריות, מטבע, אשר על צדה האחד הרתה הכתובת, "נצחון ימי" ועל צדה השני: "יהודה הימית". מתאמצת מאד להיזכר מה אומרות התעודות הנוצריות והערביות מימי הביניים, המספרות על אוניות עבריות המפ' ליגות במפרץ הפרסי, באוקיינוס ההודי, נש' קברניטיהן היהודים מוכנים להקריב את חייהם על קדושת השבת, אבל גם לא שוכחת להיזכר, אגב, בעובדה המוכחת, שהמיפוי הימי בימי הביניים היה מקצוע יהודי טהור... אין ספק היתה מסורת ימית עברית גם בעת החדשה, אבל זאב שקם עכשיו, מה'

זיר אותי מימי קדם ומימי הביניים לזמן הזה, כאן, לאור החשמל, אני רואה את סמל היחיד-דה על דש חולצתו של זאב: עטלף, רימון ימי ולהב חרב.

"לא יודע מי היה זה שהיבר את הסיסמה לסמל של היחידה" — אומר זאב — "ולא יודע אם הסיסמה קדמה לסמל או להיפך, אבל היא בהחלט מבטאת את תכנו ואת אופי הלחימה שלנו: כעטלף המגיה בעלטה, כרי' מון המתנפץ ברעם, וכלהב המבחר בדומיה". מין עטלף, רימון ולהב על דש החולצת-אבל מעליה גינוחות להם פנים הייכניות ומאירות, שגם בשעה זו של לילה אין בהם שום דבר מהעלטה, מקולות הרעם או הברק הקר של המתכת.

"מה הוא זה שהריץ אותך ליחידה, זאב?" זאב מסמיק קצת, כשבמקום תשובה, הוא מושיט את ידו לכיס חולצתו ומוציא מגשו נייר קמוט מעט. הוא מיישר אותו, מגיש אותו לי, ואומר: "פה אולי תמצאי את הת' שובה על השאלה שלך. זה שיר ילדים של ע. הלל, הבן שלי מצא אותו ואמר לי: אבא, זה שיר בשבילך..."

בבוקר שאלתי את העטלף:

נכון שאתה עכבר?

"שטויות, אני ציפור"

העטלף אמר.

בערב שאלתי את העטלף:

נכון שאתה ציפור?

"שטויות, אני עכבר".

אכן יצור מוזר.

למחרת שאלתי את העטלף:

מה מעשיך ביום?

"ישן".

ומה בלילה?

"חכם".

איפה הראש?

"למטה".

ואיפה הרגליים?

"למעלה".

ומה שלומך בדרך כלל?

"טר-ל-לה".

"זהו, צריך להיות משוגע לדבר" —

אומר זאב, ובפעם הראשונה אני מבינה עכ' שיו מדוע קראו חכמינו בשם "רהב" לשרו של ים, שכן עכשיו בפעם הראשונה אני שומעת נימה מתרהבת של גאווה בקולו של

לוחמים מפקדים על עצמם

זאב ורואה בעיניו איזה מבט לחמים לכל ה„נורמאלים“, שלא יכולים ללחוץ בקול גדול אל הלל העולם: „אני לוחם קומנדו ימי“.

אל תסתכל עלי כליכך מלמעלה למטה — אני רוצה לומר עכשיו לזאב, — נכון, הראש שלי עוד למעלה והרגליים — למטה. אבל, אני כבר איכשהו שכורה משהו... הצצתי ליחידה — ונפגעת...

ביחידה שלנו - כל אחד שקול בצוללת

*
אנחנו יושבים פה עכשיו, בבסיס היחידה: אברהם מרון איש הרדיו וכתבו — לעתים מוזמנות — של בטאון חיל-מים, ואני, גד (כפר גלעדי), דני (קיבוץ חולתא), אילן (כפר מנחם), יואב (יליד ירושלים), אורי (קיבוץ יגור) ועמי (קיבוץ מעגן) ומשותחים עם המפקד זאב ושישה מלוחמי היחידה, שור אלים ושומעים, מתרשמים ורושמים.

במסגרת המבחנים הקדם-צבאיים, על-מנת להתנדב אליה, גאולה, בבקשה.

גאולה: ה„גבולות הכטחוניים“ של השיחה, שזאב כבר רמוז עליהם, מגבילים בהכרח גם את תחום השאלות שנציג פה לפניכם. יותר משהיהו אלו שאלות על „מה עשיתם?“ יהיו אלו שאלות של „מה עשה לכם, לנשמתכם, מה שעשיתם?“ וכמקום: „איך עשיתם?“ — נשאל „איך הרגשתם?“

אני יודעת שהרבה יותר קל להשיב לשאלה „מה עשיתם?“ מאשר לשאלה „מה או איך הרגשתם?“, לשאלה: „איך אתה פועל כמקרה של...“ מאשר „מה אתה חושב על...“ — אבל אני מקווה שתתייחסו לזה כאל עוד קושי אחד ששייך להווי היחידה... מה גם, שמה שאדם עושה, או לא עושה, מטביע, בסופו של דבר, את הותמו על האופי, התגובות והרגשות.

הזכיר כבר זאב, שדמותו של לוחם היחידה אפופה מיסתורין. אישית, אני מוכרחה להודות, שבאתי לכאן עמוסה כל מיני סיפורים, שהתבררו לי פה כאגדות, כשם שמצד שני, כל מה שראיתי פה כמשך הזמן שביילתי אתכם ביבשה ובים — עלה על כל מה שאגדה יכולה להצטייר. טבעי שהאופי החשאי של לוחמות היחידה, יצר אצלכם משקעים כנגד כל צורת פרסומת, אך ככל זאת אתם לא פועלים כהלל הריק, אתם לא סתם איזו יחידת קומאנדו — אלא יחידת קומאנדו בתוך חיל-הים, והייל-הים, הוא חלק מצה"ל, וצה"ל חלק מהעם... מנקודת-מבט זאת אני חושבת,

זאב: (מפקד היחידה): מטרת שיחה זו, כפי שאני מבין, היא היכרות עם לוחם היחידה, דרך הלך-מחשבותיו על ההווי שלה, על המייחד את הלחימה בים לעומת הלחימה ביבשה, ואגב כך, אולי יתברר יותר גם מקומה המיוחד של היחידה בתוך המערך הכללי של צה"ל. מסיבות מובנות יהיו לנו במהלך השיחה מגבלות בטחוניות, לגבי מבצעי היחידה והשיטות, האמצעים והכלים המלחמתיים.

אגב, זאת הפעם הראשונה בכל שנות קיומה של היחידה, שלוחמיה מתכנסים יחד, לא כדי לדון בעבודה השוטפת, אלא כדי „להתפרש“ מעט לעיני הציבור, — וזה משום שהיינו רוצים להופיע פעם בצבעים הטבעיים שלנו, אם בכל חיל אחר — שריון, אוויר, צנחנים וכ"ו — נצטיירה בציבור דמות אוטנטית, פחות או יותר, של שריונאי, צנחן או טייס, הנה דמותם של לוחמי היחידה אפופה מצד אחד — בלי להתייחס עכשיו לסיבות למה זה כך — ערפל ומיסתורין, דבר שהוליד, מצד שני, אגדות על „סופרמנים“ שלא מן העולם הזה. במידה שהערפל נוצר בגלל החשאיות המיוחדת המלוות את פעילות היחידה — הערפל הזה ימשיך ללוות אותנו גם בשיחה זו. אבל יש שטחים שלגביהם הערפל אין לו בהחלט הצדקה. אולי יש מתנדבים שנמשכים אל היחידה בגלל האגדתיות הזו, אבל לדעתי, גם במציאות של חיי היחידה כמו שהם באמת, יש די קסם ואתגר.

ולפני שנתחיל, רק עוד מלה: אני רואה משהו סמלי בעובדה, כאשר אנו יושבים כאן עכשיו יחד, בשיחה, שמטרתה להציג לפני הציבור משהו מהווי החיים של היחידה, יושבים פה בחדר הסמוך לנו צעירים, שבאו לכאן

דני: כשאמרתי מה שאמרתי בעניין הפרסום לא התכוונתי לפרסום כלפי חוץ דווקא, אלא לפרסום כמו שאומרים "מהלב לכבד", שהלב יספר לכבד...

גאולה: אני רואה, עמו, שלך יש דעה אחרת בעניין.

עמו: במה שנוגע לאותם אנשים, שכדי שיהיה להם סיפוק מעצמם וממה שהם עושים, הם זקוקים כל הזמן לטפיחה על השכם ולהכרה ולהוקרה מבחוץ, אני מסכים עם יואב שסוג אנשים זה לא שייך לכאן, ובמידה שהוא מסתנן לכאן, הוא ממילא, בשלב זה או אחר, נפלט מהיחידה, אבל אני לא חושב, כמו יואב, שאנחנו סולדים מפרסום משום שאנחנו צנועים, לי נראה דווקא שאנחנו, "אולטרא שחצניים", זה הרבה יותר "שחצני", לדעתי, להסתובב ברחוב מבלי שאף אחד יודע אם עשית משהו ומה עשית.

גאולה: כשהטפתי דברים כמה רגעים לפני שיתנו עם זאב, הוא הדגיש וחזר והדגיש את הכדידות, או כביטוי שלו, את הלבדיות המוחלטת המאפיינת את לוחם היחידה בים ואת העצמאות המוחלטת שלו בקבלת החלטות מבצעיות בשעת הפעולה. כששוחחתי בתוך מלחמת ששת הימים עם מייסד הלי-האוויר שלנו, גם הוא, הדגיש יותר מכל את הרגשת הכדידות של המינים בשמים. אני לא יודעת אם אפשר להשוות הרגשת כדידות אהת לשניה — מה גם שאני לא הייתי לא בתהומות ים ולא בשמי השמים — ובכל זאת אחרי שהייתי פה הימים כיניכם ונשמתי קצת את ההווי המיוחד של היחידה, נראה לי שהלבדיות של מתחת לפני המים בים הגדול היא לא רק אחרת מאשר זו שבשמים, אלא גם יותר מצמיתה. מה זה נקרא, יואב, להיות לבד מתחת לפני המים?

יואב: זה תלוי אם זה בזמן פעולה או לא, אם כי בעצם אין הבדל גדול.

יואב

זה לגיטימי לגמרי, שהעם יכיר את הלוחמים שלו, ויגיד להם באיזו שהיא צורה — שלום.

אגב, לדעתי, לא רק דמותו של איש היחידה לא ידועה בציבור, אלא הסרה אצלנו בכלל הודעה ימית, אני לא יודעת מי אשם בכך, אבל אי-אפשר שלא לתמוה על-כך, שעם, שארצו יושבת לחוקים, ששלוש מלחמותיו בדורנו היו קשורות בים, שהגבול הפתוח האחר שלו לעולם הוא הים, ושכמלחמת ששת הימים גדלו הגבולות הימיים של מדינתנו פי חמישה — התרעה הימית שלו תצמצם כדרך-כלל בשאלה: "לאיזה חוף נוסעים בקיץ להתרחץ?"...

חלק מהאתגר האישי שלכם, ואולי גם מהקסם של היחידה שלכם, הוא זה, שעליכם לא רק להתגבר על תנאי לחימה קשים בשטח, אלא גם

דני

להתגבר על העובדה שפעולות אלו כרוכזים אינן מגיעות לידי פרסום, והנה, כפי שאמר פה גם דני כולנו בשר ודם, ודרכו של בשר ודם, שכאשר הוא עושה משהו, מה גם כשהוא עושה זאת לטובת הכלל — ירצה, שאותו "כלל" יידע על-כך, שמישהו יאמר לו איכשהו "תודה", שמישהו יקרא אחריו איזה "אוה!" של התפעלות, של "כל הכבוד" — איך אתה, יואב, למשל, מסתדר עם הרגשות המעורבים האלה?

יואב: אני לא חושב שאהיה בודד פה, אם אומר, שלדעתי היחידה הזאת שלנו היא בין אחרוני השואפים לפרסום, ואם נקלע לכאן אחד שיש לו יצר פרסום שכזה — החברה פה מוקיעים אותו. עכשיו, אגב, על היחידה ישנה הסברה ופרסומת הרבה יותר רחבה מזו שהיתה כשאני הצטרפתי אליה, לפני כחמש שנים. אנחנו שיושבים פה בחדר הזה, באנו לכאן אחרי ששמענו בהדרגה על היחידה, וזה אולי משך אותנו יותר מאשר פרסום רחב. נכון שאנחנו בשר ודם כמו כל אחד, אבל עובדה שיש כאלה שיכולים לעשות את העבודה שלהם בצניעות, ולא איכפת להם שאנשים ההולכים ברחוב לא יודעים מי הם ומה הם, העיקר שאנחנו מרגישים הרגשת סיפוק.

לוחמים מפקדים על עצמם

יואב: מתחת למים, בפעולה, האזנים דרוכות לשמוע כל רחש שהוא, רעש אונייה או עצמים עויינים אחרים, העינים בולטות, מאומצות להסתכל במצפן ומד-העומק, והראש חושב על המשימה או על המוקש — אם הוא קשור אל גבך היטב, כך שאין זמן לחשוב לא על חברה, לא על אלהים ולא על ציונות...

עמי

עמי: אני זוכר שכשיצאתי אתך, יואב, לילה אחד, לפעולה, אותו לילה היה ליל ירח ואתה הוא זה שאמרת לי: „עמי, תראה איזה ירח! עמי, תשמע איזו דממה...“ אז עכשיו אתה יכול לבוא ולומר שלא חושבים על שום דבר... נכון שזה היה עוד לפני שירדנו למים, ונכון שזה היה לילה משגע... כל אחד, אני חושב, מהיושבים פה, יודע את החוויה הזו כשאנו עומדים במקום שאנו יושבים כעת, הווילון מוסט, השמש שוקעת והירח עולה, וה„כלים“ שלנו יוצאים לים, או עם שחר כשהירח שוקע, השמש זורחת, וה„כלים“ והצלליות של החברים עולים מן הים... כל אחד מאתנו לא יכול שלא לחוש כמה רומנטיות יש בזה, כמה ציוריות... אבל אצלי, גם כשאני בתוך המים דווקא השקט והחושך שלמטה, ואולי גם חוסר תחושת המשקל והריחוף, ובעיקר הלא־טֶלֶאֶט הזה, שבו אנו נעים במים — זה נתן לי המון זמן למחשבה. המחשבה ככה מרחפת לה ומתמשכת לה כאילו עד אי־סוף... נכון שלפעמים אני עוצר את עצמי ואומר: „דחילק, עמי, איפה אתה חושב שאתה נמצא? אם תתחיל לחשוב יותר מדי אתה עלול לסטות קצת מקורס המצפן, או לא תשמור טוב גובה... ובכל זאת משהו תמיד מגרה אותי להסתכל סביבי, אני רואה ילם קסמים של דומם, צומח וחי, עולם חדש מלא צבעים צורות וצלילים, עולם שאין לו ולמוקש שעל גבי וכל האבירים המלחמתיים שלי ולא כלום. זה אולי יכול לקרות גם לחייל של היל־רגלים, כשהוא מסתער על גבעות וכובש הרים, והנה פתאום תוך כדי הסתערות ואש הוא רואה, צצה לה מבין הסלעים רקפת אחת צבעונית שלא שייכת לכל המלחמה שהוא עושה פה, הוא אמנם ממשיך להלחם, אבל הרקפת הזאת נתנת לדמיונו מימד נוסף.

יואב: נכון, אין הבדל גדול, אפילו הייתי אומר שההרר גשה של הלבדיות באימונים זהה לזו שבשעת פעולה, כי לא תאוייב גורם להרגשה זו אלא תנאי הלחימה, ובמסגרת האימונים אנחנו משתדלים שהתנאים יהיו זהים ככל האפשר של תנאי לחימה ממש.

יואב: אם כבר הזכרת את הטייס שהוא באמת יותר מכל חייל אחר בצבא פועל באופן עצמי ולבד, אז אולי דווקא ההשוואה אליו תמחיש לך את המיוחד שבהרגשת הלבדיות שלנו. הדבר, שלדעתי גורם לטייס להרגיש את עצמו פחות בודד, הוא זה, שהטייס טס על כלי־נשק, הוא טס במטוס ושולט בהגה שהוא יכול לכוון בו כחפצו, במטוס הזה ובאביוריו הוא יכול להתקיף, להתגונן. המטוס הוא עזר כנגדו. לנו אין דבר כזה, אין על מי לשלוט — אלא על עצמנו, אין את מי לכוון — אלא את עצמנו. הנשק שלנו זה אנחנו בעצמנו, השקט, המים, והחושך, ואם אני מזכיר את השקט, אז לדעתי, אפילו הרעש שמקים המטוס מספיק כדי לעשות את הטייס בודד פחות, כבר לא לדבר על היריות שמתפצחות באוויר, והאש והעשן המתאבק — כל זה גם־כן משהו שגורם לך להרגיש שאתה לא לבד. ועוד: אם גם הטייס בודד — הוא בודד שניות או רגעים, בשעה שאצלנו הפעולה מתמשכת לאט, ואם מתחת לטייס יש אדמה, בין אם יפול ובין אם יצנח — הוא יגיע לאמא־אדמה, ששם יש גם בני אדם — שייטכן שיצילו אותו, הנה מתחתינו, לעומת זאת, יש רק חול, דגים ומים.

יואב: רצייתי רק לפתח נקודה שיואב נגע בה, בענין זה שלטייס בניגוד לנו יש אפשרות להתקיף, אצלנו אין אותה הזדמנות להתפרקות מתח חד־פעמית שקיימת אצל חייל שמסתער, שפותח באש, שמפוצץ, שמשיב באש. הפעולה שלנו מתמשכת לאורך זמן, יוצרת מתח עיצבי גבוה, שאין אפר שרות לפרק אותו, שכן גם אחרי שבוצעה המשימה והוא „הדביק“ — הוא זקוק לשקט כדי לחזור.

יואב: הייתי רוצה להוסיף עוד משהו חשוב ביותר, שלטייס, חוץ מהכל, יש קשר אלחוטי עם חבריו — בשעה שלנו אין מכשיר קשר מתחת למים. בקושי אני יכול לדבר בעזרת סימנים.

גאולה: אל מי פונים בשקט ההוא, לאלהים?

יואב: לא, אני לא פונה לאף אחד, לעצמי בלבד.

גאולה: איך זה להשוב לראות, לשמוע „על רטוב“, האם זה כמו „על יבש“?

הנה ברגע שעשיתי את הצלילה הראשונה, הרגשתי שזה היום היפה ביותר בחיי.

אילן

עמי: לגבי כל צלילה — היא צלילה ראשונה. ובכלל, צלילה זה לא אקט חד־פעמי. בדרך אל היעד עלול הצולל למצוא את עצמו בכל רגע במצבים חדשים. גם אם לפני הצלילה נדמה לך שהנה לפניך רק עוד צלילה אחת שגרתית, אחת כזאת כמו שעשית אתמול ושלשום ולפני שנה — אז גם כשאני חוגר בפעם „המי יודע כמה“ את ציוד הצלילה — הנה ברגע שאני נכנס למים — זה כאילו בפעם הראשונה.

גאולה: אתה, דני, האם נמשכת ליחידה בגלל הים — או נמשכת לים בגלל היחידה?

דני: גדלתי אמנם על שפת „ים“ — בחולתא, אבל לפני שהגעתי לכאן לא היתה לי שום משיכה לים. נדמה לי, בעצם, שלבוא ליחידה הזאת זה לא מוכרח להיות קשור

אורי

גדי: לי אין זכות דבור על איך ומה חושבים למטה כשנמצאים במסגרת פעולה, אבל אפילו במסגרת האימונים, אצלי זה בהחלט כך, שלא חושבים על כלום פרט למה שקשור בעבודה, וכל הרגישות שלי מתרכזת מסביב למטרה ולמכשירי העבודה.

גאולה: אפילו לא רגישות לפחדים?

גדי: אפילו אם היו לך כאלה לפני שירדת למטה — ברגע שנמצאים מתחת למים הכל עובר. העולם שלמטה הוא כליכך שקט ומרגיע, עד שהוא משכיח הכל. שם למטה אין פחדים, אין מחלות, אין כאבים, אין אפילו הרגשת טביעה.

גדי

גאולה: בקשר לפחדים, לפני שיוורדים למטה — האם לדעתך, אורי, יש הבדל מבחינה זו בין צלילה ראשונה לשניה או לכאות אחריה?

אורי: אני אישית חושב שאצלנו העסק הזה של „ראשונה“ ו„שניה“ וכו' — „לא משחק“. הראשונה, השלישית או העשירית — אצלי זה היינו הך. אולי רק מבחינת רמת הביצוע יש הבדל, אבל לא מבחינה רגשית.

אילן: אצלי זה אחרת, אצלי כל צלילה זה עולם אחר. כל פעם נוסף איזה פרט חדש שחושבים או מתבוננים בו. פעם אתה נותן לבך יותר על הצמחיה וחושב איך הצמח הזה מסתדר לו בעצם עם בעית האוויר בתוך המים, פעם שניה אתה שם לבך יותר לשקט ההוא, פעם הנוף בכללו למטה מקסים אותך, כשם שלפעמים אתה לא רואה כלום, לא נוף, לא שקט — רק את המכשירים שלך. זה מוכרח להיות כך, כי העולם שלמטה הוא לא סטטי, אלא כל הזמן בתנועה.

יואב: אני רק יכול לומר בענין זה, שלמרות שאני איש ההרים כמו שאומרים, כי הרי ירושלים היו נוף־ילדותי,

במשיכה לים דווקא; כשבמסגרת הקליטה בצבא הציעו לי להתנדב ליחידה לא ידעתי מה עושים בה בדיוק, אבל איך שהוא חשתי שיש פה איזה אתגר של התמודדות אישית שקסם לי.

עמי: הפסיכולוג של היחידה שלנו שואל הרבה פעמים כל אחד מאתנו למה הוא בא לכאן, אבל בעצם אני לא יודע אם יש פה אחד שיודע באמת למה הוא בא לכאן. אצלי, למשל, היה בזה גם גורם של משיכה לים, אבל זה לדעתי לא היה הגורם שהכריע.

עמי: גם לי נדמה שדווקא תהפוכות הים האלה שיש בהם קסם כשלעצמם, דווקא העובדה שהים כל כך משתנה, ועל כן כל-כך בלתי נכבש — זה מה שמעורר יותר את היצר לכבוש אותו. שום אי-שום, שמשרת, למשל, על ספינה, לא יכול להביא את הביטוי „לכבוש את הים” כמו שאיש שלנו מבין אותו. המלה או הקברניט בכל-זאת נמצאים רק למעלה...

אילן: לי היתה משיכה לצורת לחימה מסויימת, ומה ששמעתי על היחידה תאם את צורת הלחימה שנמשכתי אליה.

אילן: זה בהחלט נכון מה שעמי אומר, שכן לא דומה מי ששט לו באונייה על הים או שוחה לו להנאתו בין הגלים, למי שנלחם בתוך הים, כשהים מלפניו ומאחוריו, כשהגלים מעל לראשו והמערבולות לרגליו. כשאני הולך, למשל, להתרחץ בחוף, אני לא אלך לחוף שמשלמים בו כסף, כי אני אומר לעצמי: „לים שאני כבשתי אותו, אני צריך לשלם עוד כסף כדי להכנס אליו? וכך גם אם אני בא לים ומונף בו דגל שחור והמציל שורק לי — אני אומר למציל הזה בלבי: אתה שורק לי? בים הזה שאני לא יכול לטבוע

„כל הפעולה על הגב הרטוב שלי”

גאולה: אתה גם מוכן להסביר למה אתה קורא „צורת לחימה?”

אילן: לזה, למשל, שהפעולות פה נעשות במסגרות קטנות ולא במסגרות גדולות, או העובדה, למשל, שזאת יחידה שבה החייל עצמו קובע, ושכל הפעולה תלויה על הגב שלי ממש, והאחריות לה מוטלת כולה על ראשי. אם אני בסדר אז כל הפעולה בסדר, ואם אני לא בסדר — הפעולה כולה אינה בסדר. זה אתגר של ממש.

גאולה: הביטוי „לכבוש את הים” אינו ספרותי לגביכם, עד שאתם מגיעים לאוייב כדי לגבור עליו, אתם צריכים לעשות קודם דרך ארוכה ולגבור על הים ועל כל הקשיים שהוא מעמיד בדרך — האם עובדה זו עומדת לפניכם כאתגר בפני עצמו המופרד מהמשימה המבצעית? אתה, גדי, למשל, השתחררת לפני שנתיים מהיחידה ובכל זאת חזרת אליה — מה קרא לך לשוב?

גדי: נכון שחזרתי ונכון שאחד הגורמים היה הים, אבל לא ים סתם, אלא לחומות בים. אני יודע שזה דבר

יואב: זה בהחלט נכון מה שעמי אומר, שכן לא דומה מי ששט לו באונייה על הים או שוחה לו להנאתו בין הגלים, למי שנלחם בתוך הים, כשהים מלפניו ומאחוריו, כשהגלים מעל לראשו והמערבולות לרגליו. כשאני הולך, למשל, להתרחץ בחוף, אני לא אלך לחוף שמשלמים בו כסף, כי אני אומר לעצמי: „לים שאני כבשתי אותו, אני צריך לשלם עוד כסף כדי להכנס אליו? וכך גם אם אני בא לים ומונף בו דגל שחור והמציל שורק לי — אני אומר למציל הזה בלבי: אתה שורק לי? בים הזה שאני לא יכול לטבוע

לוחמים מפקדים על עצמם

המדה של פעולה או חוסר-פעולה אצלנו הוא שונה מאשר בחילות אחרים; בתקופה, למשל, שאתה מגדיר אותה כחוסר מעש מצדנו, היו פעולות שאנחנו קוראים להן מעש-מבצעי. שהפעולות אינן ידועות בצבור — זה רק חלק מאופי הלחימה של יחידת קומנדו. לא אתן לך דוגמאות, כי אינני יכול לתת

לך דוגמאות. רצייתי רק לומר לך, שהשאלה שלך „איך יכולנו לשמור פה על מתח“ — איננה כל-כך שאלה. למתח היו הזדמנויות להתפרק כשצריך היה. נכון שפעילות מבצעית ככל שהיא תכופה יותר — היא מעלה את כושר הביצוע; יש אז גם אפשרות ללמוד משגיאות, לשפר אמצעים וכו' — אבל ברור שלא ניצור פעילות מלחמתית יזומה רק כדי לשמור על המתח. אנחנו לא קיימים בשביל המוראל, לא של עצמנו ולא של מדינת ישראל. אנחנו קיימים משום שהיחידה הזאת היא היחידה שיכולה לתת את התשובה בשטח של לחימת קומנדו ימי. השאלה באיזו מדה לחימת-קומנדו במערך כות צבא ההגנה לישראל היא גורם שיכול להכריע את המלחמה — זו שאלה נפרדת. מה שברור הוא רק שישיראל, כמדינה ימית, כמדינה שרוב מלחמותיה פרצו בגלל בעיות ימיות, כמדינה שאוניות אויביה מאיימות על הגבול הפתוח האחד שנותר לה לעולם — צריך שתהיה לה תשובה מוחצת לאוייב גם בים. אם יש חילות בצה"ל, שיכולים להכנס זה

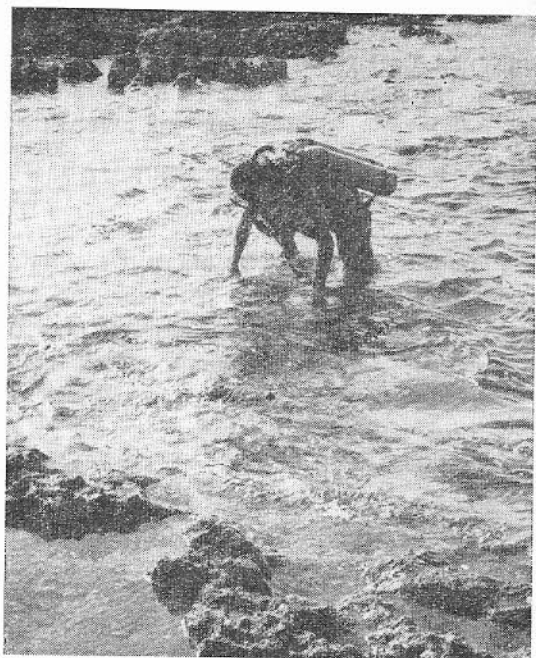
בו לעולם — אתה שורק לי במשרוקית שלך לצאת מן המים? — ממש מגוחך...

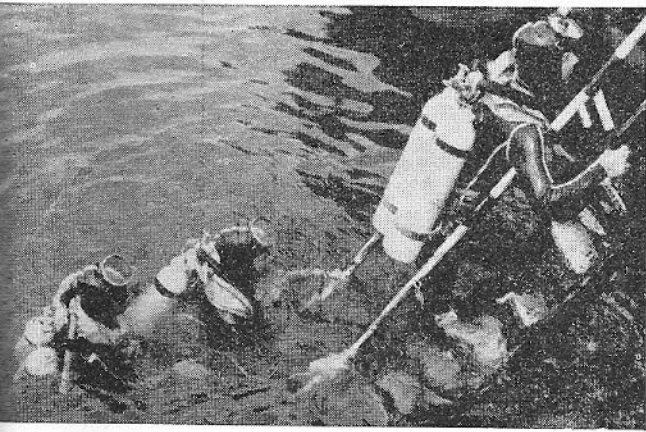
עמי: רצייתי להוסיף, שבסופו של דבר, בשבילנו לכבוש את הים הזה בכל זאת רק אמצעי כדי להגיע אל האוייב. אגב אצלי המונח „אוייב“ ביחס לערבים — זאת באמת נקודה רגישה, מצד אחד זה נכון, זה אוייב, כשם שהמלחמה שהיתה לנו עמו היתה הכי צודקת שיכולה להיות עלי אדמות, אבל מצד שני עולה לפעמים איזה הרהור ושואל: בכך שננצח ונצליה בכל המשימות שלנו, זה באמת מה שביא להפסקת האיבה? נכון שזה רק הרהור שלי כאדם — שלא משפיע על הביצוע שלי כחייל — אבל ההרהור קיים.

זאב: לדעתי, לפחות מבחינת ההווי של הלחימה המיוחדת שלנו, הפלגת, עמי, למושגים רחוקים מאתנו. שכן, בשבילנו, בשביל לוחמי היחידה, מושג האוייב הוא במדה רבה מושג סטרילי. אנחנו לא נלחמים נגד גוף אוייב, אנחנו פיסית לא רואים אותו, לא פוגשים אותו. האוייב בשבילנו זה המתקנים והאמצעים שלו. כמוכן שאם ייקרו בדרכנו אל המשימה גם חיילי אויב — אנו נטפל בהם בהתאם להוראות שניתנו לנו, אבל בדרך כלל כשאנחנו אומרים „אוייב“, בשבילנו זה מושג הרבה יותר מופשט וערטילאי מאשר אצל חילות אחרים.

אברהם מרון: הבעיה של יחידה קרבית היא איך לתחזק את המתח בתקופה של שלום; כמשך שנות הרגיעה היחסית של מדינת ישראל למרבית החילות המבצעיים של צה"ל, היו הזדמנויות מבצעיות מסויימות שהיה בהן גם משום פירוק המתח — איך אתם, שלא היו לכם בשנים אלה פעולות מבצעיות בסדר-גודל שאנו מכירים למשל, מהצנחנים, מחיל-אוויר, או שריון — איך התגברתם אתם על בעיה זו?

זאב: כבר אמרתי בתשובתי על שאלה אחרת שקנה-

שעומס ההחלטה המוטל על הלוחם — החלטה אם לפגוע, למשל, באוניה זו או אחרת, אם לפגוע בה עכשיו או בעוד רגע וכו' — הוא עומס החלטה שבחילות אחרים מוטל לפחות על מפקד חטיבה — הנה לוחם היחידה המסיים את הקורס חייב להיות אחד כזה שיכול לעמוד בכל המבחנים האלה. הקורס, המכשיר לוחם ביחידה צריך גם לענות על הדרישות המיוחדות של העבודה בתנאים. עבודה בתנאי לחות, קפיצה על סירות, הסתגלות לתמצן (יש מקרים של הרעלת חמצן) וכו', כבר לא לדבר שצריך להתגבר על קושי הצלילה, השחייה והשחייה הממושכת במים.

אברהם מרון: לאור כל זה — האם אחוז ה"נפל" בקורס הוא גבוה?

זאב: אנחנו משתדלים אמנם למיין את האנשים בשלב מוקדם ככל האפשר, וכבר המבחן הראשון, מסע רגלי בן כמה ימים לאורכו של חוף הים, עוזר לנו להבחין בכמה תכונות יסודיות: כושר עמידה נפשית וגופנית בסבל, רוח צוות, כוח רצון ועוד. מי שעומד בזה — זהו אגב שלב שאחוז הנושרים בו גבוה מאשר בשלבים האחרים — צריך עוד לעמוד במבחנים הטכניים של עמידה בשחיות ארוכות, בקשיי הצלילה (יש כאלה שאינם מסתגלים לשהות במים וכו'); מי שעובר גם פרק זה — מגיע לשלב של לימוד התורה הטקטית והמקצועית של לחימה בים. פה אם קיים נפל — זה כבר נפל יותר מסבות אובייקטיביות.

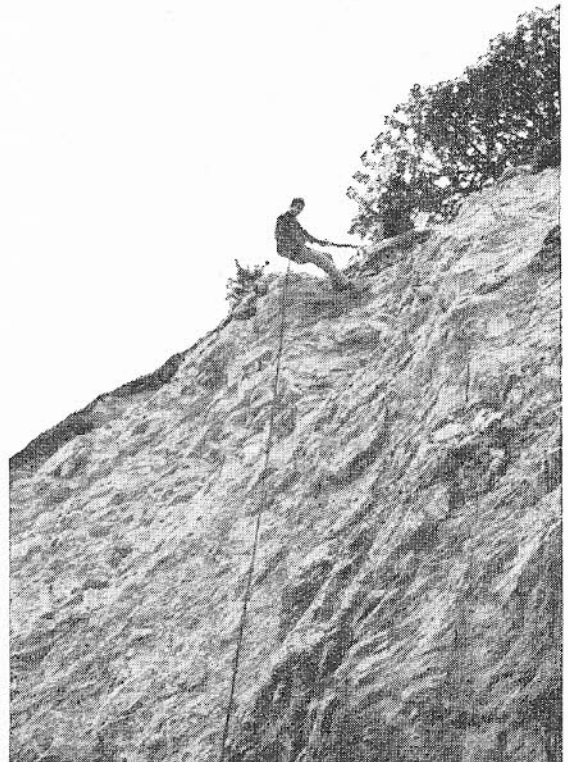
גאולה: האם קיימת נשירה גם על רקע הר-פרתקני?

זאב: אלה שבאים אלינו מתוך דחף הרפתקני בלבד — נושרים מהר למדי. נכון שלפעמים יצר הרפתקני זה מתגלה רק בשלבים האחרונים — אבל גילוי כזה, אפילו אחרי שהחייל גמר את הקורס והוסמך כלוחם — יכול לגרום לסילוקו מהיחידה. כשאמרת דחף הרפתקני בלבד — רציתי להדגיש בואת שכשיש בנוסף לדחף החיובי של רצון לשרת את צה"ל ולהתנדב ליחידה שהשימות שלה עונות על הצרכים של המדינה — גם דחף של התמודדות אישית עם אתגרים, יצר להתנדב דווקא לפעולות הכרוכות בסיכון רב יותר ובמצבים דרמטיים מיוחדים במינם ורצון להשתייך דווקא לצוות קטן ונבחר — אין בדבר הזה כל רע, להיפך, זה יכול להיות גם גורם מדרבן.

לתחום זה, ביחס לתשובה לאוייב — אפשר להשמיד למשל טנקים גם ממטוסים של היל-האוור — גם מתותחי חיל-השריון — הנה ללוחם במעמקי הים יכול רק קומנדו ימי. מבחינה זו אין ליחידה שלנו תחליף.

גאולה: על הקורס שעוברים המתנדבים ליחידה אומרים: „לוקחים אנשים נורמליים ומעבירים אותם קורס לא נורמלי — זה פלא שיוצאים משם, אחד' אחד' ? — מה בקורס הזה הוא כאמת, לא נורמלי' ?

זאב: מאחר שיש ייחוד לאופי הלחימה שלנו, ממילא יש לזה השלכות גם על צורת הכשרת הלוחם הנעשית בקורס. אבל הייחוד אינו דווקא במה שנוגע לקשיים הפיסיים. באופן פרדוקסלי הייתי אומר שהקורס הכי קשה שעברתי אני בצה"ל היה דווקא קורס מכי"ם בפקודו של סופפו. כמוכן שלא אומר, שמה שעברתי ביחידה היה צחוק ילדים, רחוק מזה, אבל הקושי העיקרי, שלעומתו הקשיים הפיסיים ואפילו הרוחניים עומדים בצל, הוא קושי ההסתגלות לתנאי הלחימה המיוחדים שלנו, תנאי הלחימה בים. לקשיים הפיסיים הרגילים מתווסף פה הקושי האובייקטיבי של הים, של מימד הפעולה: העובדה שכל מה שאתה עושה, אתה לא עושה על קרקע מוצקה. כבר דובר פה למשל, על הלבדיות של איש קומנדו ימי; אפשר להכשיר חייל להיות בעל-כושר פיסי יותר גדול, להיות בעל רמת-ביצוע יותר גדולה — אבל להכשיר אותו לדעת להיות לבד ולפעול לבד — זה כבר יותר קשה, זה מחייב שיטות ואמצעי טיפול מיוחדים. זה לא קורס כשאתה מסיים אותו, אתה צריך רק לדעת לצלול, להשתמש נכונה במכשירים ולדעת „להדביק“; מאחר שבשלבים המכריעים של ביצוע הפעולה הלוחם נמצא לבדו — אין לפניו או לידו מפקד שיתן לו עצה, אין מאחוריו כוח סיור שיגן עליו, אין בעורפו מנגנון בקרה שידריך אותו — הוא מגותק מקשר וממפקד, ומאחר

המפקד שלך הוא רק פורמלית ורק על החוף

שמשרת ביחידה כבר עשר שנים, ושהוא בדרגת סרן או רב סרן. אם אני רואה, שאני והרב סרן שלי מבחינה ביצועית עושים ומסוגלים לעשות אותו הדבר — איך הוא יכול ליהפך אצלי לדמות של גבור? כל אחד פה הוא הגבור של עצמו. המפקד שלנו פה הוא מפקד רק מבחינה מנהלתית. כמובן שאני יכול להעריך אותו בגלל האישיות שלו, אבל זה כבר דבר אחר.

לכן בעצם, הבדלי הדרגות פה הם דבר שאין לו כיסוי ממשי במציאות.

עמי: בזמן היותי עוד חניך בקורס — שם עוד היה קיים הפער הרגיל בין מפקד לחניך, אבל כשאתה גומר את הקורס ומגיע לדרגת „לוחם“, אתה נוכח, שבעצם המפקד שלך הוא רק פורמלית ורק על החוף המפקד שלך — משום שבתוך הים ובתוך הפעולה — אתה יחיד ואתה הוא המפקד של עצמך. המפקד שלך אמנם הוא זה שנותן לך את התירוץ ומלווה אותך בהנחיות שלו עד שלב מסויים — אבל בפירוש לא עד השלב הקריטי. צנחן שמעריך דמות מפקד אולי שואל את עצמו במצבים קריטיים מסויימים איך אותו מפקד נערץ היה נוהג במקומו — אני, למשל, כשעמדתי במצבים מסויימים, אף פעם לא העליתי בדעתי איך לוחם זה או אחר היה נוהג — אני חשבת רק איך אני צריך לבצע.

גאולה: מה אומר על זה המפקד שבהכורה, זאב?

זאב: את כל הבעייתיות של מפקד ביחידה אפשר לבטא בכך, שאם את כל מפקד אחר בצה"ל מאפיינת הסיסמה „אחרי!“ הנה מפקד ביחידה אומר ללוחמיו „קדימה!“, והוא עצמו נשאר בדרך כלל מאחור... לדבר זה יש סיבות הקשורות בצורת המלחמה של קומנדו ימי, סיבות שחלקן כבר הובהרו כאן, ונכון אמרו דני ועמי שלא יכול להיווצר כאן פולחן של מפקד, שכן אם בצנחנים למשל המפקד רץ קדימה יש לו כבר בעצם הדבר הזה, „השאנס“ להיות דמות חינוכית, ואילו כאן כל אחד רץ קדימה לבדו, ואילו המפקד שלו, לא רק שלא נמצא לפניו אלא שלא תמיד יכול לשלוח לו עזרה בשעת

גאולה: אנשי היחידה שלכם מפורסמים לא רק על שום המיסתורין האופף אותם אלא גם על שום הגאווה האישית או גאוות היחידה שלהם — מהו, עמי, למשל, הדבר שכאשר אתה חושב עליו — אתה מרגיש איך שהגאווה שלך כאיש יחידה עולה לה מעלה מעלה?

עמי: אצלי הגאווה האישית על היחידה שלנו מודעת ביותר בשעה שאני חושב על כך, שבעצם אנחנו הננו החיילים הכי משתלמים שיש לצה"ל, שכן כמה שצה"ל או המדינה לא יוציאו עלי — אני מסוגל להחזיר להם תמיד יותר משהם נתנו לי. אני מתכוון לכך, שבשעה שבחילות אחרים, כדי להשמיד את האויב צריך צה"ל לצייד את היוצאים לפעולה בציד שכשלעצמו הוא יקר ביותר — אם זה טנק אם זה טיל ואם זה מטוס וכו' — במקרה של היחידה כל האמצעים שלנו זה אנחנו בעצמנו — ומה שאנחנו בעצמנו מסוגלים לעשות כשאנו מגיעים ליעד של האויב — זה תהו ובהו, העובדה שמה שאני עושה זה אני עושה, ולא הטנק או המטוס שצה"ל סיפק לי — נותנת, לי על כל פנים, מלאי של ספוק אישי וגאווה על היחידה.

אברהם מרון: האם קיים אצלכם, כמו בצנחנים למשל, פולחן של גיבור, דמות של מפקד שאתם רוצים להידמות אליו?

אילן: אצלנו אין ולא יכולה להיות האלהת מפקדים. אברהם מרון: למה לא יכולה?

דני: תביטו, בצנחנים, למשל, שם יש הערצה לדמות כמו זו של מאיר הרציון — למה? כי שם כל אחד רוצה להיות כמוהו ולא כל אחד יכול להיות כמוהו. שם יש שורה הדרגתית: אחד טוב, אחד יותר טוב וכו', אצלנו היחידה בנוייה על אחד, שנים, שלשה בשורה, אלא אצלנו כל אחד הוא בעצמו, אין לו ממי להיות יותר או פחות. כאן כל אחד אחרי שהוא גומר את הקורס בדרגת סמל ראשון יכול כבר אחרי כמה חודשים לבצע את המכסימום הנדרש מאחד

לוחמים מפקדים על עצמם

מבחינת קושי הביצוע — אני גם לא הייתי רוצה שיבואו הנחם רק מפני שפה נורא קשה — רק מבחינה זו שההתמודדות עם הקשיים תגרום להם להרגשה שלא יוכלו להגיע אליה בשום מקום אחר.

אילן: מה שודאי הוא, שאני לא הייתי מבטיח להם כלום, אולי הייתי רק אומר — אם בכלל הייתי הולך לעסק כזה — רק דבר אחד: אם אתם מוכנים לתת את כל מה שיש לכם — אז בואו, פה תוכלו לתת את כל מה שיש לכם. אם אתם באים בשביל לקבל — אני לא נותן. זהו.

גאולה: הזכרתי בראשית דברי את העובדה שלמעשה לא קיימת, על כל פנים לא במידה מספקת, תודעה ימית בקרב הציבור והנוער — אם אתה, זאב, מסכים להנחה זו — איך אתה מסביר אותה?

זאב: לעובדה שבשלוש המלחמות שעברו עלינו בעשרים שנות המדינה, גורל המדינה לא הוכרע בים אלא ביבשה — יש השפעה רבה במחדל זה של חוסר תודעה ימית. לא מן הנמנע שגם בעתיד זה יהיה כך, שגורל המלחמה — אם תהיה — לא יוכרע בים. אם כי לאור התארכותם של הגבולות הימיים שלנו אין ספק שתצטרך לבוא התפכחות מסיימת באשר לחשיבות הזרוע הימית, והנוגעים בדבר יצטרכו לערוך חשבון נפש ימי, מה גם שהאויבים מפתחים את הצי שלהם לא בהתאם לסולם העדיפויות שלנו, או עפ"י מה חשוב ממה ומה מכריע ממה, איראפטר להסיק מסקנות רק על פי מה שכן הכריע במלחמה זו או אחרת, צריך לדעת, לחשוב גם על כך שאולי גורם זה או אחר יכול היה להכריע יותר לו העריכו אותו מקודם כגורם בעל חשיבות. הנה ראינו שחיל האוויר הוכיח את עצמו מעל למה שרבים וטובים בצה"ל ציפו ממנו בתחזיות מוקדמות. כך יכול להיות גם עם חיל-הים. אבל אם תרשו לי לסכם, הייתי אומר, שלגבינו, לגבי היחידה, אני לא חושב שזה משנה. מטילים עלינו משימות שגם אם אין הן „מצילות“ את עם ישראל הן למעלה מכל ספק חשובות בשביל עם ישראל. וזה מה שבסופו של דבר חשוב גם בשבילנו.

...השיחה תמה. אבל כשיצאתי ממנה ור"ש לחתי עוד פעם מבט אל הים, השתי, שבשבילי הים רק התחיל. זה לא היה אותו ים שידעתי אותו בבואי לכאן, זה היה ים אחר; אולי משום שאני לא יכולה לראות אותו עכשיו — ואולי גם לא מחר ומחרתים — בלי לראות בתוכו את צלליותיהם של אורי, גדי, דני ועמי, אילן ויואב... ובלי להרגיש איך שהים כורך עכשיו גם אותי אליהם... לא יכולה לראות את חופו של ים בלי לראות בו את זאב, רטוב ומלוה, ואילו אני עומדת כך לידו. איני נכלמת עוד ביבשותי, שכן אני מרגישה איך שכל הציור נות שלי, גם היא עכשיו יותר מלוחה ויותר רטובה.

צרה. לעובדה זו יש השלכות רבות מאד על היחסים בין המפקד לפיקודיו. השלכה ראשונה היא שדבר זה מחייב אמון בלתי מסוייג לא רק של הלוחם במפקד, אלא בעיקר אמון של המפקד בלוחם, שכן אני שולח אותו קדימה, הוא נעלם לו במעמקי הים, ומאחר שאין לי אפשרות של בקורת על מעשיו והתנהגותו במים לא נותר לי אלא לסמוך עליו ולתת בו אמון מלא, שאמנם הוא מבצע את הכל על פי ההוראות שקיבל ועל פי התורה שלמד. השלכה שניה היא העובדה, שמאחר שכאן לא רק הלוחם עושה כל מה שעושה המפקד אלא גם המפקד עושה כל מה שעושה הלוחם, גם המפקד מבצע, עליו להיות לוחם ומפקד באותה שעה עצמה, במלים אחרות: הוא צריך לא רק לפקח עד לשלב הביצוע על הלוחמים שלו ולהיות אחראי לשלבי התכנון, הארגון וכו', אלא גם לפקד לבסוף לבדו על עצמו. אנו מחנכים את הלוחם לאינדיבידואליות ולעצמאות מוחלטת, מצד שני הוא בכל-זאת לבד. עד הפעולה הוא מתאמן גם במסגרת של כל היחידה, והאיוון הזה בין עצמאות מוחלטת ולבין משמעת אינו פשוט כלל וכלל, תמיד צריך לעמוד על המשמר שלוהם שפועל עצמאית לגמרי — שלא „יתפוס“ יומה שלא במקומה. המפקד פה, יותר מבכל מקום אחר, חשוף לבקורת מתמדת של לוחמיו. מי שחונך לעצמאות מחשבתית, ממילא כוח השיפוט והבקורת שלו מתחדד — ותמפקד חייב לעמוד גם במבחן הזה. בהקשר זה הייתי רק רוצה לחזק את דברי דני שאמר, עד כמה ענין הדרגות ביחידה שלנו, לפחות מבחינה עקרונית, הוא חסר משמעות; החייל יכול להיות רק סמל ראשון — אבל הוא מסוגל בעצמו להטביע אוניה, משימה שמהווה חלום של כל מפקד משחתת בדרגת ג' אלוף.

גאולה: האם אפשר לומר, זאב, שדווקא בגלל כך יש אתגר גדול לפקד על יחידה כזאת? גם הוא גדול יותר?

זאב: בהחלט, יש סיפוק מיוחד להיות מפקד ביחידה הזאת, משום שיש אתגר מיוחד במינו בפיקוד על קבוצה נבחרת.

אברהם מרון: יושבים פה צעירים מתנדבים בחדר השני — אתם מנסים להשפיע עליהם להתגייס ליחידה שלכם — באילו נימוקים היית אתה, למשל, אילן, או אתה, עמי, מנסה להשפיע על מי שרוצה להתנדב — להתנדב דווקא לכאן?

עמי: אני רק יכול לומר להם שפה תהיה להם ההרגשה שהם יוכלו לבצע דברים שאף אחד לא יוכל לבצע, לא בראיון הלוחמים השתתף אברהם מרון.

אודיסיאה שנזו

זה התחיל כמו אצל כולם, אך ההמשך היה כל כך שונה, כל כך מוזר ובלתי צפוי. משהו שאינך מסוגל לדמות לעצמך כיצד זה יהיה. ויותר מזה — אינך רוצה לדמות לעצמך מציאות שכזו.

כשיצאנו ממנה, מהצוללת הוקנה ההיא, לא היתה כלל הרגשה של מלחמה. הכל היה שקט, רוגע, חשך מעט, קצת פוספור ושעונים זורחים. החי"רניקים בזמן הזה שבעו שריקות פגזים וכדורים. מוזר מאוד, כאילו סתם תרגיל, ובעצם זוהי מלחמה, ורק המחשבה שניכנס פנימה לנמל ונמצא משהו להיצמד אליו.

לא היתה כלל הרגשה של פחד או חשש ממשהו, הן לא היה מה שיעורר רתיעה, שחינו ככה כל השנים. רק פצצות העומק הן שהזכירו כי הפעם זה רטוב על רטוב. אך מתרגלים לזה, בייחוד כשהרעש מופיע מכל הצדדים, אף אחד לא רואה אותך. היינו בפנים, חיכינו שתפול לידינו ההזדמנות להיות שם פעם, ועתה אנו בחוץ ומחפשים את הצוללת.

ורק כשלא מצאנוה הופיעו המחשבות על מה שכל כך לא רוצים לחשוב עליה, משהו שמרתיע מהסיפורים ששמענו, זה כלל וכלל לא מעודד ובמיוחד כאשר במזרח כבר ארגמן וסביבת ספינות הדייג הרבות.

וכששכבנו בתוך המערה על החוף, השעון, כמה לאט שאתה זו. שמש בו שקעי כבר! בשעות כאלה רק החושך הוא ידידך, ואפילו נשק. וכשלא גמרנו את היום, לא אומר שהיתה זו הרגשה נעימה, לעמוד פנים אל פנים מול הליניץ, ואם תמיד מדברים על פחד, ושואלים אם היה בנמצא, לא הרגשתי זאת. אך גם מחשבות אחרות הרבה לא היו. נזכרתי רגע בבית אך זה חלף מהר.

עשרה ימים לבד, אין לך עם מי להשית, רק אתה עם עצמך, אין מי שיעזור לך, אלא אתה. לבסוף נמצאנו יחד. איזו הרגשה. רק שלא יחזור להיות כמו קודם.

היינו יחד ולא דיברנו, לא החלפנו מלים. רק שמות ולא יותר. זה היה משונה מעט, כולנו היינו ישראלים מהארץ. אך אי האמון הוא שלא נתן לנו להתקרב.

הזמן המשיך להתקדם. לאט לאט התחלנו להכיר אחד את השני, אך רצינו לדעת מה קרה, איך נגמר, מה השגנו. הבטחון שנצחנו טוב, היה ברור. אך כמה ואיך לא ידענו ומה גדולה היתה השמחה כשידענו היכן יושב צה"ל.

אך היתה בכך גם הרגשת אכזבה מסויימת. בימים יפים אלה של המדינה והעם אנו פה מאחורי סורג ובריח. מסוגרים מכל הנעשה. איזה טיולים הולכים עכשיו בארץ, רק שיחזירו אותנו לפני שיוותרו על השטחים. על מה יוותרו ועל מה לא? ניחשים לכאן ולכאן.

ועד כמה נעים ומעודד ומעלה את המורל לקבל מכתב מהבית ולדעת ולראות שרבים הם הדואגים לך וחושבים עליך. והחבילות, באמת שהפול יוצא כבר מכל החורים.

והעיקר היה לשרוף את הזמן עד כמה שאפשר, וביעילות. למדנו מספרים ועסקנו בכל דבר, אסור לשבת על קוצים, או, תמתה את עצביך. הרגשתי את הצורך להחדיר לעצמי מין שלווה פנימית, שקט שבלב, זה קשה, אך התקרבותי לזה, לנהל לעצמנו את השגרה במושבה, הרי בסופו של דבר יום אחד נצא מהכלא ההוא. ומתי נשמע קצת עברית מסביב, והלחם יהיה תחליף לפיתה?

כמה טוב נעשה על הנשמה כאשר ניצבתי על שפת התעלה בקנטרה ובצד השני התנוסס לו דגל כחול לבן, כעבור כמה דקות הייתי לידו.

איזו חמימות מסביב. סוף סוף בין אחינו לעם, למדינה ולצה"ל.

איזו הרגשת בטחון ועוצמה והעיקר — שנגמרה ה"אודיסיאה" המחורבנת ההיא.

זאביק

מפקדים מספרים

מאת: יחיאל פרומר

כלהב הנותר בעלטה, כרינוון הכותנפץ ברעם: הקוננודו הינוי

העלטה האופפת את מרבית פעולותיהם והרעם אשר רק לעתים רחוקות ישמע לאזני הציבור לא מנעו מהערבים ומהבריטים לחוש את נחת זרועם של אנשי היחידה אותה ודאי זוכרים הם היטב. הגרעין ממנו הוקמה היחידה היה החוליה לחבלה ימית בפלוגה הימית במסגרת הגדוד הרביעי של הפלמ"ח. עקב חסרון עצום בציוד טכני שחבר לו המצב המדיני המעורפל של ערב הקמת המדינה היה הנשק העיקרי של אנשי היחידה — יוזמה ותוקפנות.

במישור הטכני אולתרו מנגנונים והמצאות שונות ומשונות בחינת יש מאין, החל מ"הכריש" (טורפדו המונע על-ידי מצברים של רכב) של עוזי שרוני וכלה בעלוקות ובמלכודים של דוד פרומר. ובצד המבצעי דאגו יוחאי, מוישה, איזי, יוסלה ואחרים שלילותיהם של אנשי הספינות הבריטיות הפכו לסייט בלהות, סיוט שנראה בצורה מוחשית ביותר בבטנים השסועות והמרוטטות של אניות הגירוש.

לאחר מספר פעולות מוצלחות החלו השלטונות נוקטים באמצעי אבטחה קיצוניים — תאורה, רשתות מגן, שמירה קפדנית והטלת פצצות עומק בפרקי זמן בלתי קבועים. ולא זו בלבד. אניות המל"חמה יצאו עם רדת החשכה מהנמל ועגנו במפרץ הפתוח.

נוכח אמצעים אלה הופנו מאמצי החוליה לפעילות בצרפת ובאיטליה במטרה לחבל ברכש האויב. באיטליה נוקפו לזכות אנשי היחידה מספר הצלחות מרשימות כהשתלטות על אנית הנשק לינו, פיצוץ אנית הנשק בבארי על-ידי יוסלה ופיצוץ המטוסים בשדה-התעופה של ואנגונו על-ידי דוד פרומר.

קום המדינה ותחילת ארגונו של צה"ל מוצאים את היחידה מפוצלת לשניים. החלק האחד, בפיקודו של אסקימו ויוסלה בקיסריה והשני, בפיקודו של יוחאי ואיזי ביפו ובטבריה. משלוח ראשון של ציוד מגיע מאיטליה — סירות מחץ בלוית מדריך איטלקי קפריוטי שמו מהשייטת העשירית הידועה.

לדברי מפקד היחידה דאז, יוחאי, היה יחודו של קפריוטי בכך שלא הסתפק בהרבצת תורה אלא נטל חלק במבצעים של ממש.

בראשיתה חסרה היחידה דפוסים קבועים לקבלת לוחנים, למיונם ולהכשרתם. יתר על כן, לא הוחלט עדיין מהו החומר אותו צריך לעבור כל חניך כדי להיחפץ ללוחם טוב, כך שניתן לכנות את כל הפעולות שנעשו בזו התקופה כגישושים, גישושים שיעזרו למצוא את דרך המלך. את עיקר מאמציו מקדיש יוחאי להכניס את החיים למסגרת קבועה מתוכננת מראש ולשים קץ לשיטה הקיימת של "מן היד אל הפה".

כשעזב יוחאי את היחידה בנסעו ללמוד בארה"ב קיבל איזי את הפיקוד והמשיך במאמצים להתוות תכנית אמונים מוגדרת. עד לאותו זמן נתנו הדרגות על-פי הערכה כללית ולא על סמך יכולת מקצועית שנרכשה בבי"ס לקצינים. אי לכך חויבו הקצינים לעבור את קורס הקצינים הצה"לי ולאחריו השתלמות נוספת ביחידה. אורגנו קורסי צלילה בבריכת השחיה בצריפין והחלו השתלמויות מקצועיות סדירות בימאות ובחבלה. ב-1951 עוזב איזי את היחידה ולאחר שמסיים קורס מג"דים חוזר אליה כשבינתיים מפקד על היחידה יעקב עציון (צצ"ס).

ואנשים החלו לחתום לשירות קבע. בשנים שלאחר מכן הושלם הגיבוש הארגוני על-ידי המפקדים המחליפים. ב-1957 חוזר יוחאי לפקד על היחידה ומשנתמנה למפקד חיל הים מקבל דוד פרומר את שרביט הפיקוד לזמן קצר. אחריו — קצינים אחרים.

על הלוחם

מה מריץ מתנדבים ליחידה זו? באחת מברכותיו של מפקד החיל לרגל סיום קורס מדריכי קומנ"דו-ימי ממושך מנסה המפקד, יוחאי, להתייחס לנקודה זו: „אינני משלה את עצמי לרגע שכולכם התנדבתם למשימה זו להצלת העם והמולדת בלבד. הדחפים והמוטיבים המניעים אדם לבחור בדרך זו יש לה מרכיבים רבים ומעורבים. פעמים הוא רוצה להוכיח לעצמו משהו, פעמים לסביבתו, לחברתו או לחברתו, לעתים זה היצר המחפש את המיוחד והבלתי רגיל, לעתים זה הגירווי המיוחד, קשה ו- מסוכן, פעמים זה הרצון למצוא בעסוק את היכולת לבטא את העצמיות והאישיות, פעמים זה סתם כך מפני שכל החברה הטובים הולכים לשם, פעמים זה משום שבמרחק כמה עשרות קילומטרים יושב אויב ומשחזי סכינים, ולרוב זו איזה שהיא תערובת של כל הדברים. ואליבא דאמת שאין זה משנה במאומה“.

החבלה

באסדות

הנחיתה

מספר איזי רהב:

„בפברואר 1947 נקראנו, מוישה ואני, מקורס מ"מים בג'וערה לחיפה שם הודיע לנו יוחאי כי הוחלט לחבל בלנצ'ים ובאסדות הנחיתה של הצי הבריטי שעגנו בנמל. ספינות אלו שימשו לא פעם להעברת מעפילים לאניות הגירוש.

„יצאנו בסירת דיג מנוהים ונכנסנו לנמל כמתוכנן, אך ברגע הקריטי, בו הצלחנו להתקשר לשובר הגלים ליד הספינות הגיע שליח ומסר כי הוחלט לדחות את הפעולה מאחר ולבריטים נודע עליה“.

את הפעולה הוחלט לבצע מיד למחרת, בלילה הבא. איזי, מוישה ויוחאי יצאו שוב. הסירה נקשרה בין הבלנצ'ים לאסדות כשאיזי יוצא לחבל באסדות, מוישה בלנצ'ים ומפקד הפעולה, יוחאי ממתין בסירת הדיג.

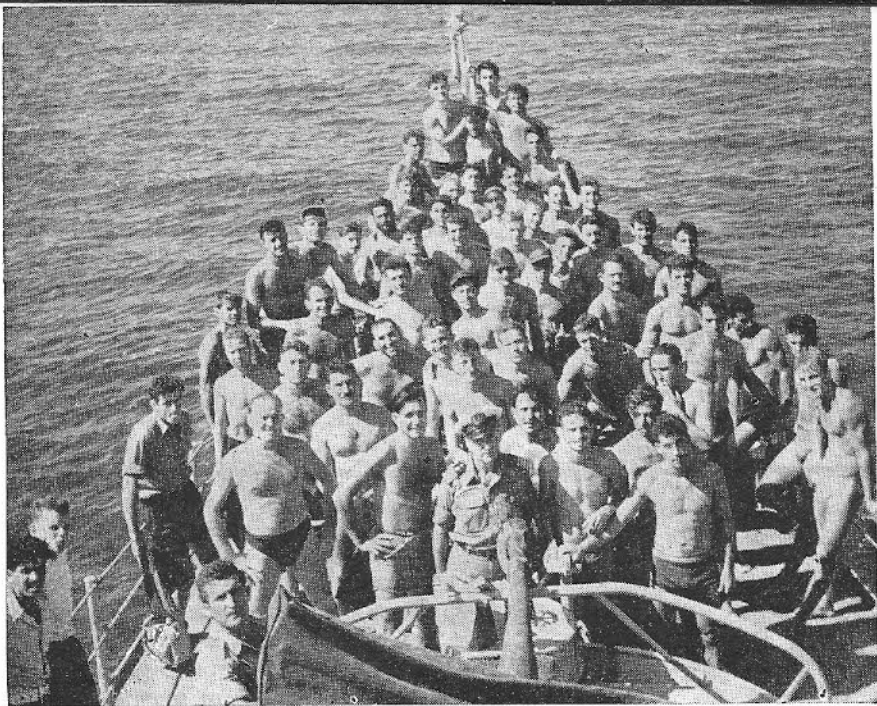
נזכר איזי: „כאשר ירדתי למים, הרגשתי שיתוק מהקור העצום“ (חודש פברואר). איזי שחה כ-250 מ' כשהוא גורר את מוקשי העלוקה אליהם חובר הומר נפץ נוסף ומצוף כדי להקל על השחיה. בהגיע איזי לאסדה, נתברר כי המוקש המגנטי איננו נתפס בגלל משקלו העודף. לבסוף הצליח להניחו על בליטה בקרקעית האסדה ומשמעמד לסגת, נוכח כי הגיע לאפיסת כוחות מוחלטת. „אלמלא חיכה לי יוחאי ואלמלא ידעתי שהוא לא יעזוב את המקום עד אשר אחזור, הייתי נשאר לנוח על דבורה בנמל ומתחמק רק בלילה הבא. בשארית כוחותי הגעתי לסירת הדיג ועם צאתי מהמים נתקפתי בעויות וברעד בלתי פוסק“. יוחאי ומוישה ניסו לשפשו ולחממו אך ללא הועיל. יוחאי החליט כי במקרה ויעצרו יספרו שאיזי חולה קדחת. השלושה נטלו את סלי הדגים ואמנם עצרם שוטר בריטי. הם עמדו מתוחים מולו, כשהשוטר ממשיך לסקור את פרצופיהם בחוסר אהדה בולט. לפתע שחרר השוטר בקול תרועה מעט מרוח בטנו ונראה היה כי הוקל לו. פניו אורו והוא הפטיר: „הסתלקו“. השלושה לא חיכו עד אשר יתקפוהו שוב מכאובי בטנו ונעלמו במהירות מהנמל. לנצ'ים ואסדות נחיתה פגועים. עוד חלק מהחוב לשלטונות הגירוש סולק.

אומר ברלה, אחד ממפקדי השייטת: „לדעתי, לוחמי היחידה הנם החומר האנושי הטוב ביותר שנמצא כיום בצה"ל. קיימים קשיים פיזיים, מתחים ולחצים שאינם קיימים באף יחידה אחרת. אין לך אותה תחושת בטחון של אדם הדורך על קרקע מוצקה. כל תקלה הנראית ביבשה קלת ערך, ככיווץ שרירי למשל, עלולה להעמיד את הלוחם בסכנה. הלוחם פועל בסביבה שהאדם מטבעו אינו מורגל לה. חידוד עצום של החושים ועצבים חזקים דרושים כדי לדעת להעריך בדיוק את המרחק ממדחף מאיים של אניה מתקרבת או מפצצת עומק הנזרקת המימה“.

סכנות הדרך לא נופלות לעתים מהסכנה הנובעת מהאויב הקונקרטי. חיות ים, אניות העוברות באקראי, תלות במכשירי אוויר עדינים, כל אלה עלולים לשים קץ לפעולה עוד בטרם הגיע הלוחם אל היעד עצמו.

חייב הלוחם להיות מורגל להילחם לבד ובודד וללא כל קשר עם מפקדיו וחבריו נלחם הוא ללא עורף. עליו לסמוך על עצמו בלבד ולא להתפס לפניקה שכן כל משגה עלול לחבל במילוי המשימה ומי-לוי המשימה הנוצו עליון ביחידה מסוג זה. לדעתו של איזי, התנאי הראשון להצלחתו של הלוחם הוא אמונה בלתי מסוייגת בעצמו ודבקות מלאה במשימה.

אנשי היחידה (עם מפקד החיל ד"ר, האלוף ש. טנקוס), לפני מישחה ארוך

„עוד
יבוא
יום
נקם
ושילם”

על אחת הפעולות בתקופת המאבק מספר מוישה נחשון (ליפסון). מוישה בחר לתאר פעולה זו, דוקא, שכן בניגוד לקודמותיה, היא בוצעה בעזרת מספר רב של אנשים וסיפור זה, לדבריו, הנו חוב אישי כלפיהם.

כאמור, היתה זו פעולה המונית בהיקף המשתתפים, והאחרונה שבוצעה בא"י כפעולת תגובה בענין עליה ב'. באפריל 1947 הועברו הפעולות לקפריסין. יוחאי נאסר ואחריו גם יוסלה. אי לכך החליט המטה בארץ לשלוח אדם בעל ניסיון בחבלה ימית כדי למלא את החלל והבחירה נפלה על מוישה. מוישה הורד על-ידי סירת דיג של קיבוץ קיסריה ליד פמגוסטה כשאתו כמות מוגבלת של חומר נפץ ונשק. הוא חדר למחנה המעפילים והחל מארגן את ביצוע החבלה. המשימה היתה פיצוץ האניה הבריטית שתחזיר את משלוח המעפילים הבא ארצה והגורל בחר הפעם את האימפירי לייף גרד להיות לו לקרבן, כשמוישה מסייע לו לזכות בזה הקרבן. הקושי העיקרי היה טמון בעובדה שהשלטונות הבריטיים במקום הפכו חשדנים ביותר, חשדנות שגברה לאחר שיוסלה הצליח להמלט מכלאו. הצבא הבריטי ואנשי הכולשת, ה-C.I.D, הטילו פיקוח קפדני על מבואות הנמל.

זמן קצר לפני יציאת האניה למסעה החל מוישה בביצוע תוכניתו בדבר העברת חומר הנפץ לאניה.

חלק מהחומר הוחדר בתוך 25 שופרות משחת גילוח, הילניט הוחבא בשקיות גומי סגורות היטב אותן לבשו מספר מתנדבים אמריקאיים מתחת לבגדיהם (הם צוידו גם בגלולות נגד כאב ראש שכן מגע קרוב עם הגילניט גורם לכאבי ראש). כמות חומר נפץ נוספת הועברה במזודה כפולת-תחתית שנישאה על-ידי מעפילה ולבסוף — חבילה של 5 ק"ג חומר נפץ נמסרו לאחות יהודית (הגיינגיית) על מנת שתעביר אותם במכונית האמבולנס לנמל.

ברגע האחרון החליט מוישה לבטל את ה„טריק" של המזודה, שכן היתה סכנה רצינית שהחומר יתגלה, אולם המעפילה שהיתה צריכה לשאת את המזודה, ניצולה מהונגריה בשם בוצי התנפלה על מוישה בשצף קצף וסרבה לות, חרף הסכנה שבדבר, כך שידידו מוישה נותר נרגש וחסר אונים מול דבקות במשימה ממין זו. לאחר שעברו כולם את החיפוש מורט העצבים לפני העליה לאניה, רוכז החומר על האניה בתוך מחסן ריק וכיסה בשקי קמח. למחרת, עם התקרבות האניה לנמל חיפה הפעיל מוישה את עפרונות החבלה שכוונו לחולל את הפיצוץ לאחר שעתיים. להפתעתם של הבריטים פצחו כל המעפילים בשירה עזה. 15 דקות בלבד נותרו לפיצוץ וכבר מרבית המעפילים ירדו מהאניה. בקבוצה האחרונה של היורדים חיכו כ-20 איש לתורם לירידה לרציף כשהם שרים לחיל הבריטי הזועף שסגר את השער: „עוד יבוא יום של נקם ושילם". לא עברו עשר דקות ופיצוץ זיעזע את האניה וקרע חזר בתחתיתה. המעפילים האחרונים ירדו בשקט וללא כל פניקה לחוף. לסיום המוצלח של הפעולה סייעו לא במעט גלי הים שפרצו לאניה בעד לקרע.

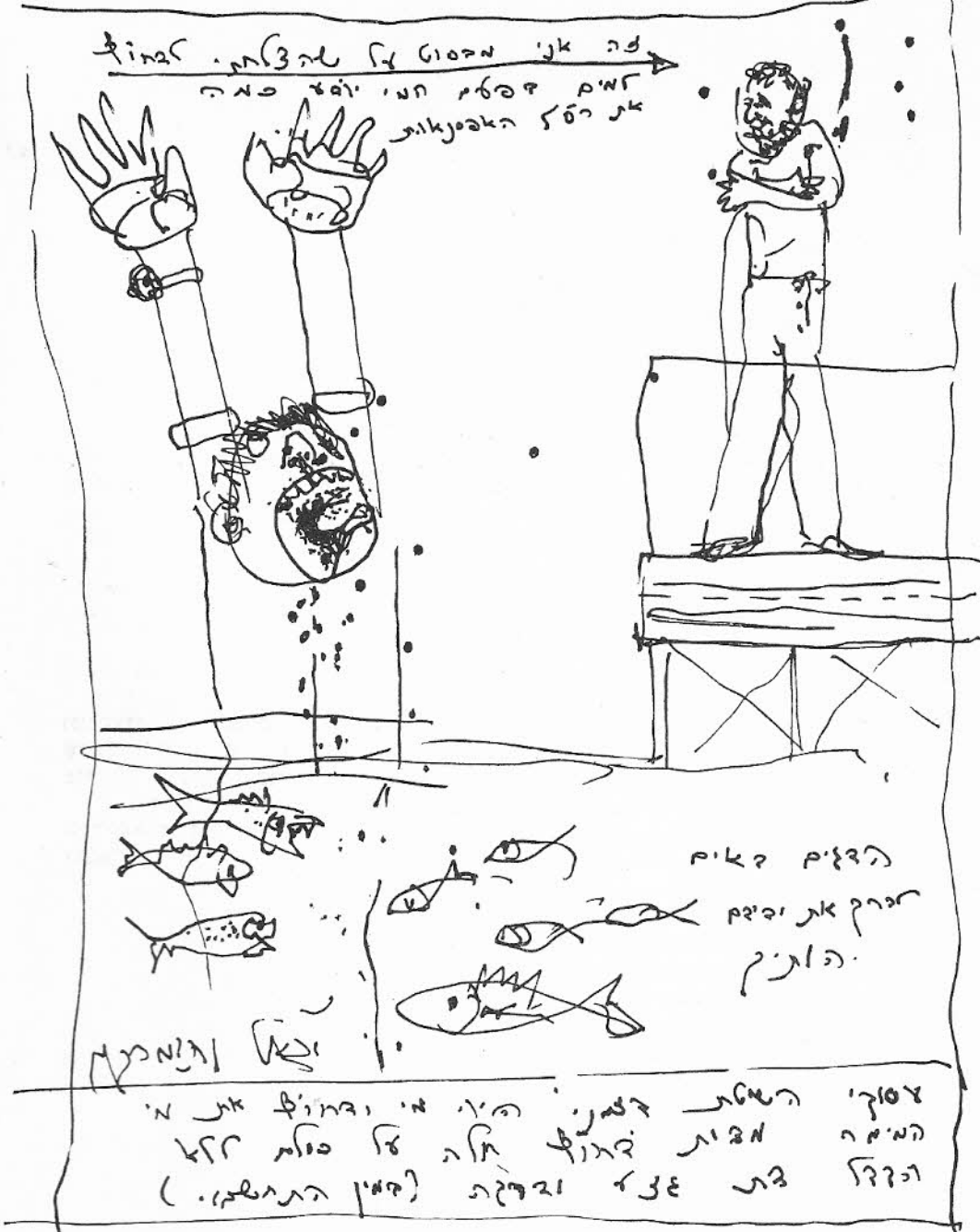
קציני היחידה במסיבת
נישואין של אחד הלוחמים

בכל פעולה צבאית קיים הגורם המשולב של תנועה ואש. אצל איש הצפרדע, נעדר גורם האש. עליו להיות מסוגל לפצות עצמו על-ידי שימוש מירבי בתנועה ובהסתר, תוך ניצול גורם ההפתעה. לאויב המגלה אותו ויורה בו או משליך פצצות עומק אין הוא יכול להשיב אש ולכן עליו להיות מסוגל לנוע בהסתר ובמקרה של גילוי — להתחמק. „ביצוע הפעולה מותנה ביכולת פיסית ומקצועית“, מוסיף איזי, „וגם ביחסך למפקד ששלח אותך“. על הלוחם להרגיש שלא יוכל לחזור אל מפקדו בלתי אם ביצע את המשימה. הדבר מותנה כמובן באישיות המפקד אולם העיקר הוא שלא פחד מפני סנקציה יריח את הלוחם אלא הבושה לחזור למפקדו כאשר המשימה בלתי מבוצעת. אמתלות לאי ביצוע יש רבות. חוסר אור, קלקול במכשירים, מוקש אבד ועוד. פרט למצפונו איש לא ידע ולא ישפוט את האדם על דווח כוזב. גורט אופייני נוסף — יש זמן רב למחשבות. ההתקדמות ליעד היא איטית ולכן יש פנאי להרהר-רים המציקים ומטרידים ללא הרף. צריך להיות די חזק כדי לדכא את כל הלבטים והפיתויים. ואיזי מסיים: „עשיתי נסיונות לבגר את הלוחם. הצירוף האידיאלי הנו כושר גופני של צעיר ומנטליות של אדם מבוגר, שכן אדם מבוגר נתון פחות להשפעת מצבי-רוח ופניקות למיניהן. לדעתו, שיטת לחימה זו מתאימה לאופי הישראלי. למצרי, למשל, לא. נכון שלמצרים שחיניים מצוינים ואפילו צוללים ברמה ובכושר מעולה, אולם ההבדל בין לוחם מעולה וצולל מעולה הוא עצום.“ מסכם דוד פרומר: „דבר אחד צריך להיות ברור ומוחדר בכל לוחם — את המשימה יש לבצע בכל מחיר וזוהי כל התורה כולה על רגל אחת. כל שאר הדרישות והתכונות שנמנו הן רק בחינת פועל יוצא“.

פיצוץ

בואנגונו

בספטמבר 1948 הובא לידיעת האחראים באיטליה כי בשדה התעופה של ואנגונו אוחסנו מטוסי קרב אחדים מטיפוס מאקי 205 המיועדים לחיל-האוויר המצרי. משאומתה הידיעה נתקבלה ההוראה לחבל במטוסים בטרם יצאו לתעודתם. ביצוע הפעולה הוטל על דוד פרומר, איש החוליה לחבלה ימית, ומאוחר יותר ממדריכי הקומנדו הימי, שכיסל לצורך זה צוות שכלל חבלן נוסף — בן-ציון (בנץ) גרדר ושני נהגים לתובלה, אסוף וכיסוי — ברוך לנדאו ובנימין מטלון. מספר דוד: „ב-17 בחודש, בשעה 8 בערב, יצאנו ממילנו במכונית פיאט 1500 וללא כל תקלות הגענו בדרך המלך המובילה לואנגונו. כ-600 מטר מהשדה עצרנו ובנץ ואני ירדנו מהמכונית לאחר שהשארנו את ניירות הכיסוי — אני את הדרכון הבריטי ובנץ את דרכונו הקנדי, ונכנסנו לשדה תלתן סמוך כדי לצפות לעבר שדה התעופה. למרביית תמהוננו מצאנו את ההאנגר בו אוחסנו המטוסים מואר לחלוטין. על-פי ההוראות שקיבלנו היה עלינו לבטל את הפעולה ולסגת במקרה של תאורה בהאנגר אך החלטנו לבצעה למרות האור. המשכנו בהתקדמות איטית לעבר ההאנגר ולאחר מרחק קטן ראינו דמות אדם מתקרבת לאורך השביל לקראתנו, זינקנו לעבר המחסה הקרוב ביותר שהיה שטח של כרוב וכרובית (אינני מבחין בהם כשאינם מבושלים או מטוגנים כהלכה), לאחר מספר דקות המשיך האיש מבלי להבחין בנו. „מכאן התגנבתי בקפיצות אל חלון ההאנגר המואר ולאחר שלא ראיתי כל תנועה בפנים אותתתי לבנץ להצטרף. בנץ השיח שלא נופצע על-ידי אחד השומרים בעוד אני מנסה לטפל בחלון. לאחר מספר נסיונות סרק ביהלום זגים וגומיות יניקה (שיטה הלקוחה מסיפורי הפורצים בשיקאגו ויתכן שרק שם היא מצליחה) זנחתי את מלאכת הזגות והוצאתי את החלון כולו בעזרת סכין והנחתיו בצד. בנץ השחיל את עצמו ראשון דרך הפתח שנוצר ולאחר שהעברתי לו את המטענים הצלחתי אף אני להתחלק פנימה למרות היקפי הנכבד. „במבט ראשון גילינו רק 4 מטוסי קרב ו-3 מטוסי סיור קטנים. את המטען הראשון הנחתי מתחת ללוח השעונים במטוס שנמצא בפניה הצפון מזרחית של השדה ואת השני בין העטיפה והמנוע במטוס הצפון מערבי. היות והתכוננו ל-5 מטוסים, נשאר בידי מטען נוסף אותו הנחתי ליד המטען הראשון. בנץ הניח את המטענים שלו בשני המטוסים הדרומיים. כל המטענים היו בני שהייה של 1 ורבע שעות. השעה היתה 0130. התחלנו בנסיגה, יצאנו דרך החלון ששימש לנו לכניסה ולאחר שנפטרנו מכלי הפריצה המשכנו בכיוון המכונית הממתינה. בדרך נפטרנו משאר הפריטים המרשיעים, אותם השלכנו לתעלות שבצידי הכביש.

„מבטור“ של יגאל תר-מרקין, לוחם במילר, אים ביחידת הקומנדו הימי, על עיסוקי הירידה בזמנו

בר לה סבור כי „אי-אפשר להחזיק אנשים על ציונות ותרגילים בלבד. חיינו הרבה על נוסטאלגיה של מבצעים בעבר ובה טמונה סכנה עצומה. צריך לחשוב קדימה, לחפש דרכי פעולה ולא לרבוץ על זרי דפנה של אחרים. אני משוכנע כי כאשר תנתן ההזדמנות, היכולת העצורה באנשים תבוא לידי ביטוי מכסימלי.“

אין להירתע מקחת סיכון אולם הסיכון חייב להיות מלווה בסיכוי הצלחה מתאים וביכולת הו-למת. האיטלקים שיצאו לפעולות חבלה ימית הסגירו עצמם לבריטים מייד לאחר הביצוע. מאחר וה-בריטים קבלום לא רק ביחס הוגן אלא אפילו בהערכה רבה. לוחם שלנו שיפול בשבי המצרי לא יתקבל שם בהערצה מרובה לכן כל מבצע חייב להסתיים בחילוץ הלוחם משטח פעולתו.

בין הפעולות שפורסמו ובוצעו ברובן לפני קום המדינה נמנות טיבוע הפארוק, מבצע עליו זכה יוחאי באות הגבורה, ושאר המשתתפים במכתבי הערכה מד. בן-גוריון, חבלה באמפייר ריזול על-ידי איזי ומוישה ופעולת החבלה המטורפת כמעט, היוצאת מגדר הרגיל של יוסלה דרור, באושן ויגור בקפריסין; החבלה בלאנצ'ים ובאסדות הנחיתה של מוישה ואיזי; החבלה ביאכטה של היטלר בנמל בירות על-ידי ריקה וחבריו; חבלה באניות גירוש אחדות ופעולות נוספות של אחרים כיוסקה רומנובסקי, אוסו, איבצ'ה, שאול, יענק'ל ריטוב וכאלה שכבר אינם כיום בין החיים. אותם הנציח חיים גורי:

„שמש מלוטף בעשב ים,
רוחם שותקת עם שתיקת הים.
רוחם חוזרת סוערת עם קצף משברי הים,
רוחם הולכת עמנו בהנתן האות –
לצאת אל מלחמות הים.“

באתן לזרע

באתן לזרע

את רואה כמה המים שקטים, גם אני. מוזר שאני יושב כאן ומספר בשקט. את רואה איך הדימדומים, אבל שם הם שונים. זה התחיל עם שקיעה. ראינו באות, האור הספיק לך, נהרות לרחוב הארוך בדרכן העתיקה, הבטוחה בסופיותה. ישבו רגועים בסירת גומי נמוכה ויציבה, בעלת כושר תימרון בלתי משוער ומהירות תנועה מתישה. היה בירכתייה מנוע חיצוני עצום לגבי גדלה, שבעים וחמישה כוחות סוס, „אונרד“ או „ג'ונסון“, אם את מכירה, אינני זוכר בדיוק; הוא דמם והיא עגנה ואנחנו דממנו, יושבים אדישים ומאובנים. חוטים דקים ירדו מידינו אל המים ולא היה חשוב אם נוציא משהו, אפילו לא התעניינו, רק חשנו איך נילוני החכות רוטטים במים. הבטנו בלי ענין אבל ביסודיות סורקים את שטח הנמל לקלוט מה שעדיין ניתן לראות. כן, זה היה נמל, משהו שהיה צריך להיות בטוח כמו נמל. היה בו מה שיש בכל נמל כמעט. במרחביו הרחוקים העגין אניות מלחמה חדישות ובמים הסמוכים יותר הונפה לאוויר ליבנות ספינות שעשועים, יציבות נמוכה של סירות המירון ועיפות עתיקות ספינות-סירות הדיג, וכמובן המים — — —

— — — אמרתי „הגיע הזמן“ וזה היה כשהכל מסביב שטף חושך קולח מים. אספנו את נילוני החכות והמנוע השתעל שלושה שיעולים אבודים בגשם ואחר לא נשמע עוד, אבל ידענו, יושבים בהרטום, שהוא עובד מאחור. הסירה התקדמה אבל זה לא היה בטוח כל כך. אפילו פס הזרחה שילדה במי הנמל סמיכי השמן מת מיד. לא היה רוח-פנים, לא משום שהמגן בהרטום עצר אלא משום שהרוח היה בכל. חשנו איך אנחנו נישאים על האוויר שנפח בגלילי הסירה וביקשנו שהדבר ייגמר במים, עמוק בתוך שלוותם היציבה בעומק רחוק מקור מכות המיסטראל, נתזי הגשם והגלים.

שמעתי את עם. הוא דיבר לתוך אזני ממש אבל שמעתי בקושי — — —
לא עניתי לו. לא. אני חושב שגם לא חשב שאענה. הוא לא עניין אותי. דבר לא עניין אותי. הוא היה אתי במקרה, את יודעת, במקרה, זמן רב. לא הייתי חייב להתעניין בו יותר מדי. לא חשבתי אפילו על הארץ, זמן רב לא חשבתי עליה. מישאו אחר היה חשוב, ידעתי כשמעתי איך עם חשב. אבל דווקא משום שהכל מסביב היה כמו שהיה, לא רציתי לחשוב עליה וודאי שלא ראיתה. זה היה זמן רב: כל מה שהיה עד נקודה מיידית לא נחשב וגם היא לא נחשבה מיד אחר שחלפה. הסירה הלכה על מה שהלכה, פס כיוון במצפן קטן ולא רגיש להשפעת סיבובי המנוע. לא היה חשש שנתעה. היא התקדמה כמקורה. לא היו בעיות בהכנות. לא היו תקלות. הכל שטף. השעון זרח לפני. שעון זמן, לא מהירות. בעוד כמה דקות, ידעתי, תעגון הסירה ואהיה במים. שמעתי שוב את עם: „עשרים וחמישה קשר. מהירות קצובה כל הזמן. אני שומר. זה בסדר. גם המצפן, ולא הגבתי, כמובן. הוא שאל: „מה השעה?“ ועניתי לו — — —

— — — לא ידעתי אם הפסיק או המשיך בקול נמוך יותר, או שהחלמות מסביב התעצמה ובלעה אח קולו. צעקתי: „אני יודע, עם, אני יודע“, אבל לא רציתי לדעת. לא הבטתי בו.

מתוך „החלק השני“, חטיבת פרוזה, המחבר — לוחם במילואים ביהודת הקומנדו-הימי. פורסם לרא-שונה ב„קשת“ כ"ז.

אם הייתי מביט בו הייתי רואה רק את בהיקת בגדי הקאליפסו שלו. פשטנו את המעילים השחורים, שערות גמל צבועות, אם את מכירה, ואולי את זרחה השעונים. הבנתיו היטב. — — — המטרות לא היו ברורות. הידיעות המוקדמות אפילו לא הראו את צורתן. לא חשבתי אבל ידעתי שלא משנה, שאעשה זאת כמו שעשיתי דברים אחרים שלא שינו הרבה. הכיוון היה ברור וגם הזמן שעבר. לא נשאר עוד הרבה. הבטתי בעם, כדי לראות את הכיוון. הוא היה מדויק. ידיו אחזו בהגה גדולות ויציבות, ורק הרעד שעבר בהן, חשופות כשהיו, החלק היחיד בגופו, נראה מוזר מאוד בהשוואה לכותן ולדייקנותן — — — רציתי פתאום לומר לו משהו. משהו מעין התנצלות על הריחוק מקודם, משהו שיביע אינושהי הבנה, אבל הבנתי, אינני יודע איך, פשוט חשתי, שהיא קיימת, פשוט משום ששינוי יחד. ידיו נשאו את השעונים. ראיתי אותם, עיגולים זורחים. מצפן ומד עומק ושעון זמן. הבטתי בשלי. כיונתי את המצפן. נשארתי עוד שברירי דקה. חיפשתי את המטרות הלא ברורות. ידעתי שלשווא. שלחתי יד פשוטת אצבעות אל עיניו של עם והמגע דמם. זרקנו את הבל-העוגן ולא שמענו איך ירד ולא ראינו אם ירד, רק חשנו בחבל שהעוגן נתפס באיזו קרקע ואינו נסחף. לא ראינו את המטרות. דבר לא ניתן לראייה. התנדנדנו מעט ואחר יותר ויותר. התחלנו לדבר בינינו. הדיבורים היו בלתי ממשיים. הוא התחיל, אני זוכר בדיוק, אבל זה לא שינה. אני הייתי מתחיל באותה מידה וענין, רק שהוא היה מהיר, למעשה תכליתי יותר. — — — ורציתי נורא לגמור עם זה. ראיתי, מחייך חיוך קשה ולחוצץ, וידעתי, חש את העווית בפני, שגם אני ירדנו למים לאט. הנחתי להם להחזור מתחת לבגדי הקאליפסו, לאט משלשל אליהם את גופי, מהרהר רק בספוגיות הקאליפסו שתתחיל לחמם כשאתחיל לנוע. עם סימן לי שהוא בסדר. סימנתי תשובה וזה. היינו עם מכשירי הצלילה, מקושרים. התלות בהם היתה עצומה, והם היו עלולים להכזיב, מיושנים כשהיו, אחד מהסוגים הראשונים, גרועים ביותר, אך לא היתה ברירה, עדיין היו טובים לעבודה. בדקתי את כיוון המצפן ושקעתי ללא קול.

לא חשתי בקול וגם לא בעומק, רק ראיתי מסתמן במדר-עומק, איזנתי את גופי והתחלתי לנוע. שכחתי הכל, גם שאני במים, בעומק, מקושר למכשיר. ידעתי רק את פס הכיוון במצפן היד ושמרתי עליו, רגלי עובדות בתנועת מספרת מקדמת בלי לחוש. אחר זמן, חמש דקות אני חושב, היו פתאום קולות. כל הלל המים החל לזעוק בבת אחת, אבל ידעתי שאני התחלתי לשמוע. היו שם המון קולות. כל החיים, היצורים שהיו בו, עשבי הים, זקן כלי השיט, המזחים, הרציפים וסלעי המעמקים, מכונות סירות הדיג המשמרה, מכונות אניות המלחמה, וכמובן המים הנעים מתנגשים צופפים בזרימה רוגשת — היו פתאום הלמות עצומה זועקת אחידה. למעשה, תמיד היו קולות. קול אחד הולם בסיכום סופי, אבל אני שכחתי ורק פתאום זכרתי, חמש דקות אחר שהתחלתי לנוע. עם הקולות החלו לבוא גם יתר הדברים האחרים. היו כוכבים

נעים — נקודות אור זרחניות, כבות ונדלקות, חיות שניה קצרה סביב המצפן, ואחר סביב ידי השלוחה קדימה, ואחר קרוב יותר, ממש בתוך עיני, מגוף משקפי הצלילה. הבנתי שהתעוררתי, שאני מתחיל לתפוס הכל. זה היה ודאי וצפוי. בתוך המים, בשקט שאחר הגשם והרוח שנשארו למעלה, באו הקולות התמידיים יותר אמיתיים וממשיים יותר.

— — — חשתי איך אני נושם ונע, איך כל גופי נע לחוץ בתוך בגדי הקאליפסו והמים הזורמים מאחרי, ואיך כל הדברים עלי. זה היה ברור, וער כשהייתי, לא שינה לי. רק ציינתי לעצמי שעלי להאיץ ולדייק. הבטתי בשעונים. זמן. עומק. מצפן. זמן. עומק. מצפן, ושוב מצפן. פתאום התחיל מחוגו להסתובב. המשכתי לנוע. הקולות התעצמו והיו הלמות בלתי ברורה. החשיכה התעבתה. לא היו יותר דברים, אפילו לא נקודות אור זרחניות. שעון הזמן הראה שחלפו חמש עשרה דקות. עליתי לאט, אוסף גובה על משטח אפקי. ידי נשרטה, יותר נכון אצבעותי. הן התפרקו כאילו היה שם גוף קשה, לא קפוא אבל מתנגד ומכוסה זקן עשב ושבולולים. גירדתי אותן. ידעתי שנוהי המטרה, למרות שהיתה קיימת אפשרות אחרת, אפשרות שזה משהו אחר, מטרה אחרת. לא חשתי על האפשרות. דבר לא שינה לי. עשיתי שם מה שעשיתי. כל הדבר לקח בדיוק חמש דקות. אל תשאלי מה, מה זה חשוב, גם תביני אחר כך. הגעתי לקצה שבאתי אליו. זה היה בטוח לפי השערה, לפי חושי כיוון. את מבינה, לפעמים הם מתערבבים ואובדים ברעש הנורא שתחת מכוונות האניה, בתוך החושך הסמיך שמתחת

לגוף המתכת העצום שלה שמבטל גם את ערך המצפן. אחזתי בדופן, מחפש את הסנפיר, ואחר דחפתי ברגלי בכל כוחי והתחלתי לנוע, ידי שלוחות לפני ישרות כדי לשמור כיוון. לפעמים מאבדים אותו, זכרתי בלי אימה, ומבצעים מעגל חוזר לאניה ושוב מעגל ושוב ואי אפשר להשתחרר ממנה.

אחר עשרים תנועות מיספרת הבטתי במצפן. המחוג לא זז. זה אמר שיצאתי מאזור השפעת המתכות שבמטרות. ידעתי שאני בכיוון הנכון. זה אמר זאת. שמרתי עליו. התנועה היתה מהירה יותר ממהירות הגישה, כך לפחות דימיתי והאטתי את הקצב. זכרתי את סירת הגומי. אם אטעה במטר, ידעתי, לא אמצא אותה, וידעתי מה זה אומר. אסור היה לי לטעות בשום רגע. הייתי מוכרח לעלות בדיוק ברגע שהייתי מתחת לסירה. לא רגע נוסף אחר כך שאמר, אפילו חלק ממנו אמר מטר אחריה ולא רגע קודם שאמר מטר קודם. כן, וכמובן הכיוון המדוייק, לא לטעות לצדדים, לא לעזוב אותו בשום רגע. כל זה, ידעתי, כל הרגעים, אם אני רוצה למצוא את הסירה, אם אני רוצה את המעיל השחור החם, את אפשרות התנועה המהירה מעל המים למקומות שתוכננו כבר קודם, הרבה קודם, את כל הדברים שהיו שלי. הייתי מתוח מאד מרוכז בפס המצפן ובמהירות התנועה כדי לעשות את המרחק המדוייק בסוף הזמן וכמרחק עצום ובלתי ממשי, אף שהיה קרוב ועלי מסביב, שמעתי את הכל, הקולות, המים, ראיתי את נקודות האור. רק רבע שעה, רק רבע שעה, אמרתי לעצמי, ואחר יהיה בסדר. היא חלפה כמו נצח, כלומר לא חלפה בכלל אבל בסופה לא ראיתי את הסירה. החשיכה לא התעבתה וידעתי שהסירה איננה מעלי.

לא הבנתי איך רציתי למצוא כל הדקות האחרונות בראש מורם ושרירי צוואר כואבים ומקשים לנשום. היא היתה נקודה בלתי נחשבת בחלל הנמל העצום כמו טיפת גשם עליו או בתוכו נוספת או חסרה לא משנה. התחלתי כבר לחשוב על המקום שאלך אליו, על השעות הרבות שאצטרך להיות במים, לא, לא במים, הם היו חושך מקפיא בלי נקודות אור לכיוון. אבל יותר חשבתי בזעם לא מובן על רבע השעה שחלפה מתוחה מרוכזת לשווא. התחלתי לעלות למעלה. מה עוד יכולתי לעשות? למטה לא היה רוח, אבל המכשיר הקשה אפילו לנשום. מיושן כשהיה, החמצן שסיפק היה חם. המשכתי לעלות. לא נתקלתי בדבר. דבר לא שינה, לא היה יכול. ראיתי במחוג מד העומק איך אני מוסיף גובה וגם ריאותי שהתנפחו, לחץ המים עליהן הלך וקטן, אמרו זאת. המשכתי לעלות, לצאת לאט אל תוך הרוח והגלים והגשם הדופק. זה היה קשה. ריאותי התנפחו והתנפחו כל הזמן התוכן שבהן ביקש לפרוץ החוצה מעיק ומציף, מעיק ומסחרר. הלחץ סביבן קטן וקטן ככל שעליתי ובסוף כבר לא שלטתי עליהן. מלאות עד מחנק מעיקות ומסחררות כשהיו. נוריתי למעלה בלי לחוש. משהו קשה היכה בראשי. לא הבנתי. נגעתי בו ומיששתי אותו. עבר זמן עד שהבנתי שזה גומי, שזו הסירה, פשוט הסירה, וזה היה מאוחר מכדי לשמות. עליתי עליה. סירה, אוויר מנופח בגומי, בגלילי גומי. התחלקתי. היה קשה לעלות. לא הבנתי איך לא חשתי בה קודם. ראשי היה מורם מתוח כל הזמן עיני תרות ומחפשות. ניתקתי מהמכשיר וזרקתי לסירה. עליתי עליה. היא היתה ריקה. עם לא הגיע עדיין, עוד לא הגיע.

הגשם הוסיף לרדת. מים אבל מתוקים. אהבתי אותם פתאום. הוא עורר בי תחושת אדמה

נפתחת חמה. הוא העלה בי זכרונות בקרים שמיים פתוחים נקיים ונושמים משהו חדש במדרונות יורדים לאגם — — —

— — — שמעתי את הגשם מכה על גלילי הסירה, על מכסה המנוע ועל בגדי הגומי שלי. התקפלתי יותר. לא באו אלי זכרונות. לא היה לי נוח אך לא רציתי לשנות מקום. היה לי נוח פחות ופחות ועדיין לא שיניתי מקום. זה לא רק בגלל המקום, חשבתי, ואחר ידעתי שזה בדיקו בגלל המקום, בגלל מה שעשיתי, והיה שווה מה שהיה שווה, עקר וריק כמו מי הנמל שבלעו גשם מבובזו. לא, אל תשאלו מה עשיתי, גם תדעי אחר כך. ניסיתי לנחם את עצמי בהגיון חושב על משהו רחב ומסתדר ומקבל מובן, ואיך שהכל נשאר קבוע תמיד בסיכומי הסופי, אבל לא המשכתי בכך זמן רב. היה הרוח, בתוך בשרי, מתחת לקאליפסו. גלילי הסירה לא עצרו אותי. הוא החל לנשוב פתאום בזווית מלמעלה או שאני התחלתי לחוש בו. היה לי קר. הבנתי שהגלים מתיזים עלי כל הזמן, כל הרוח מתיזים עלי עם משביו. הגשם ירד וירד. החבאתי את כפותי בקיפולי בטני, אחר מאחרי גבי, אחר ישבתי עליהן ועדיין היו קפואות לגמרי לא זוו חשופות כשהיו. התקפלתי סביבן ונשמתי לאט. חשתי איך אני קופא לאט לאט בלי תנועה משום שלא נעתי, ועדיין ישבתי באותו מקום. עם לא הגיע. הוא היה צריך לבוא מזמן, ידעתי. הבטתי בשעון. לפני זמן רב. הזמן האחרון התקרב, זה היה זמן שקבענו עליו שאם אחד מאתנו לא ימצא את הסירה יסתלק אתה השני. ידעתי שלא אוזו כשיגיע הזמן האחרון, שלא אוכל לזוז. התמתחתי מעט, מזדקף, המשכתי ועמדתי רועד כולי. שרירי היו מכווצים לגמרי, ידי תלויות לצדי גופי מאומצות לא לחוש בקור, מופקרות אליו. פסעתי מתנדנד לחרטום. בדקתי את חבל העוגן, הוא היה יציב וידעתי שהסירה עומדת במקומה המדויק, רכנתי והבטתי במים, קרוב, מסביב לסירה, נע רכון על הגליל החיצוני, מנסה לראות איזה שטף אור זרחן שהיה עלול להיות של עם. לא ראיתי דבר. — — —

— — — התחלתי להבין שעם לא יבוא, לא יבוא, ולא יכולתי לעשות דבר. היה כלי-כך

פשוט לא למצוא את הסירה, רק לא לטעות בשניות העלייה, שניה אחת, רק לטעות במטר הצדה או קדימה או אחורה, רק במטר אחד, אבל לא הבנתי איך לא מצא את הסירה, דייק תמיד יותר ממני, הרבה יותר טוב. פתאום פקחתי עיני. לא ידעתי מה קרה והיכן אני. הבטתי בשעון. הזמן האחרון עבר בשעה. היתה רק חצי שעה לדימדומי האור. הבנתי שנימנמתי. ניסיתי להתרומם, שעון ביד שמאל. לא יכולתי. הרמתיה ביד ימין. היא היתה כמו חפץ גמיש וחסר חיים, צינור השקאה או משהו דומה. ישנתי עליה קודם, שעון בכל הגוף. קמתי בבת אחת. שיפשפתי אותה. הדם החל לחזור אליה בגלי כאב ושמחתי בעבורם. ידעתי שהתעוררתי בגללה. היא החלה לפעול עצמאית, לחיות כרגיל, ושכחתי. הוברר לי פתאום שקר לי מאד, שאני קפוא לגמרי. רציתי לגמור עם זה אבל אפילו רצוני היה קפוא, קפוא אילי משום שידעתי שאי אפשר. בתוך הקאליפסו ידעתי שהייתי צריך מזמן לרדת למים ולחפש את עם, אבל ידעתי שגם זה לשווא. אי אפשר למצוא אדם מזמן לרדת למים ולחפש את עם, אבל ידעתי שגם זה לשווא. אי אפשר למצוא אדם בתוך נמל, לא חי. לא ידעתי מדוע לא פשטתי את הקאליפסו. הוא לא עזר אבל נתן תחושת שיתוף עם עם. יותר מכך לא הרחקתי. לא. ניתקתי את חבל העוגן וניגשתי לכבל הנעת המנוע. אחזתי בידית המתכת שלו. קודם גם פתחתי את ברו הדלק ושאבתי במשאבה. לא יכולתי למשכה. כרעתי שעון בידי השמאלית ולא יכולתי למשכה. רק למשוך למשוך למשוך. ידעתי, אך לא משכתי. — — —

— — — התאמצתי לזכור מה רציתי קודם. ידעתי שרציתי משהו, שהחלטתי משהו, שידעתי מה לעשות, אך לא זכרתי מה. משהו קר היה בכפי הימנית. פתחתי אותה. שמעתי את מכת ידית הפבל. הוא היה משוך למחצה וזכרתי שכל מה שהייתי צריך לעשות היה למשוך משיכה חזקה, למשוך שניה למשוך שלישית לכל היותר, ודי. פיהקתי. אחר הכל אני רוצה לישון, חשבתי, בסך הכל אני רוצה לישון ושכבתי מקופל, ראשי שעון בירכתיים, שומע שוב את ההלמות מסביבי. משהו מוזר נכנס בה מתערבב ונכנס. לא ידעתי מה. קמתי לראות, שומע ברור יותר ויותר בסוף, מאוחר, מאוחר מאד, הבנתי שזה רעש סירת מנוע, כשהיתה כבר ממש על ידי, כשאור הזרקור שלה האיר את הסירה, היכה בעיני וחלף הלאה, רק אז משכתי בכוח בידית ההנעה, אחר בשניה ובשלישית היא נדלק ועברתי לחרטום לכוון את הסירה. אור הזרקור שוטט פתאום עצבני וטרופי. לא פחדתי. היא היתה מהירה ונמוכה, בלתי נראית כמעט בלתי נשמעת בהלמות הכללית. הוא נעלם. פשטתי את הקאליפסו מהר קרעתי מעלי, לא ידעתי איך, באצבעותי הקפואות, ואז ידע גופי מה שהן ידעו כל הזמן — איך הרוח והגשם ונתזי הגלים מכים בקור שלא היה קור אלא משהו הרבה מעבר לו. הטלתי את המעיל השחור מהר על גופי הערום, בלי להתגב, עם הכסיות הצמודות.

מאת: בני שוליים

למה אתה מתנדב?

„רוצה להיות פייטר, רוצה לרוץ מול כדורים, רוצה להדביק מוקשים באניות האויב, רוצה לראות את הנוף של עולם הדממה, רוצה ורוצה ורוצה...“

אולם המציאות שונה. במציאות — הים שחור בלילה, ואין מה לראות. במציאות — קר והקור חודר לעצמות, ואין כל הנאה. במציאות — שוחים זמן רב, בחשכה, ומשעמם, משעמם וקשה. קילומטרים רבים, והרגליים העייפות דוחפות את הסנפירים בלי סוף, בלי הפוגה, לא רואים מאיין ולא רואים לאן — שוחים ושוחים ושוחים.

במציאות — אין שום מעשה הירואי, לא רצים מול כדורים שורקים, ולא שואגים שאגות קרב. אפילו לא יורים. רק שוחים, בשקט, ובחושך, כל אחד רק עם עצמו לאותו שלד הפלדה השחור השקוע במים זרים.

להיות לבד, תמיד לבד עם מחשבות של עצמך, עם פחדים של עצמך, ועם תקוות של עצמך. אין חבר שאיתו אפשר להתחלק בחוויות, אין קבוצה שאיתה אפשר להתחלק בחוויות, אין קבוצה שאיתה אפשר להתבדה, להפיג את המתה, לפחד ולשמוח יחד.

הזמן — שעות וימים, לא רגעים של הסתערות חי"ר, לא הרף עין של זינוק מטוסי קרב, אלא זמן ארוך ומתמשך. זמן רב עד ליעד וזמן רב חזרה, אין התחלה ואין סוף, זה נמשך ונמשך בים השחור האין סופי.

רבים רוצים להתנדב, רבים רוצים להיות לוחמים, לפעול ולעשות — אך אין די בכך. צריך סבלנות, צריך לדעת להיות לבד, צריך לדעת להחליט לבד, זה קשה מאוד להיות בודד במרחב עצום שאין בו נקודות אחיזה. אין מקומות חניה, אין הפוגות רגע ופורקן מתח. קשה למצוא את הדרך, כי אין דרך וקשה להתמיד בה וקשה לא לפחד.

רוב בני אדם במצב כזה, שבו לא רואים ולא שומעים וכל חושיהם מסולפים נמצאים במתח רב, רק מעטים מסוגלים להמשיך ילפעול ביעילות בתנאים אלו.

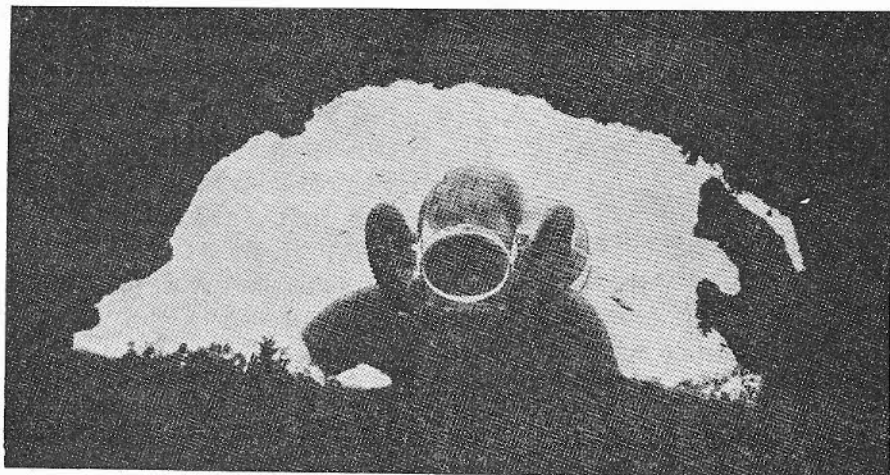
רוב בני אדם זקוקים לחברה ודורשים עידוד של קבוצה במיוחד בתנאי מתח. אומרים כי כאשר אדם מסתער מול כדורים הרי הוא לבד, אך במציאות נוכחות חברי כיתתו או מחלקתו המסתערים לצידו נשארת תמיד בתודעתו.

המפקד דואג ללוחם בקרב, והלוחם תלוי בהוראות מפקדו, הוראות אלו בלחץ הקרב משמשים כנקודות התמצאות, כתמרורי דרך ללוחם ומקילים עליו. בים אתה לבד, אין מפקד, אתה וחברך מנותקים מהעולם, מהבסיס ומהמפקד. מנותקים מעולם החושים וההתייחסות אליו אתה רגיל, רק האלים לפניך אי שם בתוך הים הגדול.

כזה צריך להיות הצולל, קצת סגור, קצת קפדן, בעל אורך רוח וסבלנות, התמדה ותושיה, ומעל לכל בעל היכולת לצלול ולהסתגל יאיתו עולם שונה, שאינו יפה, שאינו רומנטי, אלא שחור, מפחיד וקר. צריך לדעת להפוך עולם זה לעולמך אתה, שלא תהיה בו כזר המבקר אלא כבן בית החי בתוך שלו.

„פייטר“ — כן, אך „פייטר“ שונה, אולי מבוגר יותר, עצור יותר ושקול יותר.

באים ילדים לקורס, וחודשים רבים אחר כך יוצאים גברים כאלו שלא רק למדו להיות יחד, אלא למדו, מעל לכל, להיות עם עצמם.

עקרונות הפיקוד על יחידת קומנדו ימי

התפקד הקורא „קדימה!“

מאת: זאב אלמוג

מסגרת מצבים ונסיבות-פעולה אלה, שכפי המ-
תואר, הנה מובחנת מכל מציאות-פיקוד מצויה אח-
רת, מחייבת תשומת-לב וגישה שונה מאלה המקוב-
לים. בעיקר, באשר להכשרת לוחמים ומפקדים. היא
גם מכתובה, באורח טבעי, משטר חיים, משמעת ונו-
הגים נבדלים במקרים רבים זווקא, חמורים מאלה
שניתן להעתיקם מיחידות צבאיות אחרות ואף המיו-
חדות שבהן, גם אם לאחר ככלות הכל שייכותה
ועודיה הם בתחום התכליות הצבאיות. (על רקע זה,
נופלים לא פעם עיוותים וחיכוכים הנוצרים בהבדלי
ראייה והבנה והנובעים מאקלים-חיים שונה של
מפקדים ביחידה במגעם עם דרגי פקוד שמחוצה לה).
עד כה לא צוין כלל מדיוס-הפעולה של מפקדים
אלה. הסבנו שימת-הלב להגדרת מצבי הפיקוד וה-
שליטה לתוכם הם נקלעים בצורה מודעת כאשר
אלה, מטבע ברייתם מוגבלים. הם, מהווה אפוא את
מדיוס-הפעולה; הווה אומר, „קרקע לא מוצקה“.
מפקד צוות קרב הפועל עם לוחמיו, מרגע התפל-
גותם, מבצע בגפו אותו חלק במשימה בדומה
למוטל על פיקודיו, ועם זאת ממשיך לפקד עליהם.
לרוב יברור לעצמו את הקשה בחלקים עלימנת
שבמופת אישי ילווים ברוחו לדבוק במשימתם. לע-
תים, יציב עצמו בעמדת תצפית ושליטה, אשר מס-
תכנת בחשיפותה לאויב אך תוכל להבטיח חילוץ
ונסיגתם חרף חוסר רציפות-הקשר ולמרות השליטה
המקוטעת בינו לבין אנשיו. העולה, אם כן, מכל אלה:
נוסף על בעיות הפיקוד הבלתי מקובלות הנופלות
בגורלו, חייב מפקד מסוגו להיות מבצע מעולה, כשיר
להוציא אל הפועל את הקשה והמסובכת במשימות
המוטלות על צוותו.

כאן תחילתה של שורה ארוכה של פרדוקסים
שהם מנת-חלקו של „מפקדנו“, אשר הבנתם העמו-
קה מחד גיסא, וניסיון ליצור תנאים ודפוסי עבודה
ואימון מוסדרים (שהם לעצמם כאילו פרדוקס, לגבי
פעילות לא שגרתית) מאידך גיסא, עשויים לסייע ב-
יישובם ובפתרונם. החזרת התודעה של צורך בידע
מקצועי מקיף ומעמיק, באימון ובתרגול אינטנסיביים
ומייגעים אשר ניתנים להתבצע בצורה יעילה אך
ורק במסגרות מתוקנות, גם היא עשויה לגשר על
פני הסתירות, לכאורה, בהן הוא מתחבט.

מפקד ביחידה מסוג זו אין לו אח ודוגמא מבחינת
הקבוע, הנדרש והמתבקש ממנו, בשום יחידה צבאית
אחרת. אין קביעה זו נובעת מן הסגוליות שצריכה
לאפיין אותו. קביעה זו נגזרת מאורח פעולתה
וממשימותיה של היחידה בה הוא פועל כמפקד.
אורח הפעולה מכתוב, ברוב המשימות, מצב בו החל
בשלב מסוים. המפקד חדל לפקד ישירות על אנשיו
בעוד אשר כל לוחם או קבוצת לוחמים „מפקד“ על
עצמו. סגוליותו של מפקד ביחידה האמורה, הנה
אפוא, פועל-יוצא ומתבקש מאופי הלחימה והמשי-
מות.

העובדה, כי דווקא בשלבים המכריעים של הפעולה
לא עומד להם, ללוחמים העצמאים, גוף שיפקד
עליהם וינחם או אף יסעדם בעצה (ואין שלבים אלה
תוצר מצב אקראי העשוי להתרחש בדרך מקרית
או חזוי כתוצאה מהערכת מצב מרחיקת ראות;
אלה הם שלבים מתוכננים ומכוונים מראש), היא
המדריכה בקביעת איכותו של הלוחם הנדרש לאורח
לחימה זה. ברם, עובדה זו מתווה בעת ובעונה אחת
את דמות המפקד הדרוש לקבוצות לוחמים אלה.
זהו מפקד, שבכוחו להכשירן, להכיןן, ולארגנן (ויש
הבדלים מהותיים בין מונחים אלה) פיזית, נפשית
ורוחנית לקראת מצבים אלה ויחד עם זאת ללוותן
ברוחו ובכוונותיו באותם רגעים שאיננו איתם בגופו,
באופן שיהיו דבקים במשימתם; ויש לדעת, שמשימה
זו, מעצם טבעה, אינה כלל וכלל מן הקלות.

אטומיזם זה, דהיינו; חלוקה והנתקות לפרודות-
לחימה קטנות ועצמאיות, אם הוא נכון בשלבים
המכריעים של הפעולה, הרי בקנה מדה מצומצם אך
דומה, הוא מופיע גם בשלביה האחרים. בשלבים אלה
המפקד המבצע נמצא אמנם יחד עם לוחמיו, אך
הוא חסר לרוב את אותו „עורף“ טיפוסי לכל הגיי-
סות המקובלים — אם זה מרכז בקרה (בחיל אויר),
אם זה חבורת פיקוד קדמית יבשתית על אמצעי השלי-
טה, הקשר והאכוונה, ואם זה, בפשטות, גלי עוצמה
מסייעת ומחפה. לעת כזאת, נופל על שכמו, באופן
בלעדי כמעט, כל עומס ה„ניהוג“, הניווט והחילוץ
של צוותו בצורה בוטחת והחלטית כאשר עיני
„העורף“ הרחוק וצוותו הקרוב מייחלות לצעדיו
וליוזמתו.

שימות המבצעיות המשותפים. הנה, כי כן, גם פה לא תחסרנה ה"סתירות", כביכול. מצד אחד חייבת להווצר, בהשראת המפקד, אוירת אמון מליאה הבר-טחת ללא סייג בדבקות פיקודיו ובצמידותם למשי-מה באותם קטעים שהם פועלים בגפם. מצד שני, חייב דמיונו להמציא וליצור במסגרת אימונים ותרי-גילים — מנגנוני בקרה לאיכות ביצועיהם מבלי שאלה יערערו אווירת-האמון האמורה. לעתים מת-ברר כי זו "הליכה על חבל דקיק", שהיא כורח בלתי נמנע.

מכאן גם נובעת חשיבותה העליונה של תכונת היושר וסגולת דיווח-האמת אצל הלוחם והמפקד אשר שום יתרון של כושר מקצועי מעולה לא יפצה על חסרונם. עובדת היותו ממונה על קבוצה זעירה של אנשים — ואלה אמורים להיחשב "שאר שב-עיסת" הצבא — אינה מקילה כלל וכלל את חייו של מפקדם זה. עינם "משזפת" (ולעתים צורבת...) אותו בעת מגעו הרצוף והממושך עמם דרך זכויות מגדלת, כאשר שום מחסה של "מרחק" צבאי, של דרגה או של "תצפית מרחוק" לא יעמדו לו למס-תור. קשה כשאלו הבקורת, וה"קלף" הבטוח כנגדה הנו הביצוע האישי ללא רבב.

אם לא די בכל אלה כדי לטפח בלבו תחושת קי-פוח וכפיות טובה, הרי נוספה הגדולה ש"בעור-לות" — זהו אורח הלחימה היחיד, בו נאלץ המ-פקד לומר לאנשיו "קדימה!" ולא "אחרי!" ויחד עם זה לשאת באחריות המלאה להשלמת משימתם.

חובות ניהול, ארגון, תכנון ופיקוח, לא מו-תירים זמן ניכר להרמת הכושר הפיזי האישי, בעוד שזה האחרון כאמור, הנו אחד התנאים הנכבדים לשליטתו העקיפה של המפקד המבצע, בעת שהוא נפרד מאנשיו בזמן פעולה, ואחד האמצעים הישירים להכרת תנאי עבודתם ובעיותיהם המקצועיות בזמן האימון.

הלוחם, אשר עצמאותו בשלביה המכריעים של הפעולה מחייבים חינוכו ליוזמה, תושיה ואי-דיבדואליות נתבע בריבזמן, ובצדק, לקבל מרות המסגרת בתוכה מקבל הוא את אימונו, שכן היעדר מסגרת ימנע ממנו כאמור, ידע מקצועי חיוני. מפק-דו, המסמל ומתווה את המסגרת, נדרש אפוא לגשר בין הקצוות: לפתח שיטת עבודה אשר תעודד יוזמה ותושיה אישית, להציב ולעורר מצבים הדורשים לפתרונם מחשבה וכושר אילתור, אך תבלום "יוז-מות" ואלתורים אשר בזמן פעולה תגרומנה לסטיה מהשגת המשימה המתוכננת, ובזמן אימון תגרומנה לשבירת המסגרת והחטאת העיקר.

מוזר כיצד כבאורח פלא נמשכת השפעתו החיו-רית של מפקד על אופן הביצוע של פיקודיו ודבקותם במשימה, גם על אותם רגעים שהוא איננו בחברתם ולרוב, אלה דווקא הם רגעי בדידות וקושי. וכיצד ינסו, אצל מפקד אחר, לתלות בו קולר כשלונם אף כי לכאורה היו עצמאיים וחפשיים לפעול חרף "היוזמה" שיכלו ליטול לעצמם. דומה, שהסיבות להשפעות השונות טמונות בראש ובראשונה כמובן באישיות המפקד, אך מסתבר, כי לא פחות מכן בהיכרות ובאורח העבודה, באימונים ובמבחני-המ-

היא היתה אניה שעגנה בנמל בירות, „איגריס“ היה שמה. ולא סתם אניה, אלא אחת כזו שהיתה אניית-טיול של היטלר. גלגול רודף גלגול...

בשנת 1947 נקנתה האונייה על ידי סוחר לבנוני עשיר הידוע בשמו ג'ורג' ערידה. ומכאן ואילך מוסיף וממשיך הסיפור...

אל התמונה נכנס אליהו, כך אנו מתודעים אליו, מבקשים להוציאו מן החולין ומן האפרוריות, לחשוף אותו מעט אל מול פני השמש, לגולל ממנו את האלמוניות, שמא כבר „מותר לספר“, „מותר לגלות“, אם לא „טפחיים“, לפחות טפח אחד...

מיד יספר לך, כי הוא השתייך לפלמ"ח החל מ-1946 או תחילת 1947, שמקומו בקבוץ אפיקים, ומפקד המחלקה אז הוא אלעד פלד. במחצית השנייה של שנת 1948 הוא מסופח לקומנדו הימי, בפיקודו של יוסף דרור. מכאן הדרך לנמל בירות קצרה ואינה צריכה עקיפין, אפילו יש לעשותה בים ו, במים רטובים... מכאן אתה יכול להבין דבר מתוך דבר, לא רוג מסכת של אירועים, לצרף השלכות, אין אתה צריך לדמיון מיוחד, מסייעים לך גורמים רבים...

אין זה רגש של פחד. ההיפך יהיה הנכון. כל הגורמים חברו יחד ונטעו רגשות בטחון. זה הספור וזו תחילתו. „אל דאגה. פה ארץ ישראל...“ אין לחשוש שמישהו יתקרב. אמרו לי „שאף אחד לא

יעקוב אתרינו". פה ארץ ישראל... צא ודבר: „לו רק היה ברצוני היה מוביל אותי אל ראש הממשלה בישרה-אל-חורי בכבודו ובעצמו...“ כך בעצם אתה למד על בטחון בלתי מוגבל. אתה היודע פירושם וטעמם של אימונים אינטנסיביים תקופה של שלוש-שה חודשים. „המפקד, יוסלה דרור, הבליענו הרבה שמן סולר, מי-ביוב, כל מיני לכלוך וזוהמה...“ עוד איך ואיך צריך לדעת לעמוד בכל אלה, לבלוע ולדמום כמו דג ויותר מדג. או, למשל, „עמידה של בלרינה“, גם זו מין שתייה. שתייה בעמידה... „שתיתי הרבה „בניצב צדדי“, כדי שאף אחד לא יפגוש בי...“ ועוד ועוד. „פתאום קפאתי במקומי... במרתק כעשרה מטרים עברה לידי סירה של זיגים...“ אולי פחד של רגע, אולי חרדה. זהירות טובה תמיד, כמו שנאמר „אשרי המפחד תמיד“...

אליהו הוא איש שיחנו. באנו לדובבו את הספור לאחר עשרים שנה. עשרים שנה זרמו מים לים. דבר לא נשכת. פרט לא חסר. להיפך, הדברים מתחיים בזכרון והאירועים מתחדשים. כאילו דבר זה אם יתחדש מחר, גם הוא לא יהיה עוד חדש... וכך אתה חי את הלילה ההוא, את ההפלגה מחיפה באניה פלמ"ח, את ההכנות לירידה אל הסירה, כשאורות המכונית מצביעים על המקום הנועד על החוף, מקום שם מחכים החברים, אלה מהכא ואלה מהתם, ואין צורך להוסיף ולומר „די לחכימא ברמיזא...“ אם יש מתח כלשהו? אולי משהו מזה, ומשהו מזה פחד, וקורטוב של חשש ודאגה, פן לא תצליח לבצע את המשימה, פן... אבל יש בכל זאת בטחון...

עד שאליהו שוחה במים, עד שהוא נוגע בגוף ה-אניה „ומגרד לה את הזקן“, כדי „להדביק“ לה את „הלימפד“, זה עם המנגנון וזה בלי המנגנון.

מה הן הפרעות? לא כלום, אי-אפשר בלעדן. ש-הרי „כאן ארץ-ישראל“. הרגשת חברים כללית היא... „כאן ארץ-ישראל“...

ועל-כן נמשכת הפעולה כולה כשעה אחת ומשהו. שוב פוגשים חברים שעומדים על המשמר, שמסייעים, שעוזרים, עד שיש לעלות חזרה על הסירה ולשוט אל האניה כדי להפליג חזרה לנמל חיפה...

וחוזרים כשהשעה שמונה בבוקר. כאילו לא אירע דבר. לא נשתנה דבר. אפשר לתכנן מחדש, להתחיל מחדש, להגדיל נסיון ולקח.

כאילו נתבצע המעשה עכשיו מקץ עשרים שנים, וכמו שוחזר הספור שספרנו לפני עשרים שנים...

*

עוד לפני מבצע „יש“, בחודש ספטמבר 1948, הגיעו לחיל-הים ידיעות על האניה „איגריס“ שעגנה בנמל ביירות. האניה לשעבר „גרילה“, היתה בת 2560 טון, מהירותה 20

קשר, בנויה מברזל ובעלת הממדים 10×377.5 רגל. ב־1935 הושלמה כאניית־טיול של היטלר, ואחר־כך פעלה כאניית־עור בצני הגרמני. היא שימשה לתפקידי אימונים עם סיירות וצוללות, וכן כאניית־עזר לבית־הספר לקשר. לאחר המלחמה פורקה מזיונה, נקנתה ע"י העשיר ערידה והובאה לביירות. במכתבו של גרמני אל חברו אשר שירת אצל הערבים, נאמר בין השאר: „כאן בביירות יש כ־20 שבויי־מלחמה גרמנים שנמלטו ממצרים. רובם עובדים כעת על הגרילה, היאכט הפרטי של הפיהרר. בעוד זמן־קצר תמשיך הגרילה לסואץ למספנה יבשה, ואחר־כך לגנואה למשך 3 חודשים לשם תיקונים. בעוד 6 חודשים בערך היא תמשיך לנייר יורק... ביקרתי בספינה בנמל ביירות. זוהי אניית־מלחמה שהפכה ליאכט, בת 4000 טון, בעלת־מהירות מכסימלית של 32 קשר. מכונת הקוד, הדקוד והאיתות המסובכות שלה לא נפגעו. הגרילה נקנתה ב־1947 על ידי ג'ורג' ערידה סוחר־יבוא עשיר. נאמר לי שמציבים את האניה מחדש. ההופכים אותה למצבה המקורי? התשמש כנושאת תחמושת?" בתמונה שצולמה בסוף אוגוסט 1948, אפשר היה לראות זרקור מסוג צבאי מוצב בתורן האחורי של האניה. הסיפונים הקדמי והאחורי של האניה, בהם היו פעם מוצבים תותחים, היו מכוסים ברזנטים. באותה תקופה בה צולמה האניה לא ניתן לגשת אליה. הידיעות על תיקונים באניה, ואיסור הגישה אליה, יחד עם הידיעה על מכירת האניה למצרים, עוררו במטה חיל־הים חשדות, שמכשירים את האניה ככלי־שיט מלחמתי. כלי־שיט מהיר זה עם מכשירי הקשר המשוכללים שלו ועם האפשרויות להצבת מספר תותחים כבדים, עלול היה להגביר בהרבה את הכוח של הצי המצרי ולהוות סכנה מיוחדת בזירה הימית הארץ־ישראלית.

לאחר הצלחת פעולת „יש" הוחלט לעקוב אחר הנעשה באניה „איגריס", ואם לא יגיעו ידיעות שיבטלו את החשדות האמורות — לפעול פעולה מונעת, כלומר — לטבע את האניה עוד לפני צאתה מהנמל, בעזרת אחד מאמצעי החבלה הימית שנמצאו ברשות חיל־הים.

✱

להלן דיון־חשבון מלא של החבלן אשר ביצע את הפעולה: „בשעה 1500, ביום שני, 29.11.48 הפלגנו מנמל חיפה בספינה פלמ"ח לנמל ביירות. לפי התוכנית היינו צריכים להגיע לשם בשעה 2200 בערב, אבל היות והפלגנו מהר הגענו כבר בשעה 2100. שעה וחצי לפני זה, ב־1930, התחלנו להתכונן. אני לבשתי את בגדי הים וחגורת העבודה, ועליהם חליפה אורחית. פ. ואני הכינונו את הלימפדים (מוקשי עלוקה). נאלצתי להפסיק באמצע היות והרגשתי רע. הוא נעזר ע"י מישהו אחר וגמר את ההכנות בלעדי. לאחר זאת ישבנו שנינו על הסיפון ועשינו חזרה על הדרך שלי ביבשה ובים (השחייה אל המטרה) לאחר הפרידה. כשהתקרבו לנמל ביירות האיטה הספינה את מהלכה ונסעה לכיוון המקום שבו חיכו לנו חברינו. עוד אנו נוסעים יכולנו כבר להבחין במכונית של חברינו, שנסעה הלך וחזור כדי לסמן לנו את המקום המדויק שאליו היינו צריכים להגיע. הספינה עגנה במרחק של 500 מ' מהחוף. (הספינה לא הטילה עוגן). ב־2115 ניתן האות הראשון מהחוף. ב־2120 הורדה סירה לים. אחרי זה הכנסנו לסירה את המזוודה

שלי עם הלימפדים ושאר חפצי עבודתי, את הג'ריקנים עם החומר, את הקונוסים וכנ"ל. לאחר שהכל הסתדר נפרדתי מ.פ. ומאנשי הספינה, וירדתי לסירה. בתוכה היו שלושה חברים, שנים חתרו והשלישי כיוון אותם. הם היו חמושים על כל צרה שלא תבוא. החברים שלנו על החוף אותנו לנו בפנס וכיוונו אותנו בדיוק נמרץ. במרחק 25 מטרים השגחנו באדם, הוא אבו סחיל, שהיה משוטט הלך וחזור. הוא ראה את הסירה וצעק „מין הדה"? עניתי לו „איבר־הים", ואז הוא שאל אותי „הל האזיה כמן מוסטפה"? ובה התודענו אחד לשני. הוא לקח אותי על הגב כדי לא להרטב ואני דרכתי על אדמת לבנון. החבר שלנו (אבו סחיל) בא לעזור לי. השמחה היתה רבה מאד. ש. שעמד במרחק־מה הגיע גם כן, ושניהם התחילו להמטיר עלי שאלות על הנעשה בארץ ובפלווגה שלנו. הכל נעשה בעברית. כאשר שאלתי, אם אין חשש שמהו יתקרב, ענו לי: „אל דאגה, פה ארץ ישראל"... אני פשטתי את בגדי האזרחים, לקחתי את הלימפדים והטלפיים, שמתי את רשת הראש בתוך כיס ה„שינל" האחד ואת הרום בכיס השני והתכוננתי לצאת מהמכונית. למפד אחד היה חסר את המנגנונים שנפלו לתוך המזוודה. אז התרגזתי והתחלתי לחפש. מצאתי מנגנון אחד מקולקל. רגע אחד חלף בראשי הרעיון להשאיר אותו, אבל לא עשיתי כך. בסוף החלטתי לקחת את שני הלימפדים, אולי במשך השחייה אמצא פתרון. את הלימפדים החזקתי ליד החזה, את הטלפיים הכנסתי לחגורה, רשת החסוואה היתה במעיל יחד עם הרום. ירדתי מהמכונית וי. לקח את המעיל ושם אותו עלי, בפעולה זו נפל בקבוק הרום ונשבר. אני חלצתי את נעלי ובעזרתו של י. ירדתי לים שם נעלתי את הטלפיים, שמתי את רשת החסוואה על ראשי, קשרתי את הלימפדים לחגורת העבודה — ולאחר שאמרתי שלום לי. התחלתי לשחות (2250). את האניה ראיתי ברור, היא היתה מוארת מכל הצדדים. נכנסתי קודם קצת לעומק, אחר־כך פניתי לכיוון הקיר בכוונה לשחות לאורכו. התקרבתי קצת ומיד שבתי בחזרה. הצד ההוא היה מואר מאד. באותו זמן כתתה האניה חלק מאורותיה, לשמחתי הגדולה. לפי התכנית צריך הייתי להגיע אליה מהירכתים. בהתחלה נראתה לי כאילו היא נמצאת במצב ניצב למזח, אבל משהתקרבתי קצת נוכחתי שטעיתי. היא נמצאה מרוחקת מהמזח שישה מטרים מהחרטום וקרוב לשלושה־עשרה מטרים מהירכתים. כשראיתי את המצב הזה שיניתי את

התכנית וההלטתי לא לבוא מהירכתיים. — נוסף לזה היו עוד גורמים יסודיים שעזרו לשנות את דעתי. סביבת החרטום היתה מוארת יפה מאד מהאניה עצמה. במרחק מה ממנה בכיוון דרומי-מערבי עגנה אניה בצומה בגובהה ובאורכה שהאירה שטח גדול של הים ואת הצד של גרילה הפונה למזח. כך בטלתי את שתי התכניות: קודם להגיע מצד הירכתיים, ושנית לפעול על הצד הפונה למזח. כל זה חלף במוחי מהר מאד. הייתי קרוב קצת לאניה, ופתאום נשמעו קולות יוצאים ממנה והבחנתי בצללים. בלי להתעכב הרבה התרחקתי והעמקתי יותר בלי לעורר כל רעש. כל טיפת מים שנכנסה לתוכי, שתייתי אותה כדי לשמור על השקט. שחיתי הרבה ב"ניצב צדדי" כדי שאף אחד לא ירגיש בי. בזמן זה השגחתי פתאום בדמות שחורה שבלטה במים. זו היתה סירה מרובעת, שנדמה היה לי ברגע זה, שהיא מתקרבת אלי. בלי להתעכב הרבה התרחקתי מיד ממנה. עודני נותן דעתי עליה ופתאום קפאתי במקומי. במרחק עשרה מטרים ממני עברה סירת־דייג מוארת יפה. דייג אחד עמד על הסיפון והשני ישב. אני נשארתי על מקומי בלי לנוע, כדי לראות אם לא השגיחו בי במקרה. ראיתי שהם ממשיכים בדרכם ואז המשכתי גם אני את דרכי.

סוף סוף הגעתי קרוב למזח, צפונית קצת מן החרטום. מבנה האניה סייע לי לעבוד בשקט. הקירות היו קמורים, כך שאף אחד לא יכול להרגיש בי מלמעלה. גרדתי את "הזקן" (בעלי חיים וצמחים הגדלים על דפנות האניה), שהלך בנקל, והדבקתי את הלמפד בלי המנגנונים. לאחר זה הוצאתי את הניצרה ממנו. אגב, סחבתי אתי את המנגנון, ולאחר שיקולים שונים ורקתיו לים, כשהוכחתי לעצמי שהוא כבר לא שווה. שחיתי עוד 30 מטר בערך ושם הדבקתי את הלמפד השני. הפעלתי את המנגנונים. אחד מהם הלך טוב והשני התחכם. האמפולה התחלקה כל הזמן עד שבסוף סתמתי את דרכה ביד אחת ובשניה שברתי אותה, אחרי־כך הוצאתי את הניצרה והתרחקתי מהאניה. בדרכי חזרה שחיתי מהר ולא היו לי הפרעות. הרבה אורות היו מסביב אבל לא הפריעו לי. סוף־סוף הגעתי לקיר, כבר גמרתי לעלות, והנה במרחק מטרים ממני עברו שני ערבים עם כפיות. אני נשארתי עומד על ארבע מבלי שום נסיון

להתחבא, כדי לא לעורר חשד. הם התרחקו ממני ואני עקבתי אחריהם במבטי, כדי לראות אם במקרה השגיחו בי ומרחוק רוצים לגלות מי אני. ראיתי שהם ממשיכים בדרכם, אז קמתי, קראתי לי. הוא בא, ניגב לי את הפנים, הביא את הבגדים והתעודה ורצה שאנעל את הנעלים, אני סירבתי. פנינו לעבר המכוננית כשהטלפים בידי, והוא אוחז לי את הבגדים והנעלים. עברנו את המרחק לאוטו בלי כל תקלות. שם מיד נתנו לי לשותות רום שקנו במקום הבקבוק הראשון, נתנו לי אוכל אבל אני סירבתי. הגענו למקום שממנו הצטרכתי לרדת. נפרדתי מיע. ומג. יש. לקחו את המזודה שלי שבתוכה היו כל הדברים שהשתמשתי בהם בים וצעדנו לחוף. אחרי זה נפרדתי גם מהם ולקחתי את מזוודתי. עליתי לסירה ושטנו אל הספינה. לאחר שעלינו ברכוני לשלום ואז ספרתי ביהירות לפ. אודות הפעולה ועל הלמפד מחוסר המנגנונים. הפעולה עצמה בניגוד לחישובים שלי נמשכה שעה ועשרים דקות. הספינה התחילה לנסוע בחזרה. השמחה היתה רבה, אבל לא מושלמת מחמת הלמפד בלי המנגנונים. למחרת ב־0800 הגענו לנמל חיפה ולאחר שהכל עבר לפי התכנית, מחוץ לדברים שלא ציפינו להם.

עד כאן סיפורו של החבלן כפי שנרשם בזמנו, בסגנונו ובלשונו. על תוצאות הפעולה מוסיף הדיווח לספר: המוקשים הדבקו אולם לא פעלו. בימים הראשונים אחרי הדבקתם לא אירעה כל התפוצצות באניה. שמוקש אחד לא התפוצץ ניתן היה לשער מראש, כי הוא היה חסר מנגנון הפעלה, והטעם בהדבקתו היה בכך, שמוקשים אלה מצוידים במנגנונים נגד הורדה, ואם ינסו או אם יחלשו המנגנונים המחזיקים אותן לגוף האניה והוא יפול — יופעל המוקש ויתפוצץ. אולם מה קרה למוקש השני? — היתה סברה שמים חדרו למנגנון ולכן לא פעל.

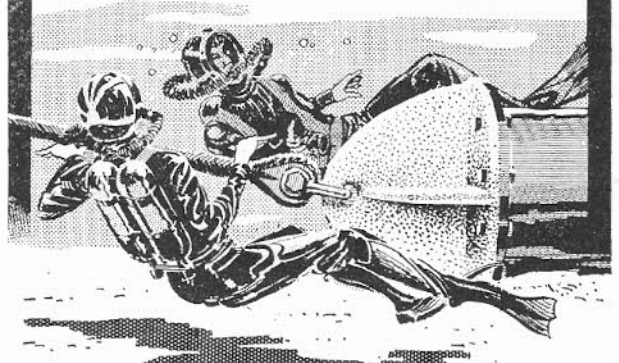
בעוד מטה חיל־הים ויחידת "השחר" מכינים חזרה על המבצע, הגיעו הידיעות על התפוצצות שאירעה ב־17.12.48 באניה "איגריס". להלן תאור ההתפוצצות כפי שניתן ע"י עתון מקומי בבירות: "בעת ההתפוצצות פרצה להבה לגובה של 3 מטר. מידות הפרצה הן $1\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ מטר. המוקש היה צמוד למחסן הדלק בחלק הקדמי של האניה. המים חדרו לתוך האניה והיה חשש שתטבע, אך המלחים והמהנדסים הגרמניים הצליחו להתקין מחסום נגד זרם המים, והצילוה. התברר כי שני מלחים ראו את המוקש ביום ג' 14.12.48, אך לא נראה חשוד בעיניהם, ולכן לא ספרו על כך לאיש. החוקרים סבורים שזה היה מוקש מגנטי, המכיל לא פחות מ־25 ק"ג חומר נפץ, שהודבק לאניה בעומק של $1\frac{1}{2}$ מטר מתחת לפני הים. הנזק שנגרם נאמד ב־100.000 לירות מקומיות".

על־סמך ידיעה שנתפרסמה בעיתון מקומי מיום 27.1.49 אפשר היה לשער שקרתה התפוצצות שניה באניה "איגריס" (41 יום אחרי ההתפוצצות הראשונה), אולם להשערה זו לא נתקבל אישור.

... כאילו נתבצע המעשה עכשיו מקץ עשרים שנים, וכמו שחוזר הספור שספרנו לפני עשרים שנים...

רפואת הצלילה

מאת: ד"ר דן הדאל

מן ההיסטוריה למדים אנו שבמשך הדורות חקר האדם את פני האדמה, את הימים, כבש את המדבר, את ההרים הגבוהים, ועד האטמוספירה הגיע.

אך למצולות הים עדיין לא ירד. בים נמצאים אוצרות מזון גדולים אשר כמעט ואינם מנוצלים. אוצרות טבע, מינרלים ונפט, שטרם החלו בהפקתם.

נכון הדבר שקיימים מחסומים פיזיקליים ופיזיולוגיים בדרך לכיבוש מעמקי הים, כגון, היעדר אויר לנשימה ולחץ צים עצומים, אך הרי אותן הבעיות עומדות למכשול גם בדרכם של הקוסמונאוטים. הסיבה האמיתית לפיגור במחקר התתיימי נמצאת הרבה מעבר למכשולים פיזיולוגיים.

אינסטינקטיבית פוחד האדם מהים ואינו מאמין בו. לעבור מדבר, לכבוש ג'ונגל, לחלוף על פני שדות קרח נרחבים, לחצות נהרות, לנשום אויר פסגות של הרים נישאים — זו התקדמות. לרדת למעמקי הים — זו נסיגה.

למרות החשדנות ולמרות חוסר האמון, מנסים בזמן האחרון, להתמודד לעיתים עם האתגר של מצולות-הים. שם, בנוסף למכשולים פיזיקליים, חייב האדם להסתגל לסביבה חדשה ועויינת.

הכנסה לשימוש של מכשירי צלילה אשר מספקים לצולל אויר לנשימה קידם את המחקר התת מימי ואיפשר לאדם לרדת למעמקי הים ולבדוק מקרוב את העולם העצום אשר היה סגור בפניו ואשר קודם לכן היה יכול לראות רק חלק קטן ממנו דרך חלון של בטיסקפים למיניהם אשר הורדו מכלי-שיט על מימיים.

הגנה של השפעת לחץ גבוה ופיתוח של מכשירי תערובת ושימוש בתערובות שונות של גזי נשימה בעומקים שונים איפשרו חזירה לעומק גדול יותר וההישגים של סרן ווקי

אשר ירד לעומק של 200 מטרים ב-1959 או של קולר אשר שהה בעומק של 300 מטרים הנם בבחינת נכסי צאן הברזל שחשיבותם אינה נופלת מהישגיהם של האסטרונוט-טיים. לא רחוק היום וחלמו של קוסטו יתגשם ובקרקעית הים תשכון כבוד חווה חקלאית שיושביה ינצלו לטובתם את השפע העצום שקרקעית הים מגישה.

מבצעים מסוג קונשלף (Conshelf) וסילב (Sealab) מקרבים הלום זה. במבצע Conshelf III נשאר 6 אנשים בעומק 123 מטרים במשך 3 שבועות. הם גרו בתוך תא לחץ גדול שבו הלחץ היה שווה לזה של הסביבה, דהיינו בעומק 123 מטרים, עבדו, אכלו, נפשו ויצאו לחקור את סביבתם. מה הן הסכנות הצפויות לצולל ומה הן מגבלותיו עת הוא צולל מצויד במכשיר נשימה? כדי להבין זאת דרושה ידיעה מינימלית בפזיקה והבנה של תהליכים פיזיולוגיים.

בכל מקום על פני כדור הארץ נמצא הגוף תחת לחץ של שכבת אויר אטמוספרי. שיעור הלחץ הוא ק"ג אחד על ס"מ מרובע של שטח הגוף. משקלו של עמוד מים בעל שטח של סנטימטר מרובע ובגובה של 10 מטרים שיעורו גם כן ק"ג אחד, כלומר, יהיה שווה ללחץ אטמוספרי, או לשם הקיצור אטמוספירה אחת. מכאן שבעומק של 10 מטרים הלחץ על כל סנטימטר מרובע של הגוף יהיה 2 אטמוספרות, אחת של האויר והשניה — לחץ של עמוד מים בעובי של 10 מטרים. ב-30 מטרים יהיה הלחץ 4 אטמוספרות וכדומה.

האויר אותו אנו נושמים מורכב מכ-20% חמצן, 80% חנקן ועקבות של דירתחמוצת חנקן. גם חמצן וגם חנקן מש-תתפים ביצירת לחץ כללי בהתאם לאחוזם בתערובת. כאשר גדל שיעור הלחץ הכללי של התערובת גדל באופן ישיר לחץ חלקי של אותם הגזים המרכיבים את התערובת.

חוק פיזיקלי נוסף אותו יש להכיר דן בשינוי נפח הגז בלחצים שונים. אם ניקח ליטר של גז בלחץ של אטמוספירה אחת (לחץ על פני המים) ונפעיל עליו לחץ של 2 אטמוספירות ירד נפח הגז עד חצי ליטר. אם נקטין עכשיו את הלחץ לחצי אטמוספירה הרי אותה כמות של הגז תתפוס עתה נפח של 2 ליטרים. ניקח שקית פלסטית, נוריד אותה לעומק של 10 מטרים — על השקית יפעל לחץ של 2 אטמוספרות ונפח השקית יקטן לחצי ליטר. ב-20 מ' יהיה הנפח 1/3 ליטר (בלחץ של 3 אטמוספרות, יקטן הנפח ההתחלתי פי שלושה). אם נחזיר את השקית לפני המים יחזור הנפח להיות ליטר אחד.

הבדלי לחץ

אם ניקח קופסה פתוחה בעלת דפנות דקים יהיה לחץ האויר בתוך הקופסה זהה ללחץ שמחוץ לקופסה, דהיינו, אטמוספירה אחת. נסגור את הקופסה, נוריד אותה לעומק של 10 מטרים — הלחץ בתוך הקופסה נשאר עדיין אטמוספירה אחת, אך מחוץ לקופסה יהיה הלחץ 2 אטמוספרות. הפרש לחצים זה יכול למעוך את הקופסה.

אותן עובדות "תופסות" גם לגבי גוף האדם. האויר שמ-בחוץ לוחץ עלינו אולם גופנו בנוי ברובו מנוזלים שאינם רגישים ללחץ וכמעט לא משנים את נפחם עם שינויי הלחץ. אך יש חלקי גוף ה"מאחסנים" אויר כגון הריאות, הסינוסים (חללים מלאי אויר בתוך עצמות הגולגולת והפנים), האוזן

אוויר בלחץ של 3 אטמוספרות. ראינו גם שנפח הגז נמצא ביחס הפוך ללחץ.

ריאותיו של הצולל מכילות כ־6 ליטרים של גז. גז זה מתפשט בזמן העליה לפני המים ועל פני המים, בלחץ אטמוספרי, יהיה הנפח החדש 18 ליטרים אוויר. אך למעשה אין הדבר כך מפני שהריאות מוגבלות באלסטיות. נוסף על כך הן שוכנות בתוך "בית" וזה אינו מסוגל להתרחב עד בלי סוף.

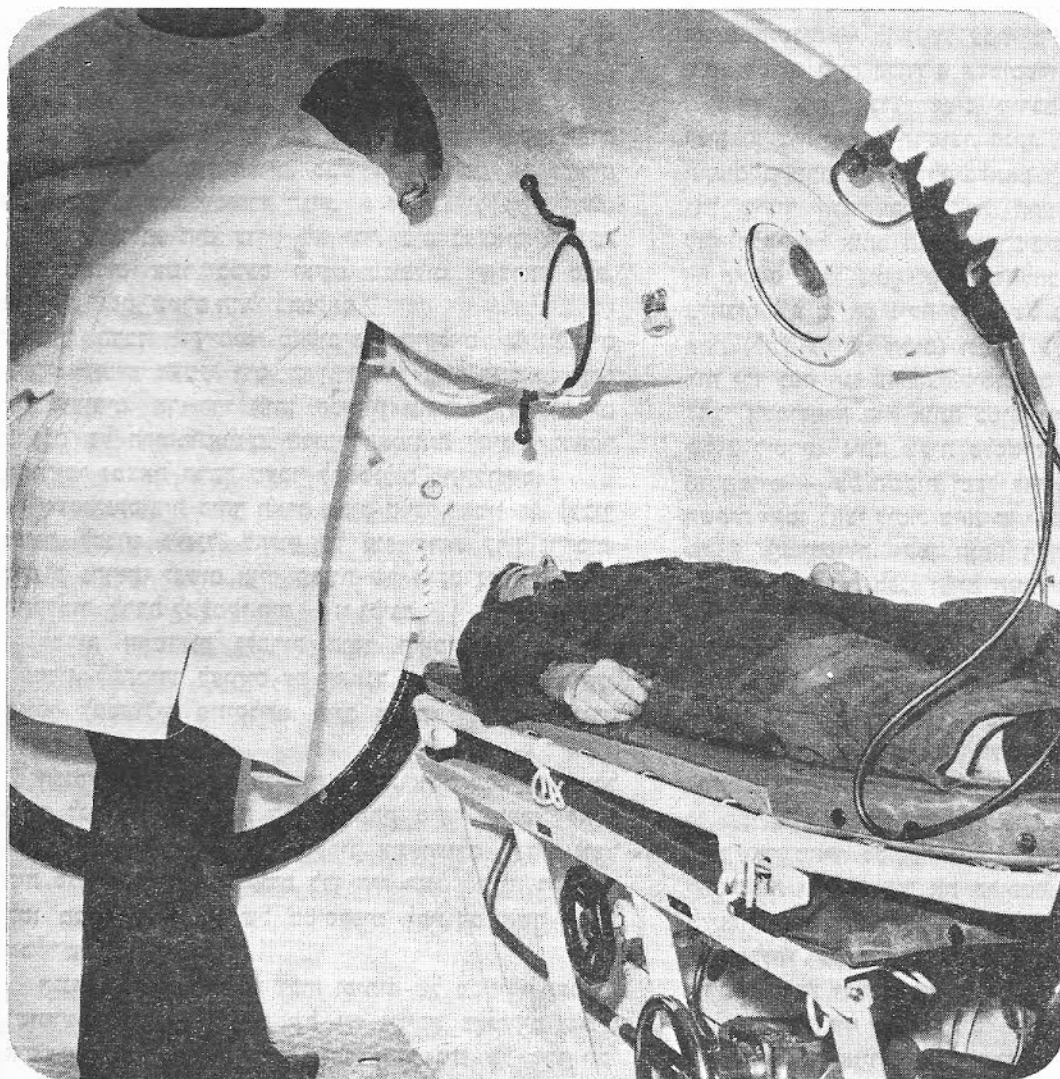
בזמן העליה יש הכרח לפלוט את האוויר, אחרת תקרענה רקמות הריאה ותגרומנה לסיבוך רציני ביותר — סחיפת אוויר: האוויר חודר לכלי דם, מוזרם משם לחלקים שונים של הגוף וסותם את כלי הדם. אם יסתמו כלי־דם חיונים כמו מוח, לב וכו' עלולה להיווצר סכנה חמורה לצולל. תאונה כזו יכולה לקרות אצל טירונים העוצרים את נשימתם ולא פולטים את האוויר בזמן העליה, או בזמן שמאבדים את הכרתם.

נוסף לתקלות הקשורות להשפעה ישירה של לחץ ואשר ניתן למנוע אותן בעזרת אימון ונסיון (כאבי אוזניים, סיינוסיס, קרע בריאות) קיימת שורה של תקלות אשר קשורות

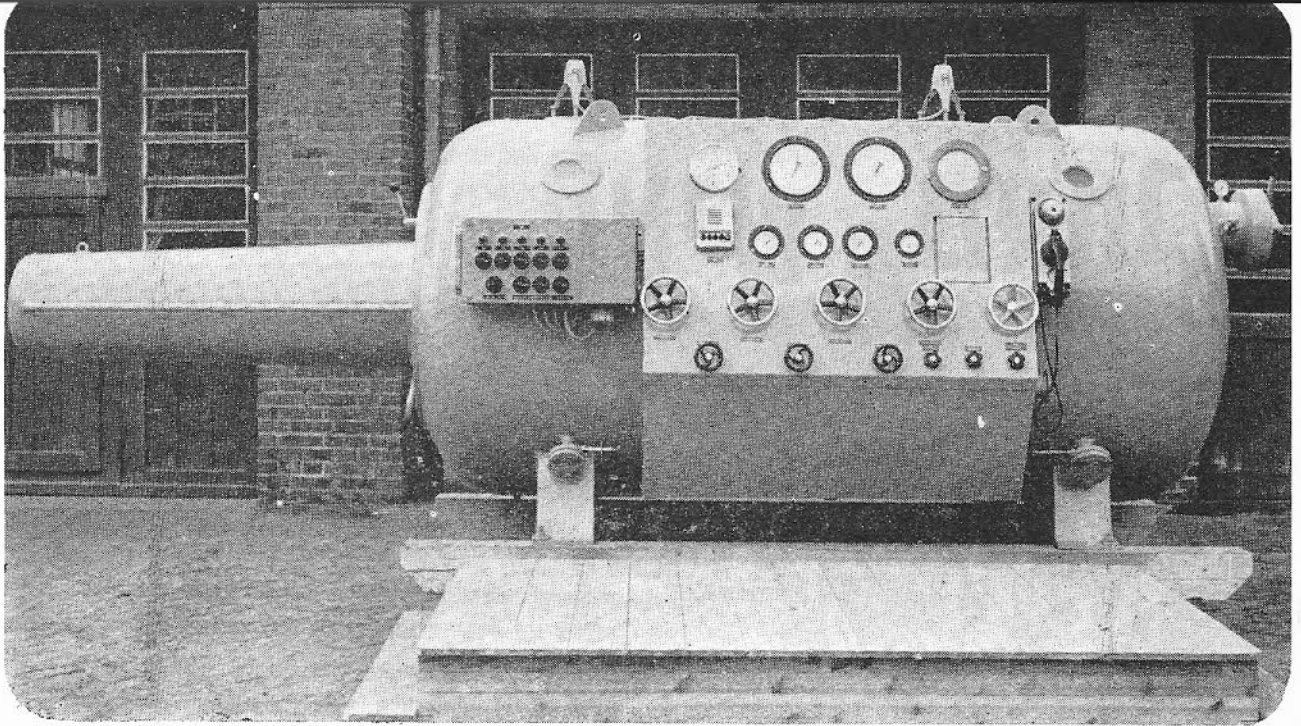
התיכונה והמעיים. בזמן הצלילה כאשר גדל, כאמור, הלחץ של הסביבה יכול להיווצר הפרש לחצים. מכשיר הצלילה מספק לצולל אוויר או תערובת נשימה אחרת בלחץ של הסביבה כ־ן שהלחץ על ריאות הצולל שווה ללחץ הסביבה. האוון התיכונה היא קופסה גרמית הקשורה ללוע על־ידי צינור דק. כל הדפנות של האזניים גמישות פרט לעור התוף אשר מבדיל אותה מהאוון החיצונית. עם שינוי הלחץ נוצר הפרש לחצים כאשר באוון החיצונית (אשר פתוחה לסביבה) השתחרר כבר הלחץ החדש ובאוון התיכונה עדיין יש לחץ אטמוספרי. הפרש לחצים זה גורם לכאב חזק באוון. קצו של הצינור המחובר את הלוע עם האוון התיכונה סגור על־ידי שרידי הלוע ועל מנת להשוות את הלחצים צריך לבצע פעולת בליעה או להגדיל בהרבה את הלחץ בתוך הלוע — "פמפום". או אז נכנס האוויר לאוון התיכונה, משי תווים הלחצים והכאב פוסק, באם לא נבצע פעולות אלה נהיה צפויים לדלקת באוון התיכונה, או לקריעת עור התוף.

השפעות ישירות של הלחץ

כבר ראינו שמכשיר הצלילה מספק לצולל את אוויר הנשימה בלחץ הסביבה. כלומר ב־20 מטר עומק יהיה בריאות

צולל בתוך תא־לחץ

תא-לחץ

בהתמססות גזי הנשימה ברקמות. תקלות אלה הן אשר מגר בילות את עומק הצלילה ומניחות מכשול פיזיולוגי לכיבוש מעמקי הים.

בצלילה בעזרת מכשיר אויר רגיל נתון הצולל לסכנה של מחלת דיקומפרסיה אם ישהה זמן רב בעומק. ראינו כבר שגזים מתמססים בנוזלים ושכמות הגז המומס תלויה בלחץ. בזמן צלילה מועבר הנקן מאויר הנשימה לרקמות. אם יעלה הצולל במהירות על פני המים, יקטן הלחץ באופן פתאומי ונוזלי הגוף לא יהיו מסוגלים ל"אחוז" בחנקן בתמיסה והוא ישתחרר בצורת בועות. תהליך זה מזכיר בקבוק סגור של מי סודה לשתייה. כל עוד סגור הבקבוק מצויה הסודה בלחץ ודורתחמוצת פחמן נמצאת בתמיסה. ברגע שפותחים את הבקבוק, קטן הלחץ בפתאומיות והבועות משתחררות מהתמיסה. ניתן להשוות מקרה זה לסחיפת אויר בגוף האדם. בועות הנקן יסתמו כלי דם שונים ויגרמו לסיבוכים רפואיים, לפעמים רציניים ביותר.

אין להסיק מכך שלא ניתן לצולל לעומק רב. אלא יש הכרח להתחשב בטבלאות מיוחדות אשר מחייבות עליה הדרגתית עם "חניות" כדי שהחנקן יוכל לצאת את הרקמות בהדרגה מבלי ליצור בועות אויר.

בצלילות לעומק בעזרת מכשירי אויר עלול הצולל להתקל בעוד הפתעה לא נעימה בצורת "שכרון העומקים". הנקן בהתמססו במוח גורם לשיכרות הרגשה של שמחה, הרגשה אלוהית הגורמת לשינוי בכח השיפוט, והעלולה לגרום, בסופו של דבר לטביעה בגלל הערכת מצב מוטעית. מקובל גם שימוש במכשירי תערוכות, המבוססים על תערוכות שונות של חנקן (או הליום) וחמצן, אך מכשירים מסוג זה מעמידים מגבלות. כאשר הלחץ החלקי של החמצן גבוה מדי, קיימת סכנה של הרעלת חמצן-התקף אפילפטי עם איבוד הכרה והתכווציות.

בעת צלילה עם מכשירי אויר, שואף הצולל אויר דחוס מהמכשיר ופולט אויר משומש הכולל ריכוז גבוה של דור תחמוצת הפחמן החוצה. במכשירי תערוכות, נושף הצולל את

התערוכות בהזרה לריאות גומי, כאשר דו תחמוצת הפחמן נספגת ע"י חומר מיוחד, חומר זה כאשר הוא רטוב, או ספוג דורתחמוצת הפחמן עד לרוויה, מפסיק לטהר את גז הנשימה; חלה הצטברות של דורתחמוצת הפחמן ובעקבות זאת הרעלה אשר מתבטאת בשלביה המוקדמים בכאביראש, חום ובחילה ומאוחר יותר באיבוד ההכרה. לא כל תאונות הצלילה הן קטלניות מיסודן, אך עקב העובדה שהן מתארכות בתוך המים, קיימת תמיד סכנה חמורה של טביעה. מכה בראש, ניתוק של צינורות אויר או תקלה במכשיר, מש" אירים את הצולל בדד במרחבי הים. מסיבה זו נהוגה אצל לנו, כמו בציים אחרים, צלילה בזוגות, בין היתר כדי שיהיה מי שיגיש עזרה מיידית לצולל בעת הצורך. הצוללים מתורגלים היטב בנהלי עליית הירום ובקיאם בכל השלבים של הצלת חבר שנתון במצוקה.

מחלת דיקומפרסיה וקרע בריאות הכרוך בסחיפת אויר הן התאונות הרציניות ביותר העוללות לקרות לצולל. אך כאשר הצלילה מתבצעת בוגות ויש פיקוח מתוכנן ועילל, כל הסיכויים הם להבראה שלמה אפילו במקרים קשים של פגיעה במערכת העצבים. הטיפול או בתא לחץ הוא הכרחי. בתאונות שנוכרו נמצאות בכלי-הדם בועות גז אשר מונעות הספקת דם לרקמות. על ידי הכנסת הצולל לתא לחץ ודחיסת לחץ עד ל-6 אטמוספרות לעיתים (החזרתו כביכול לעומק של 50 מטרים) מסוגלים אנו להמיס את הבועות בנוזלי הגוף ולחדש את זרימת הדם לרקמות. הורדה הדרגתית ואיטית של הלחץ משחררת את עודפי הגז. הטיפול במקרים קשים יכול להימשך עד 36 שעות.

הקורא סקירה קצרה זו יכול להתרשם, שצלילה הינה פעילות הכרוכה בסכנות רבות. לא כך הדבר. הבנה של שינויים פיזיולוגיים בעת הצלילה, ידיעה ברורה על גורמי התאונות, תיכנון נכון של הצלילה ואמצעי בטיחות נאותים מבטיחים ביצוע מוצלח ובטוח של הצלילה וגורמים לכך שלמרות כל האמור לעיל, תאונות הצלילה הן נדירות וכמעט תמיד נובעות מבטחון יתר, ולוול בכללי הבטיחות או בורות בהבנת יסודות הפיזיולוגיה של הצלילה.

האיש מאחורי סמל העטלף

כתב: יצחק יניב

רשם: „מתוקה“

השמאלית של חדר האוכל, התגבשה החלטה קואליציונית מצומצמת: עלינו ליצור סמל אופייני ליחידה. ועדת התרבות, לאחרי התייעצות פנימית קצרה, החליטה פה אחד כי על כל אלו המגלים רוח יוצרים לנסות כוחם ביצירת סמל גבורה שיהווה מעיין תרבותי בלתי נדלה לאנשי היחידה, ואני באופן בלתי רשמי נתמנית „בעל הבית“ של יצירה זו.

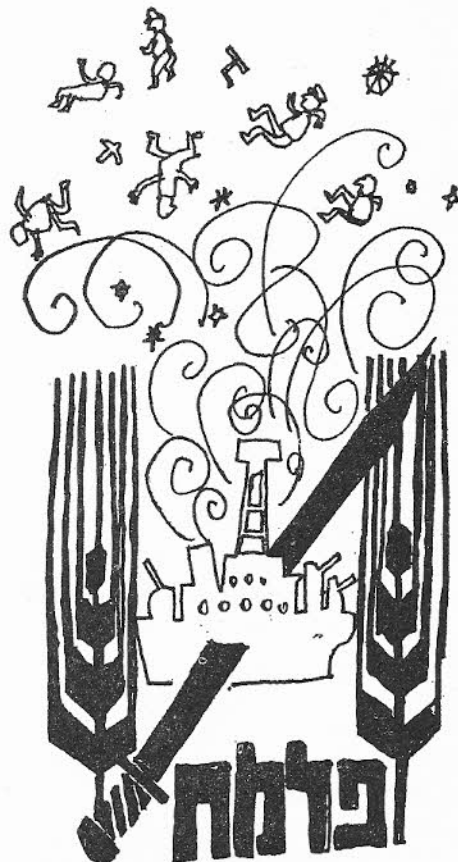
כ וס קפה ועישון סיגריה מהווים לכל הדעות רקע אידיאלי לשמיעת סיפורי אלף לילה ולילה. ובכן, אמש ישבנו ברקע אידיאלי זה ושמענו את סיפורו של מתוקה, רס"ר לשעבר בחיל-הים אשר בנימה של נוסטלגיה מהולה בהומור דק סיפר לנו כיצד יצר את סמל העטלף המתנוסס כיום לגאווה על כל הזה נפוח של אנשי הקומנדו הימי.

בעצם אינני זוכר מאיזה כיוון הופעלו לחצים דיפלומטיים על האחראים לנושא התרבות ביחידה, אך באם זכרוני עדיין שפיר, הרי אירע הדבר זמן קצר לאחר מבצע סיני. בפניה

להחלטה זו היו סיבות שונות כשהעיקרית בהן היתה הרגשת ה„כעין-קיפוח“ המלווה את אנשי היחידה. אלה לחמו, קצרו הצלחות, אך היו בבחינת רואים ואינם נראים, בלתי ידועים בציבור. סודיות זו נצטברה בתוכם פנימה ואימה לפרוץ באחת. לוחמי היחידה היו נתונים, איפוא, במתח סודי-תרבותי.

„השברועות הבאים“, ממשיך מתוקה, „מצאו את היחידה הומה כמרקחה תרבותית, ואני כ„צייר החצר“ ניצחתי על המלאכה. כל מי שרק חשב שהוא נחון בכשרון ציור מסויים ניסה את כוחו. על קיר חדר האוכל התנוססו לתפארת „דוג“ מאות אמנות“ של ציירים ידועים, וידועים פחות, מדריכי

העטלף הוא מפלצתי, הוא עוף לילה, וכשהוא נדבק למישהו הוא איננו מרפה. ומי כמוני יודע עד כמה דימוי זה מתאים לאנשי היחידה.

„לאחר שקבעתי את סמל העטלף שינסתי מתני ביתר מרץ וחיפשתי דבר מה נוסף „להלביש“ על העטלף, נזכרתי שוב באניה השבורה מחדר האוכל, ורציתי לשבץ אותה איפוא במרכז העטלף. אך לאכזבתי הרבה דמתה עתה צורת הסמל למן ציפור מפלצתית כששברי האניה משווים לה שני ביים ארוכות, מבחילות ומבהילות.

„המשכתי לחפש: את העטלף השארתי כאבן יסוד לסמל, אך עדיין חיפשתי נושאים נוספים. לאחר ימי התלבטות קשים נפלה בחירתו לבסוף על עוגן המהווה את סמל חיל הים. על העוגן הלבשתי חרב המסמלת את כלל צה"ל, ומוקש — אות לעוצמה ולעזו. עתה חשבתי, יש לסמל צורה אסתטית נאותה“.

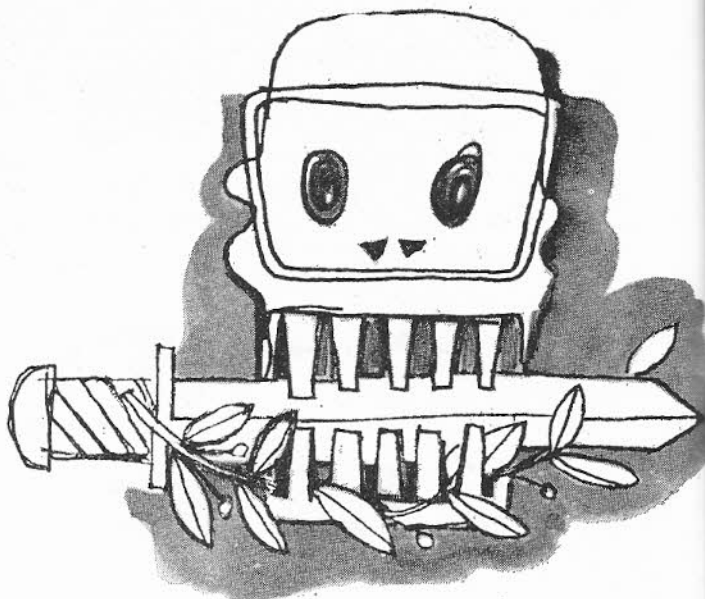
אך אויה, שוד ושבר. המטכ"ל לא אישר את ענידת הסמל. הלוחמים היו כמעט אומללים, המוראל שוב ירד פלאים. אותה עת השתחררתי מהיחידה לאחר תקופת שרות ארוכה. הייתי מאוכזב עקב הביטול של ענידת הסמל וביחוד חשתי עצמי מקופח על כי עבודתי היתה לריק.

„יום אחד, בעת לילה מאוחרת, קיבלתי צוו מילואים. דימיתי לנפשי כי לבטח קרה דבר מה חשוב באם הנני נקרא למילואים. אך אותו דבר חשוב היה להפתעתי הרבה לא אחר מאשר הסמל. התברר לי כי המטכ"ל אישר את ענידת הסמל שיצרתי, וכך נקראתי, יחד עם כל ידידי, אנשי היחידה, למילואים, כדי לקבל אישית את הסמל שכה נאבקנו והתאמצנו על חבלי לידתו.

„הייתי איפוא מאושר, אולם רק לחצי שעה. פרק זמן זה היווה את תקופת המילואים שלי שבה גם זכיתי לענוד את הסמל שיצרתי“.

מתוקה נאנה, מצית סיגריה, ונינוח לאחור. ניכר בו כי היה לוחם באותה יחידה ורק שערו הדליל פה ושם וכרסו התפוחה במקצת מעיבים על איש הקומנדו, זה שיצר סימן מוחשי בדמות סמל העטלף, שדורות אנשי הקומנדו הבאים ישאוהו בגאווה על חזותיהם.

אכן, קם דור חדש אשר לא ידע את מתוקה.

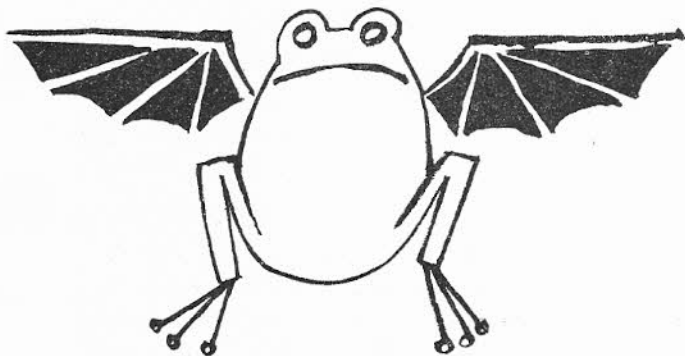
הקומנדו הימי. ראיתי שם את סמל הפלמ"ח שבמרכזו 2 שני בלים (קיבוצניקים תמיד היוו את החלק הארי של לוחמי היחידה) ואניה מפורקת לשלושה חלקים, מופצצת ומנופצת לרסיסים.

„אחרים ציירו סמלים של אניות מלחמה פיניקיות ולהן Figure Head של אצטקים או של קופים המחזיקים בגפיהם חרבות וחמרי נפץ למיניהם. כל אלו צויירו בנוסף על קיר חדר האוכל, על המדרכות, דרכי התעבורה, קירות וחלונות, למען ספק את היצר התרבותי“.

אולם כל הנסיונות האלה היו לשוא. המטכ"ל עדיין התנגד לחשיפת היחידה לציבור. המוראל היה ירוד, החברה כמעט ולא ישנו כלל, רק חשבו על הסמל. „בקיצור“, ממשיך מתוקה, „יום אחד קרא לי מפקד היחידה דאג, יוחאי ואמר לי חד וחלק: „מתוקה לעבודה. אושר לנו לענוד סמל ואותך אני מפקיד כמנצח על המלאכה“.

„ניגשתי איפוא במרץ לא יתואר לעבודה, כשראשי שופע רעיונות על טרזנים, מציסטות, מכון שמשון, וסקס־אפיל. לבסוף זנחתי את רעיון הסקס־אפיל בגלל חולשתי בשטח זה, והתרכזתי בנושא הראשוני של התמונה התלויה בחדר האוכל: האניה המנופצת לשלושה ודקורה בחרב. בלי בעיות פיצצתי את האניה לעשרים, את החרב הדקורה מעל דקרתי מתחת. אך הסמל שנוצר עשה רושם של דג מלוח שתקעו בו קיסם ומנסים איכשהו לנגוס ממנו.

„זנחתי נושא זה והתחלתי מתרכז בעיקר במפלצות. אבל לא סתם מפלצות, אלא מפלצות ים. סוסי יאור למיניהם, עם זבלי שיניים, כלבי ים, נחשים, כרישים וכו'. אבל מכיוון שהחיות היו כל כך מפלצתיות אחזה בי פלצות וזנחתי את המפלצות הגדולות ונותרתי עם רעיון של מפלצות קטנות. חשבתי על החיה הקטנה ביותר שתפלצותה מהווה פרופורציה הפוכה לגדלה ומצאתי שזה יכול להיות אך ורק העטלף.

מאת: שרה שילון

אך בזאת לא תמה דרכו הקשה של שאול ליחידה; פתאום התברר, שזוכונה היתה רק לארבעה מן השישה. הוא וחברו לא נכללו בצו ההעברה.

סרן שאול, כיום מדריך קומנדו ימי, כאילו חי מחדש את אותם ימים, בהם ראה כיצד מתגשם חלומו — ומיד מתנפץ לרסיסים; „זו מוכרחה היתה להיות טעות. הייתי משוכנע שזו טעות“, הוא אומר בלהט. „אחרי שכנעו, הסכים השליש לברר את הענין. עשרה ימים נוראים עברו עלינו. ואז, ערב יום שבת אחד, החלטנו לברר את הדבר בכוחות עצמנו. יצאנו מן הבסיס אל החברה המאושרים שזכו בהעברה. עם אחד מהם תכננו, שיויבל אותו ב,לא יודעין אל בסיס היחידה, שהרי הוא סודי...

„מכיון שנעדרנו אותה עת מ,גבעתי, לא צורפנו לתכנית האי-מונים של החטיבה והיינו פנויים להגשמת מזימותינו. בעזרת צו תנועה שזיפתי, הוא מחייך ומושך בכתפיו — „מה לעשות הסמל התורן סירב לחתום, יצאנו לדרך. התקבלתי על-ידי שליש היחידה. ביקש שלא אצדיע לו ואמר: „אצלנו אומרים שלום ומתישבים“.

„הוא ראיין אותי והתרשם, כנראה, מן המראה החיצוני שלי.“ האחים מצטחקים — זה עוזר. „למחרת היה עלינו לבוא לבחינות — שנינו כמובן. הודעתי שחברי הוא אחי התאום, ממנו לא אפרד“.

„המבחן היה מסע של 214 ק"מ בשלושה ימים, מהם 24 שעות רצוף. כנראה שהתוצאות היו חיוביות“, הוא מוסיף בבדי-חות. „כמעט שהוכרזו כנפקדים ב,גבעתי — עד שסודרה ההעברה הפורמלית. כשהגענו לחטיבה, במדים לבנים, כדי לקבל את התיקים האישיים, לא היו חיילים גאים כמונו בצה"ל.“

היום, הוא מוסיף בפסקנות — לא יכול היה לקרות דבר כזה בצה"ל.

זכרונו של רס"ר אפרים, הוא רענן יותר: „הקורס קשה, היו גם רגעי משבר לא מעטים אבל מתגברים. זה ענין של רצון“. ושאול מספר: „כשהיינו יוצאים לחופשה, רצוצים וסחוטים

שלושה אחים. שלושה הנושאים את מדי חיל היס. כולם בני משפחה אחת. משרתים ביחידות מתנדבים. הבכור, סרן שאול בן 33 ואחיו רס"ר אפרים בן 24½ — עונדים בגאווה את סמל הקומנדו הימי. השלישי, הסמל רן בן ה-22 מתהדר באות הצוללן. והוא „מתנצל“: „גם אני רציתי להיות מדריך קומנדו ימי, אך לא רצו לקבל אותי כיון ששני אחי משרתים ביחידה, אז התנדבתי לצוללת וגם אני נמצא מתחת למים...“ והוא מחייך אל אחיו כאומר — „לא נופל אני מכס“.

סרן שאול, הבכור, הוא הסמל לבנים. הוא סלל את הדרך בפני אחיו. מזוקן, נשוי ואב לשתי בנות מעיד על עצמו ועל אחיו: „גדלנו עם הרגלים במים. נולדנו באלג'יר, על חוף היס. הקשר אליו נוצר אז ולא נותק.

„הייתי חבר בגורדוניה. לפני בואי ארצה שימשתי כמדריך כללי של 9 סניפים. הגעתי לארץ ב-1953 עם הגרעין, במגמה ללכת להכשרה בקיבוץ. עליתי לבדי ללא משפחה. לאחר 8 חדשי שהיה בקיבוץ קרית-ענבים, חזרו רוב חברי הגרעין לארץ מוצאם ואני נשארתי בהכשרה. שמעתי על יחידת הקומנדו הימי והחלטתי שזה מקומי.

„כשהגעתי לקלט, נודע לי, שאי אפשר לגייס אותי ליחידה. פשוט לא היו מחזורים. בוקר אחד, העלו אותנו על משאית ישנה. קפץ ממנה סגן צעיר, שהודיע לנו כי אנו מיועדים ל... גבעתי. מצב הרוח, ירד לאפס; אני וחלומתי היפים...

„וזשעה חדשים ביליתי שם. עברתי טירונות וקורס מ"כים, אבל לא אמרתי נואש. עוד בתחילת הקורס הודעתי שברצוני להתנדב לקומנדו הימי. לא הייתי בודד במערכה. היו אתי חמישה בחורים נוספים, שביקשו ללכת לאותה יחידה.

„לקראת גמר הקורס, ניסה המפקד לשכנע אותנו לשנות את הבקשה — אבל לא הלך לו... נשארו נחושים בהחלטתנו. לבסוף, כשבאה ההצבה ליחידה, היתה השמחה גדולה. גם הקנאה לא היתה קטנה...“

סמל רן

הרי לי היו כבר שני סמלים... רציתי להיות כמוהם. מכיון שה"לאו" היה פסקני ולהתנדב צריך, הלכתי לצוללות". להתנדב לחיל אחר? — "איך אפשר", מזדעקים השלושה. "הרי הם הוא הכל!"

רן, הצעיר בשלושה עונד רקע אדום לסמל הצוללן.

"זה פשוט את לכך שלחנו מעבר לקוים. הייתי מכונאי בצוללת תנין, שפעלה בנמל אלכסנדריה. העבודה היתה שגרתית למדי. ידענו, שבמקרה ותפרוץ מלחמה נוריד שם אנשי קומנדו. אני הייתי האחראי לפתיחת המחבטים ואני טפחתי לחברים של אחי על הכתף ואיחלתי להם דרך צלחה!

"לפנות בוקר גילתה אותנו פריגטה מצרית והחלה להטיל פצצות עומק. אז פחדתי. זו היתה הפעם הראשונה שנתקלתי בפצצות עומק המתפוצצות קרוב לצוללת ואין זו פגישה נעימה כלל וכלל.

"ברור שפחדים" — מחזק שאול את דברי רן — "ולא פעם ולא פעמיים. אבל צריך לדעת להתגבר על הפחד וברגע הנכון. אני שוקל בקור-רוח מה לעשות כדי להתגבר — וזה הולך". ורס"ר אפרים מוסיף — "פחדים — היו ויהיו. ברור שפחדים. מה גם כשאינך בסביבה הטבעית, על היבשה. ככלות הכול, ככל שתאהב ותכיר את הים, עדיין יש לו הפתעות רבות בשבילך..."

ושאול מספר, "פעם הייתי בפתח הנמל כשאני משא עברה מעל לראשי, ממש רעדתי. והיה גם מקרה אחר. אז פחדתי לאחר המעשה. הייתי עם חבר, כשחרטום ספינה פגע בראשו. אני חיכיתי לשינה, בה אפגע מן הפרופלר. למזלי עבר הכל בשלום".

ומחכים לטרמפ, היתה נעצרת מכונית והנהג היה אומר — אני לוקח רק צנחנים. חשבנו שאנחנו מתפוצצים. מה לעשות, היחידה היתה אז סודית ואנחנו לא פצינו פה..."

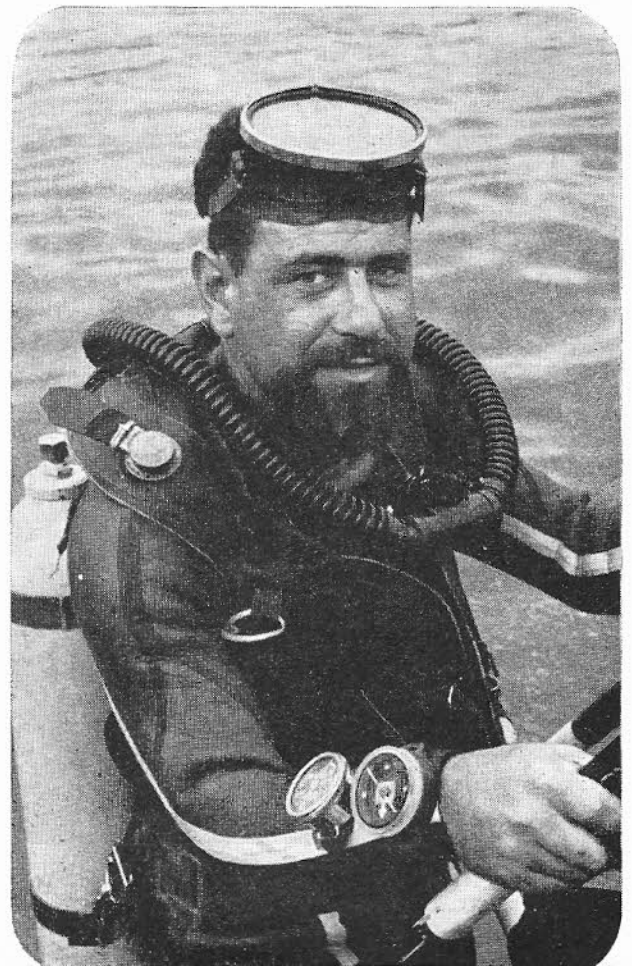
באלג'יר, הפצירו שני האחים בהורים עלות לארץ בעקבות שאול וניצחו. ב-1958 הצטרפו אל האח הבכור, שמלחמת סיני כבר מאחוריו. "ביקשנו לגור ליד הים ובמקום זה הושיבו אותנו על גדות הירדן. הקליטה בארץ היתה קשה, אבל היה מי שדאג — האח הגדול. הוא הכניס אותי ואת אחי הצעיר לקי-בוץ". מספר רס"ר אפרים. "ב-1960 חזרנו אל הים. עברנו לחיפה. אני זוכר, שכל שאיפתי היתה להיות כמו שאול. הוא היה לי סמל. גם דרכי לקורס לא היתה קלה, אבל לא עשיתי אותה לבדי. לי היה כבר אח, קצין ביחידה, שעזר לי.

"התגייסתי בן שבע עשרה וחצי. אמא, כמובן, נתנה אישור לגיוס מוקדם. היא ממילא לא יודעת קרוא וכתוב בעברית... הגעתי לצנחנים. פשוט לא היה מחזור בחיל הים", שני האחים מחייכים זה לזה. איך אומרים, ההיסטוריה לעולם חוזרת. שאול כעס עלי — "יצאת מדעתך" — הוא אמר — איך תעבור מיחידת מתנדבים אחת לשניה, ובאמת היה קשה. כמה טפסי בקשות מלאתי! וכהעברה לא הגיעה, התקשרתי עם אחי הבכור".

ואז בא היום המיוחל. יצאתי מיד עם קבלת ההודעה ובדרך ישנתי ממש לבדי במדבר.

הצוללן, סמל רן, בענין רב הקשיב לסיפורם של האחים הגדור לים על דרכם הקשה לקורס. "לי לא היו קשיים להתקבל לקורס הצוללנים — הוא מפטיר. כמובן שרציתי ללכת לקומנדו הימי.

סרן שאול

רס"ר אפרים

השלושה, החיל והים חברו יחדיו; נותנים את הנשמה — הם אומרים. שאול, שהשתחרר ב־1958 בדרגת רס"ל, מספר: „הייתי חבר משק מעוז-חיים ונשאתי לאשה בת משק. ב־1960 חזרתי ליחידת מדריכי הקומנדו הימי. הרגשתי שהקשר שלי לים כל־כך חזק, שהיתרונות של הקיבוץ אינם עומדים בפניו. מקומי בים. עזבתי את הקיבוץ, עברתי קורס חובלים וחזרתי ליחידה.“ במה עוסקים לבד מים? „בשום דבר“, אומר רן — „הכל ים, כל התחביבים, והעיסוקים קשורים בו.“

אפרים מחייך — דייג תתי־ימי, צלילה, אלה הם התחביבים, זוהי מחלה של כל צולל.

שאול מצטרף — כמובן, דייג תתי־ימי. „אבל אני עוסק הרבה בצילום. אני אוהב לצלם ולפתח בעצמי.“

שלושה אחים, בנים לאם אחת, היורדים מתחת לפני המים. איך מקבלים זאת בבית?

איך? „איש לא מתערב. כל אחד עושה את דרכו מבלי שיפריעו לו. ההורים מעולם לא התערבו במעשינו. בודאי חרדים לנו, אך לא פחות מכך גאים בנו. הדבר לא היה שונה אילו היינו פזורים בחילות שונים.“

ואפרים מוסיף — „אשתי סובלת. הרבה בבית אינני נמצא, אבל היא משלימה עם זה. ואפילו מחזקת את ידי.“

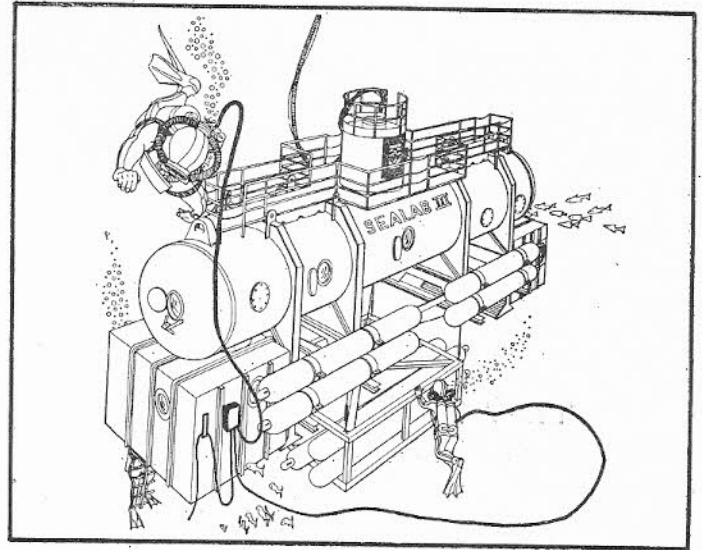
הם משתדלים להגיע כל יום ששי למפגש המשפחתי המסורתי אצל אמא. כל המשפחה נאספת שם. אוכלים בצוותא, את הקוסקוס שמכינה אמא ואין טוב ממנו בעולם. יושבים, מספרים ו„מרכלים“ והילדים הקטנים תולים בהם מבטי הערצה ושותים דבריהם בצמא.

כמו שאימר רן, כשהוא מחייך אל השניים — זה דווקא נחמד ששלושתנו בחיל-הים — יש על מה לדבר...

שלושה אחים במקומם הנכון — במים

חיים ללא רתמה

מאת: נאיל סימטר

ביולוגית-רפואית ולקיום חיינו של הצולל. איתור-שמע המנצל עקרונות סונאר יועבר דרך המים. נתונים מוצפנים יאפשרו לקבוע זהותו של הצולל ומיקומו על גבי אביוזרי-תצוגה במקלטים התת-ימיים ועל פני השטח. — מערכות-סונאר מיניאטוריות הנישאות על קסדת הצולל (יחנן גם כי תהיינה משור-לבות לתאורת קסדה), כדי לסייע לצולל לתמרן מבלי שילך לאבוד. מערכות-תצוגה אלמנטריות תסייענה לו לקבוע מרחקים אל עצמים מתחת למים או למשאות הממוקמות על קרקע הים, המסמנות מיקומים ספצי-פיים.

— מערכות-בקרה אוטומטיות לתושיה והצלה, לפיקוח ולוויסות אספקת גז הנשימה לצולל, לעומת שינויים בעומק, ופעילות מערכת השרירים שלו. תנאי התפעול יימדדו במדידת-רחק ויועברו אל התנת-בקרה, אולם מנגנוני-אזעקה אישיים יועיקו את הצולל בפני תנאי-סכנה.

— הגור אישי לספינת אנרגיה (יחנן כי יהיה זה מקור על-יסוד איסטרף גרעיני). שיספק כוח לעזרי-הצליה ויחמם את חליפת הצולל, במים קרים.

עברית: ישעיהו רוזנברג

כיצד תוכל האלקטרוניקה לסייע למבצעים מאוישים, שנערכים בעומק מאות מטרים מתחת לפני המים, על קרקע הים?

כשבכל צוות שמונה איש. הם יתגוררו בתוך בסיס תתימי ובסביבתו, למשך תקור פות בנות 15 ימים.

בשלב הראשון יהיה הבסיס שקוע במים בעומק של 450 רגל. בשלב השני יהיה הבסיס שקוע עד לעומק 600 רגל.

סקר ואמצעי-קשר

- סקר פיסולוגי וניסויים פיסולוגיים.
- פיתוח ציוד דקומפרסיה (התרת לחץ) מטלטל.

- בדיקת אמצעי-קשר תתימיים.

- פיתוח בסיסים ימיים קדמיים.

בעומק מתחת ל-200 רגל משתנה איכות הדיבור האנושי עקב השינוי בתערובת הגז לנשימה. מתירות הקול בתערובת החליום עולה פי-כמה על זו שבאוויר, ועובדה זו נועדה לה השפעה חזקה על תהודות השמע ועל האיפיון הסגולי של הקול. רמת-הצליל היסודית (העולה לכדי 100 הרץ, לערך, לגבי יצורי אנוש) אינה מושפעת, יחסית, אולם האמפליטודות (רמות הגל) או ההרמוניקות (סולמות הצליל) משתנות במידה ניכרת. קול-אנוש נורמלי הופך לבלתי-מובן כמעט, ונשמע כגיעוע ברזז.

הגנו מנסים רק לשפר את כושר-ההבנה של הקול, אך לא לשחזרו במלואו, אומר ד"ר הוסטון, אחד ממנהדסי חברת וסט-ינגה און, "שחווה המרשלם של הקול יצריך מערכת-מעגלים, מעודגת יותר, שלא ניתן לייצרה בנקל".

התחזית למערכות צלילה

מנהדס הימים הרזול הבחיר מספר הש-גות לגבי הציוד המבוקש ע"י ימית ארה"ב: — מערכת-קשר תתימית המשלבת קשר קולי וקשר-צופן עם מערכת מידת-רחק

קשר, אמצעי-תושיה-הוצלה, ומכשירי גיווט — באלה יכולה האלקטרוניקה לתרום את תרומתה, כדברי הקומנדר מ. סקוט קרפנטר, האסטרונאוט שהפך לאקואאוט ("שיט תתימי"), שעושה עתה הכנות ליטול חלק במבצע סילאב 3, הנסיון השאפתני ביותר, עד כה, לסקור חיי-אדם בלב מצולות-ים, הנערך מטעם צי ארה"ב.

השייטים התת-ימיים נוטלים חלק במבצע סילאב 3 ישמשו (עדיין) ב-רתמות; אולם, שאיפתם היא להשתחרר מהן, כך מוסיף דבריו קצין הצי.

צוללי מעמקים ישארו רתומים עד אשר נקבל את הציוד, שיאפשר להם לתמרן בבטחה, כשהם עצמאיים לחלוטין, בעומק של מאות מטרים" — אמר הקומנדר, אשר גוסף לעובדת היותו האמריקאי הראשון שחג בחלל סביב כדור הארץ, הוא גם בעל-השיא בשהייה על קרקע הים (30 יום בעומק 205 רגל, למול חופי קליפורניה, כמפקד צוות סילאב 2, בשנת 1965).

יעדיו העיקריים של מבצע סילאב 3

יעדיו העיקריים של מבצע סילאב 3, שיתחיל לפעול הקיץ, יקיפו ניהול-ניסיונות מתקדמים במעמקי 600 רגל ו-1000 רגל, בסיוע ציוד הדיש, דומה לזה המופעל ע"י צוללים אורחיים, מסחריים או תעשייתיים. יהיה זה המשך למבצע סילאב 2, שנערך בעומק 205 רגל, למשך 45 ימים, מול חופי קליפורניה הדרומית, בשנת 1965.

סילאב 3 שימוקם למול חופי האי סאן-קלמנטו שבקליפורניה הדרומית, יכלול חמישה צוותים של צוללי "שיט תתימי",

גלוי במצולות דור

מאת:

אלישע לינדר
ויוסף גלילי

ענף הארכיאולוגיה התת-מימית

פיתוח "ריאת המים" המאפשרת לאדם לשהות מתחת לפני הים זמנים ממושכים, חופשי לנוע ולפעול, פתחה אופקים חדשים בפני המחקר הארכיאולוגי. נוסף המימד התתימי עם כל האפשרויות העצומות שהוא טומן בחובו.

פגעי טבע ואדם גרמו לכך, שרבים מכלי-השיט אשר שימשו לצרכי תחבורה, מסחר ומלחמה, לא הגיעו למחוז הפצם וירדו למצולות. גורמים טבעיים המשיכו בפעולות ההרס גם בנוח הספינה על קרקע הים: כוחות מכניים של גלים וזרמים הביאו להתפרקותו של מבנה הספינה ופיזור מטענה; החומר האורגני שבה נרקב, תולעי הטרדו כילו את העץ והקורוזיה פוררה את החלקים המתכתיים. אצות ובעלי חיים שונים התישבו על העצם הנר' שהופיע, ובמהרה התכסה הכל במעטה סידני — צמידת הים, עד שקשה היה להבחין בין הטבעי והמלאכותי.

ואולם, למול כוחות ההרס, פועלים על קרקע הים, כוחות השימור. ספינה שירדה למצולות באיזור חולי או בזי, עשויה במרוצת השנים להתכסות ולהשמר. כך, נוצר תל' תתימי — אתר ארכיאולוגי הומוגני, שיד אדם לא פגעה בו, האוצר בתוכו את מטענם, כליהם וסיפורם של יורדי הים, אשר את קורותיהם מבקשים אנו ללמוד.

לשמע גילוייה של ספינה עתיקה על קרקע הים, משתלהב הדמיון והסקרנות הטבעית המלווה ביצר האספנות דוהפים לפעולה. מה שהותיר הטבע, שימר ואצר — הורסים ומשמידים מהפשי האוצרות, כביבשה, כן גם בים, מושתת המחקר הארכיאולוגי על

ידע בסיסי ושיטות סקר והפירה המותאמות לסוג האתר. כל שלב בעבודה מחייב רישום וצילום, מדידה ומפוי מדוייק. כל עצם המוסט ממקומו או נשלף מן המים, חייב בתייעוד מלא לצורך שחזור מיקומו ביחס לממצאים אחרים שהיו בסביבתו. לאלה, אין כמובן שודדי אוצרות נתונים...

ספינת המלחמה בדור (טנטורה)

כפי שקורה לעתים, היתה יד המקרה בדבר, צולל חובב, שצילל להנאתו מעבר לשוניות הסלעים שבחוף דור, הבחין בעצם גלילי מוארך שנראה לו כתותח. הוא ידע על קיומה של האגודה למחקר ארכיאולוגי תתימי, והודיע לאחד מחבריה על תגליתו. צוות צוללים-סוקרים מטעם האגודה, ערך במקום סקר נרחב שהביא לתוצאות מפתיעות: על קרקע הים, בשטח מצומצם של כ-400 מ"ר, נתגלו עשרות רובים, פגזי תותח מסוגים שונים, עוגנים, שברי עץ ומתכת, ותותח בודד. כל הממצאים היו מכוסים בצמדת ים עבה, עד שקשה היה בתחילה להבחין בהם ורק עיניהם הא-מונות של הסוקרים, הבדילה בין הפורמציות הסלעיות, קבוצות האבנים ומשטחי האצות — בעצמים המלאכותיים שהיו פזורים בשטח.

בדיקה ראשונית של כלי הנשק, אשר היוו את עיקר הממצא, לא הותירה ספק שלפגזינו שרידים של ספינת מלחמה שירדה למצולות לפני מאות שנים. עתה הוחל בעבודת המחקר השיטתי: ראשית, הועלו מספר רובים ופגזים ואלה נמסרו לבדיקת מומ-חה לנשק עתיק. כדי למנוע פגיעה בחלקי הרובה בעת קילוף צמידת הים ממנו — מלאכה קשה ומחייבת ידע וסבלנות — נמסר אחד הרובים לצילום רנטגן במכון המתכות של הטכניון. כפי שמוכיח הצילום, נראים פרטים חשובים כגון ההדק ושומרותו באופן ברור ביותר, דבר המאפשר ביתר קלות לזהות את זמנו של הכלי.

עתה הוחלט על ארגון משלחת סקר, צוללים מתנדבים לא חסרו. הם הגיעו מכל הארץ; מערים, מושבות וקבוצים, מצוידים במכשירי צלילה אישיים. את החסר ספקה האגודה ממחסנה. על המשתתפים המקצועיים נמנו מנהל המשלחת — כארכיאולוג, הצולל הראשי — כאחראי לבטיחות ולארגון הצלילות, צלם, מודד כימאי ורופא. מהקבוץ השכן נחשולים, השתתפו חברים מחוג הצלילה המקומי (ראו עצמם כמחותנים) שזו להם הפעם הראשונה שהם עובדים ממש מתחת למים. אופי העבודה

האגודה למחקר ארכיאולוגי תת-מימי נוסדה לפני 5 שנים במטרה לעסוק בגלוי ומחקר עתיקות הארץ שמתחת לפני הים. בין מייסדיה נמנו בוגרי יחידת הקומנדו הימי, הנושאים עד היום בתפקידים המרכזיים בתוכה. חיל הים ליווה את פעולות האגודה מראשיתה וסייע לה רבות בידע מקצועי. כיום נתמכת האגודה, בין היתר, על-ידי "החברה לחקר הימים והאגמים", בראשותו של אלוף יוחאי בן-נר.

חבר המשלחת ליד תותח טמון בחול, מתחת למים

ע"י מסמרים או נקשרו אליהם בחוטי נחושת. בגמר העבודה, נראה השטח כפסיפס של תוויות.

לאחר שסומנו העצמים, הוחל במפוי. כל עצם שסומן, נמדד ביחס לקו הבסיס (מרחק וכיוון). האינפורמציה רוכזה בידי המודד האחראי, שהכין את מפת השטח כולו ובה מופיעים כל הממצאים. מן האובייקטים הבולטים כגון תותח או עוגן, נערכו תרשימים מדוייקים. לבסוף נערך גם מפוי טופוגרפי לקביעת עומקים וסוגי קרקע.

סיכום ראשוני

ב תום תקופת הסקר שערכנו, ניסינו לענות על השאלות הבאות: האם לפנינו ספינה שטובעה ושקעה, או מטען כלי-נשק שהושלך הימה?

● מהי התקופה בה אנו דנים?

● מהם המקורות ההיסטוריים הכתובים המצויים בידנו כדי להאיר את התקופה בכללותה, ואת המאורעות המיוחדים הנוגעים לעניננו?

● האם וכיצד יש להמשיך בחקירת האתר?

כל הסימנים מעידים על כך, שלפנינו שרידי ספינה שירדה למצולות, על מטענה וכליה. במקום נמצאו לפחות שני עוגנים גדולים, אותם יש לשייך לקונטקסט הכללי של הממצא. יתר על כן: בחפירה נסיונית ושטחית בלבד, בתלולית המזדקרת דרומה לריכוז הנשק, נמצאו חלקי קורות עץ מגוף כלי שיט. בסמוך להן, נתגלו חלקי עץ הרוכים ושברי מתכת שאפשר ליהסם לאותה ספינה.

מתי קרה הדבר? וזהו כלי-הנשק מסייע רבות לקביעת התקופה, אך עדיין מוקדם מדי לפסוק הלכות בנידון. שנת ייצורם של הרוכים, מקדים בהרבה את ימי נפוליון, אך אפשר גם שאלה נשאר בשימוש שנים רבות עד לזמנו.

העומק הרדוד יחסית בה נמצא האתר, אפשר לחברים חדשים באגודה לקבל הכשרה ונסיון.

תחילתה של כל עבודת סקר תתימי בקביעת קו הבסיס, זהו חבל מסומן במרחקים קבועים הנמתח בקו ישר בין שתי יתדות, בלבו של השטח שנועד לסקר. לצורך התחלתי הסתפקנו בחבל שאורכו 60 מטר, שעבר בכוון צפון-דרום. מעתה, יכול היה כל צולל היורד לאתר, להתמצא בו.

עתה בא תור הסימון: מצוייידים בתוויות ממוספרות, ירדו זוגות זוגות וסמנו משני צידי קו הבסיס כל עצם בשטח שנראה כמלאכותי, מעשי ידי אדם: חלקי עץ ומתכת, אבנים מסותתות ובעלות צורה משונה, וכמובן רובים שדמו לצינורות, כדורים מכל הגדלים, עוגנים מאבן ומברזל ועוד. המספרים נקבעו לעצמים

פגז המרגמה

מ צוי בקטרים שונים. אין לו סימן אופייני על-פיו ניתן יהיה לאתר את יצרנו ושנות היצור המדויקות. היה בשימוש הצבאות במשך שלוש מאות שנה בערך. הטיפוס שבידינו הוא מן האופי המאוחר יחסית, מן המאות ה'18—19. הוא נטען אל קנה המרגמה שקוטרה שווה למידתו כשהוא רוכב על כוך בתחתית הקנה המלא אבק שריפה שנטען לפניו.

הפגז נישא באסל עם ווי ברזל העשויים להאחז בטבעות המושחלות לצורך זה באזנים שהם חלק מיציקת הפגז העשוי ברזל יציקה.

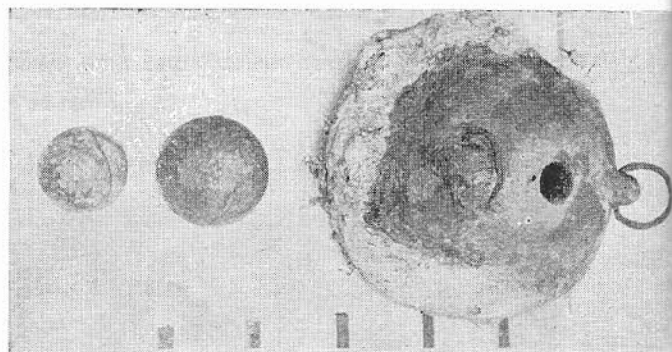
בפי הפגז נקבעה מגופת עץ ארוכה שהיתה נקובה לכל אורכה ובה מושחל פתיל שהייה. אורך הפתיל נקבע לפי אורך מסלול הירי. הפתיל הוצת לפני הפעלת המרגמה, כדי שיתפוצץ בבואו בתחום האויב.

פגז התותח

ל פנינו פגז תותח 6 ליבראות מן הטיפוס האופייני לתותחים מן המאות ה'17, 18, 19.

שימושו העיקרי: הפגז מטרות חוף מן היס לכיוון היבשה. פגז מסוג זה ניתן לראות עוד היום כשהוא תקוע בחומת מצבר עכו לאחר שנורה מתותחי הצרפתים.

חיים קרבי

פגזי מרגמה ותותח שנשלו מקרקע הים

היש בידינו רקע היסטורי על פעילות ימית והתנגשות צבאית בימה של דור במאות ה-17 וה-18, היכול לשפוך אור על קורותיה של הספינה? בענין זה, פנינו אל מומחה להיסטוריה צבאית, ד"ר מ. גיחון ובקשנו שיתיחס לבעייתנו. להלן עיקרי הידיעות שמסר לנו:

בימי נפוליון, שמשה טנטורה (דור) בסיס קדמי וראש החוף העיקרי לכלי-שיט קטנים שפעלו תחת פיקודו של תת אדמירל גואטומה, קצין מטה בצי נפוליון. כלי-שיט אלה עסקו בהעברת החמושת ותותחים ופשטו מפעם לפעם על כלים טורקיים ובריטיים. במסגרת פעילויות אלה, ידוע על הטבעתן של שתי ספינות בריטיות בנות 25 טונות, ואולי ליד חוף טנטורה!

מקור אחר מתייחס לתקופה מוקדמת יותר, זו של דהר אל עמר, אשר פעל משנת 1730 באיזור חוף זה. הוא קיים סחר חליפין בנשק ותחמושת עם שליטים אירופיים והתנגש לעתים עם הצי הטורקי, שביקש למנוע זאת.

אשר לשמוש בנשק ישן, קובע המומחה שידוע, כי רובים מאמצע המאה השמונה עשרה, היו בשימוש עד תום תקופת נפוליון. כלומר למעלה מ-60 שנה.

רובה שרות צרפתי "FLINT LOCK" (מנעל צור),

סומן על הצורה האופיינית, בדיקת האבזורים וחלקי המנעל, ניתן לזהות רובה זה כאב הטיפוס הנקרא בשם כולל ומקובל — „שרלוויל“. הטיפוס שבידינו עבר עיצובים ושיכולים בסוף המאה ה-17 ותחילת המאה ה-18 עד שנתקבל רשמית כרובה בלעדי של צבאות צרפת, החל משנת 1717.

בטיפוסי 1717 היה הקנה מחוזה אל הגחון במספר פנים שנקבעו בעץ דרך לשונות מתכת חרוורות שהיו צמודות אל תחתית הקנה לארכו. הרובה שבידינו מתייחס, אם כן, לסדרת יצור של שנת 1728 זאת בשים לב אל אופן הידוק הקנה אל גחונו ע"י חבקי (טבעות) ברזל ולא ע"י פנים. דרך חיבור זאת איפשרה את עיצובו של הרובה לחזק וקל יותר. בטיפוסים מאוחרים אנו מוצאים כי אגן התחיל (FLASH PAN) הוא מנחושת וכן מחזק צואר הפטיש. החלדתם ולפעמים העלמם של חלקים כמו מגן עקב הקנה, אבזמי הרצועה וטבעת הקנה, מוכיחים על היותם עשויים פלדה, ומכאן המסקנה שהרובה מיועד לחי"ר. רובים כנ"ל עם פירזול נחושת (פרט לקנה ולמנעל המנגנון) סופקו לשרות אנשי הארמדות.

המצאו של כדור העופרת בקנה מצביע על אפשרויות:

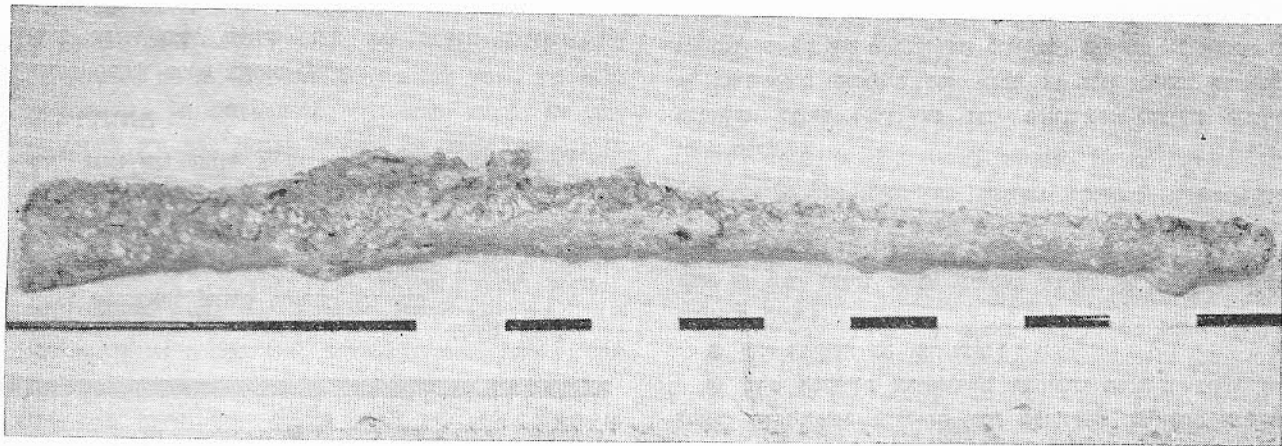
- הרובה טבע בעצומו של קרב.
- הרובה נשלח לתיקון לשליפת הכדור שלא נורה מקלוקל במנגנון.

הרובה הוא בקליבר 69 ודרך טעינתו מן הלוע, המנגנון הוא מנעל הצור.

מעניינת הצורה בה השתמר טוב יותר העץ מאשר המתכת מתחת למי הים המלוחים. לדעתי יש ליחס זאת לאיכות העץ (אגוז) ולהיותו ספוג שמן.

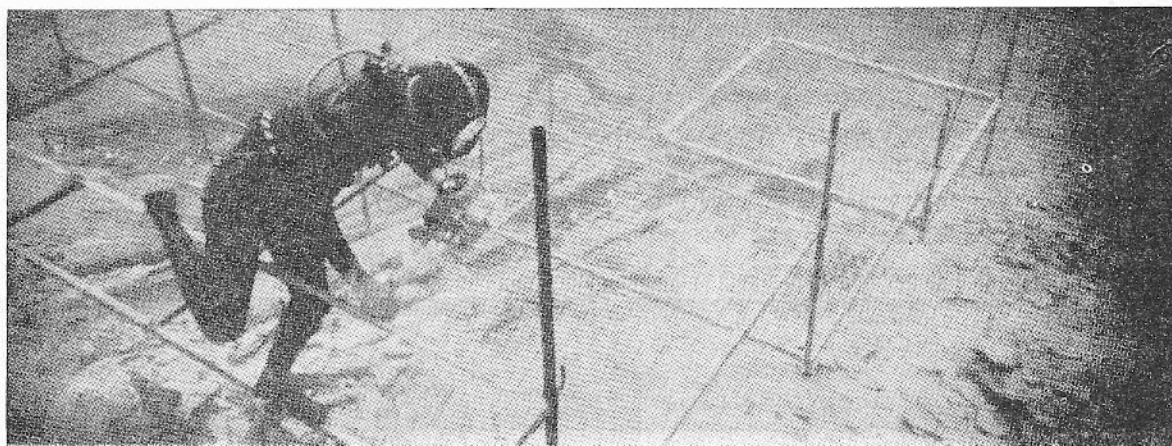
עם משייתם של רובים נוספים ניתן יהיה ללמוד עליהם יותר ולוודא את הטיפוסים האחרים, אם ישנם כאלה.

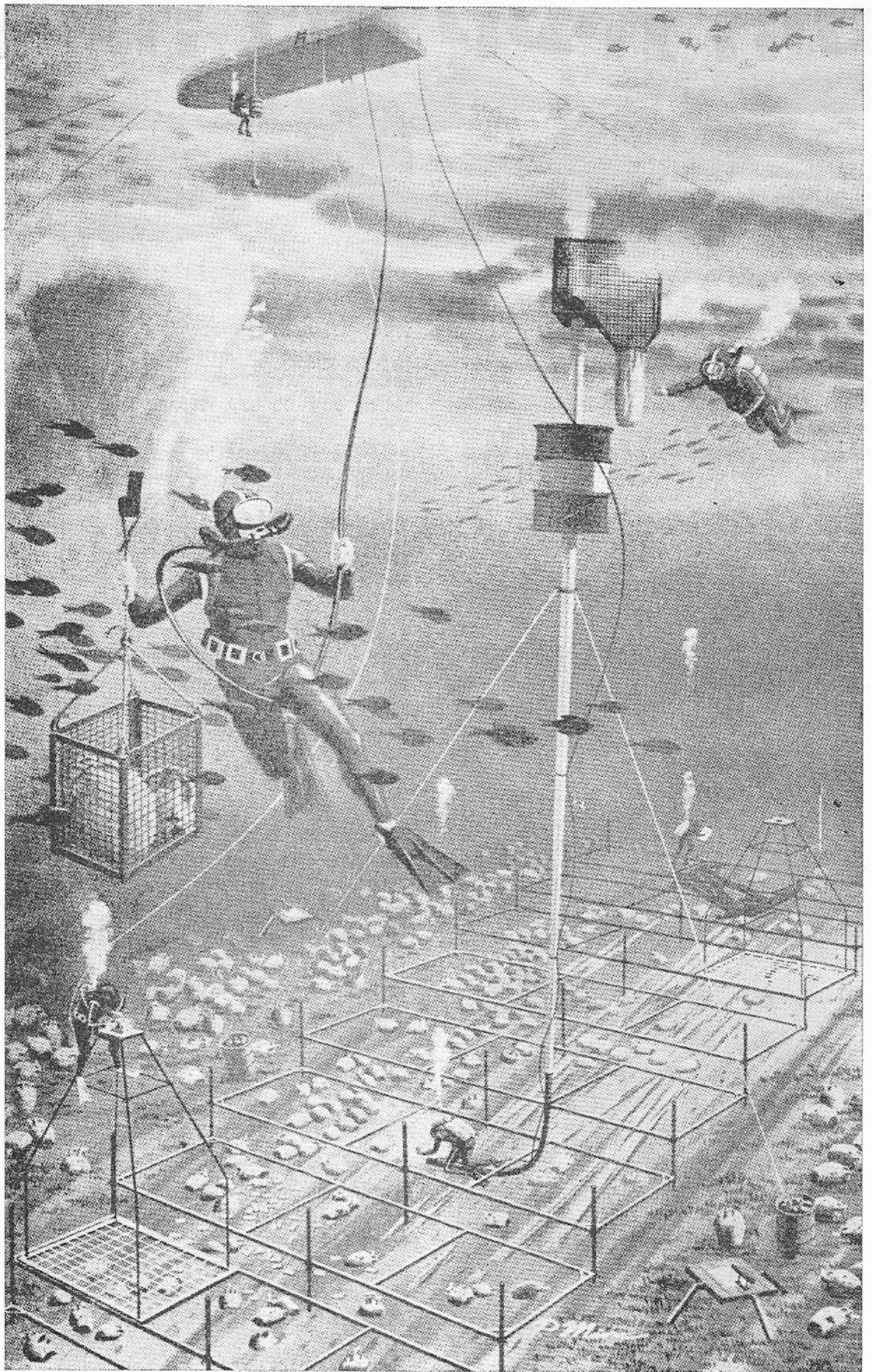
חיים קרבי

למעלה: רובה שרות צרפתי שהיה בשימוש בספינה העתיקה

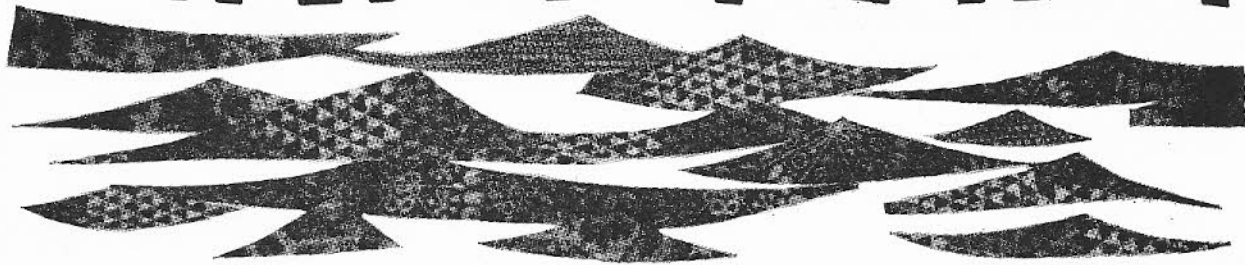
למטה: מיפוי ראשוני של השטח

צילום זה לקוח מתוך ירחון אמריקאי המתאר את שיטת העבודה בקרקע הים.
הצוללים קשורים למקור אוויר הנמצא על פני המים.

זיעה בקרקעית הים

מאת: א. שמשון

ומה באשר לתכונות האישיות? בגלל היותו עובד מתחת למים הוא נמצא שעות רבות לבד. חייב האמודאי להיות מחושל באימץ-לב, בסבלנות ובאורך רוח. העבודה מתחת לפני המים קשה יותר ומחייבת מאמץ גדול יותר. לא מעטים המקרים שיש לחזור ולבצע עבודות פעם שניה ושלישית. פניות בעבודה יכולה לגרום לתוצאות הרות אסון ולעתים אף סכנת-חיים.

ההיו מקרים כאלה? מקרים רבים.

ג'ורג' מספר על מעשה שקרה לו בעת אימון אמודאים להנצלת צוללת. התרגיל התבצע כך: צוללת צללה עד

רס"ר ג'ורג' לפני ירידה למים

עד מהרה אתה למד משיחתך עם ג'ורג' (שנוהג אתך בנימה לבבית גלויה, כשהוא אומר „קרא לי ג'ורג'“), כי לפניך יושב אמודאי ותיק, מאותם „זאבי הים“ שהתקשרו קשר בל ינותק עם הים ועם החיל.

מוטב, אולי, שנשוחח מעט על אמודאות. לא מעטים הם האנשים שאינם יודעים פרטיו של מקצוע זה, ולגבם האמודאות הינה בבחינת „ארץ לא נודעת“.

„האמודאות היא הצלילה הקלסית — מסביר ג'ורג' — ראשיתה נעוצה בתקופה קדומה ביותר כאשר התבטאותה המעשית הראשונה היתה בדמות צולל חבוש קסדה ולה מחובר צינור אויר דרכו הוא נשם“.

ההסבר מרחיב והולך. כשם שהאדם ביקש לטוס באויר כן גם ביקש לצלול אל מתחת למים. היה לדבר ערך מעשי — להעלות דברים שצללו לקרקעית הים. דוגמה אופיינית הם שולי הפנינים בפיליפינים. אלה נושמים נשימה ארוכה ובי-עזרת אבן המשמשת להם כמשקולת הם מגיעים לעומקים ניכרים. הללו מתים בגיל צעיר. אין לאדם זימים כמו לדג, ולפיכך נאלץ הוא להמציא מכשירים שבעזרתם יוכל להאריך את זמן שהותו מתחת למים.

הוחל בפיתוח מכשירים שונים. ידוע על אחד שיצר מין חבית, כשרגליו וידיו משתלשלות החוצה דרך שרוולי עור אטומים. האויר לנשימה הגיע אליו באמצעות צינור שהיה מחובר אל החבית. „מכשיר“ זה עבר שינויים וגלגולים רבים עד שעוצה פעמון הצלילה המודרני המשרת כיום את האמודאי.

מדבריו של ג'ורג' למדים אנו כי קיימת היום נטיה הדרגתית לשימוש בשיטות הצלילה הקלה, עם בקבוקים על גב הצולל. אך עדיין מבוקשים אמודאים. לכך סיבות אחרות: גוף האמודאי מוגן יותר בגלל הבגד העבה שהוא לובש וכן מסוגל הוא לשהייה ארוכה יותר במים. הוא מוגבל אמנם עקב כובד המכשיר ובגלל עצם העובדה שהוא קשור אל מעל פני המים עם חבל וצינור האויר.

מה תפקידו של האמודאי מתחת למים? האמודאי מהוה „קשר חי“ בין העולם החיצון ובין קרקעית הים. תפקידיו רבים ומגוונים: לשלוח הפצים שנפלו לים מכלי-שיט ומ-רציפים, לפנות אניות ששקעו בפתח-הנמל ועוד כהנה וכהנה עבודות. בבניית נמלים נעזרים באמודאים להכנת סקר על קרקעית הים או יציקת העמודים מתחת למים. לצורך ביצוע כל העבודות האלה חייב האמודאי להכיר מעט עבודות ריתוך, חיתוך ומסגרות.

רפיון. הפסקתי כל תנועה וביקשתי להירגע. דבר זה עזר, וכעבור כמה שניות נשמתי ביתר קלות. ואז, בתנועות איטיות ומחושבות, התחלתי לחפש את נקודת ההסתבכות של צינור האויר. תוך זמן קצר מצאתי את ההסתבכות ובסבלנות שחררתי אותה. לאחר שוודאתי כי אין דבר מעכב עוד את עלייתי על פני המים, נתתי סימן אל הצוות שעל פני המים, שימשכו אותי למעלה. הרגשתי שאני מתרומם מעל הסיפון של הצוללת ותוך זמן קצר מצאתי את עצמי על הסולם שמעל פני המים. השתי בביורור שניצלתי מסכנה גדולה ואולי גם ממוות ודאי, כיון שלא היתה כל תקוה וכל אפשרות לקבלת עזרה מחברי שהיו על פני-המים.

ג'ורג' עמוס אפיוודות רבות, ויקצר המצע לתארן. אחת מהן כמעט מבדחת, מתייחסת לזמן מכירת האניות "ק 28" ו"ק 32" לציילון. לאחר מבצע סיני (כשהוא עובד מתחת לאחת האניות, במימי אילת, קרב אליו דג לוקוס (דקר) ענק, בגודל 3 מטר לערך, כשזה פוער את לועו, מביט ובוהן את האמודאי, מוסיף ומביט בו. יודע ג'ורג' כי דג הלוקוס איננו טורף, אבל סקרנותו היתירה ונשיפותיו במים, אינם מן הדבר רים המוסיפים שלווה יתירה לאמודאי, שמבקש מעוררו למעלה, שיעבירו לו מוט עם וו גנץ בלשון הימאים, כדי להתגונן בה, כשהוא דוקר בלוקוס פעם ופעמיים, ואילו הדג איננו נרתע ואיננו נמלט. ג'ורג' נאלץ לעלות על המים.

ואמנם לאחר יום או יומיים נדוג דג זה עלידי דיגי אילת, ועתוננים פירסמו את סיפורו ואת צילומו. מה סבורה ומה אומרת רעייתו של ג'ורג', לגבי תפקידו ומשימותיו? היא איננה קובלת ואין היא מתאוננת. רגילה היא בכך, שג'ורג' נעדר מן הבית יום או יומיים, ואילו כשהוא חייב בהיעדרות ממושכת יותר הוא מקדים בהודעה, לזוג גולני שנישאו בשנת 1953 שני בנים, הגדול בן 13 והשני בן 8 שנים. רס"ר ג'ורג' גולני משרת 19½ שנים בחיל הים. הוא עצמו יליד הונגריה. לארץ עלה בספינת המעפילים כ"ט בנובמבר דרך נמל מרסיל בצרפת, בסוף דצמבר 1947. הספינה נתפסה ונגררה לחיפה, ומחיפה הועברו המעפילים באנית המלחמה אוישן ויגור לקפריסין והוא אז בן 19 שנים. שהה במחנה המעפילים, מחנה חורף, מאחד בינואר 1948 עד 1 בפברואר 1949. עם שחרור כל המעפילים הגיע לארץ באניה עצמאות. מיד בהגיעו לארץ הועבר לקלט בבית-ליד. ג'ורג' ואחיו התנדבו לחיל הים. החל משרת כמסיק באניה "ק 20". זמן קצר לאחר מכן התנדב לקורס האמור דאים הראשון.

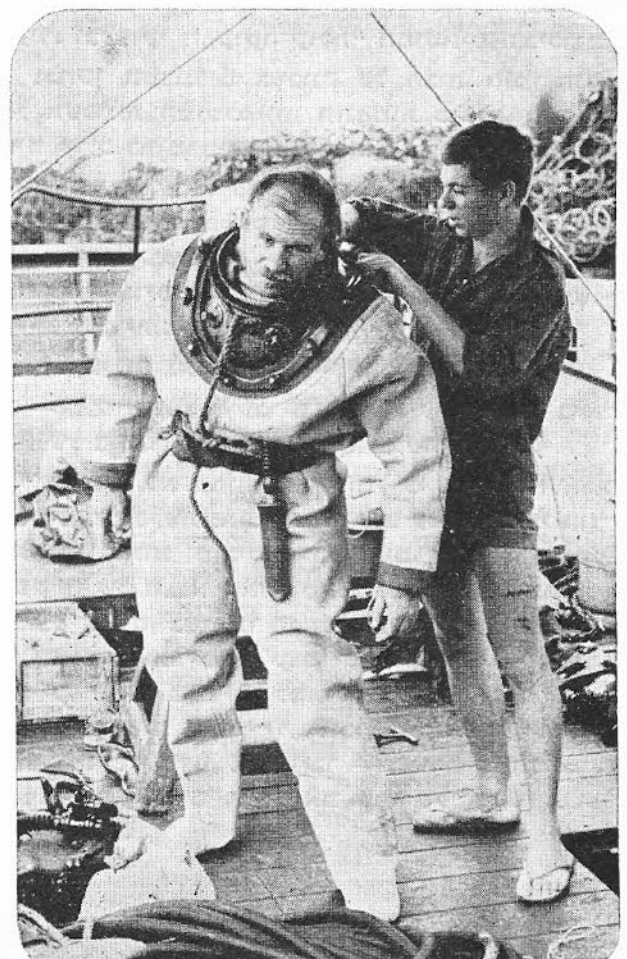
בגלל גילו כיום — 40 — אין ג'ורג' צולל פעיל, אבל מבחינות בריאותו והמורל, הוא עודנו ער לכל פעולה, כפי שהיה מאז שירותו בחיל.

לקרקעית הים, בעומק לא רב. כאשר היה ברור שהצוללת "יושבת" על הקרקעית היה אמודאי צולל אליה ומחבר צינור אשר היה מספק אויר בלחץ גבוה למערכות של הצוללת. האויר לצולל היה מסופק ממדחס שהותקן על כלי-שיט שעגן סמוך למקום הצלילה. בשל מזג האויר הגשום נרטב המדחס ויצא מכלל פעולה. ג'ורג' עצמו לא ידע עדיין מה קרה, כיון שהמשיך לקבל אויר מהמיכל שהיה צמוד אל המדחס. בו בזמן קיבל ג'ורג' סימנים דרך חבל הבטחון, להפסיק את העבודה מיד ולעלות אל פני-המים. מיד הפסיק עבודתו ואמר לעלות למעלה, אלא אז הרגיש כי צינור האויר שלו הסתבך בצינור לחץ גבוה שהיה מחובר אל הצוללת. הוא עשה נסיון להשתחרר אך ללא הצלחה, וכך נשאר תקוע על סיפון הצוללת מתחת למים בעומק של 10 מטר.

בינתיים כמות האויר שבמיכל המדחס הלכה ואזלה. ג'ורג' החל כבר להרגיש בחוסר אויר מתחת למים. המכור נאים למעלה הוסיפו לעשות מאמצים כדי להפעיל את המדחס, אבל עדיין ללא הצלחה.

ג'ורג' מודה ומתוודה: "הרגשתי היתה איומה, השתי שאני מתחיל להזיע. ניסיתי, כשאני מפעיל כוח רב, להשתחרר מן התסבוכת. הדבר לא עלה בידי. באותו רגע ידעתי, כי בצורה כזו לא אצא לעולם מן הסבך. שמעתי את עצמי "לחש" בקול רם: הירגע חביבי, לאט לאט לך, חשוב מה אתה עושה... נשימתי היתה כבר כבדה מאוד, בגלל חוסר אויר ובגלל המאמץ הפיזי שעשיתי כדי להשתחרר. לנגד עיני ראיתי עיגולים שחורים מרצדים. ידעתי, שאם לא ארגע, תוך שניות אחדות אאבד את ההכרה. השתי בחולשה ובי-

מאת:
יוסי גמזו

אצבעות ג'לאניט

ייבבות מזי חצי-שעה ברחובות-היהודים, בסביבות הנמל, בשכונות-השוק. והפצה, אותה פצה שהרסה את תוך בית-הכנסת הסמוך, בית-הכנסת של הרובע, שאליו היה הולך תמיד להתפלל, עם אבא. ולא הת-פוצה, מון דיא. לא התפוצה. כאילו ידעה שיהו-דים, שמקום קדוש, שבית-כנסת...

וה, מארינס" הצוהלים, לאחר הפלישה, בחוצות העיר. ובקבוקי ה, "קוקה-קולה" המוטחים, בכירות. ולחשו המבוגרים בשכונה על חבית חומר-הנפץ של השכונות המוסלמיות, הזוממות פרעות. כבר אז היה קרוב לחומר-נפץ, כבר אז...

ואותו יום, ב-44 כששוטט עם חבר בסביבות שנון העיר המרכזי, ב, פלאס דא פראנס": מגן-דויד מוז-הב, מושהל בשרשרת, לצווארו ושני ימאים בריטים מה, "טאנקאריס" העוגנים בנמל, עוצרים אותו ושו-אלים בעברית:

— "הי יו, גארטונצ'יק — פארלאוו האברא?"

— "בטח שמדבר עברית!", הוא עונה להם, ברא-וזה של בן ארבע-עשרה, ודווקא בלשון-הקודש.

ומתברר, לא פחות ולא יותר, כי אין אלה אלא שני ימאים פלשתינאים, המשרתים על אניית צי הוד-מלכותו, והוא מוביל אותם, עם חברו המופתע, לשק"ם של הצבא האמריקאני, אותה קאנטינת-ענק ללובשי-מדים, בקומתו הראשונה של קולנוע, "ווקס". מאוחר יותר מציג עצמו אחד הימאים ואומר:

— "אייק, יצחק בעברית. להתראות יהודי קטן!"

והוא משיב בנפנוף-יד, שוכח מקץ דקות ספורות את שמו של השני, אבל נזכר — באורח תמוה ומופ-לא — משך שנים רבות, את שמו של זה שהתלוצץ עמו אייק...

מה ז'עתך, דרך משל, על הגה מלא אחורנית, עשרים שנה אחורה?

סתיו. עונתו הברוכה, השופעת, של דיג-הסארדי-נים. גם דגי-הטונה אם רוצים, למה לא? אבא יושב עמד, עד מאוחר לאור הירח, ברציף-הדייגים נשוק-הגלים של קאזאבלאנקה — ומטיל חכה.

ואמא באה, צללית בחשיכה המהולה אור-כסף, וקוראה לכם לשוב הביתה, לרחוב סאפי, אל קומת-המגורים שמעל בית-המלאכה הקטן לנעליים. "כבר מאוחר", היא מפצירה. ואבא קם. רק איתך יש בעיות, כמו תמיד. לוטף בכף קטנה את סנפירי השלל הנפרס בסלו של אבא, בקשקשים בורקים באור הירח, ריריים, לחים... נוקב במבטי-ערגה את המעגן, את סילואטות הספינות שאורותיהן כבו, מול שובר-הגלים והמזח. שומע, כמו ניגון נכסף, שיר-מלחים ניחר, נרקק מעבר למעקה-הסיפון, של איזה ספן שיכור, על אניה איטלקית, צרפתית, או מסאך-דומינגו —

— "כמה שהילד הזה קשור לים"...

אמא מודאגת. אבל אין מה לדאוג. באמת. שהרי ממילא לא יועיל... כשיגדל — יהיה ימאי, יחצה ימים, אוקיננוסים, יראה עולם. ורק לא סנדלר כפוף על האימום, בבית-המלאכה, כמו אבא. כמו כל היהודים ב, "מלח", שכונתה היהודית של קאזאבלאנקה.

ומאוחר יותר, ב-43, אותה אוניית-מלחמה צרפ-תית, של כוחות-וישי. 42 אלף טון. והאותיות המשר-חות בגאווה על חרטומה, מצהירות את שמה: "ז'אנבארט". ואותם שלושה ימים שפקקה את הנמל, מנעה חדירתו של חיל-הנחתים האמריקאני לקאזא-בלאנקה. ואותן הפצצות-אוויר אימתניות של מטוסי האמריקאים — שהכריעהו, לבסוף: האזעקות המת-

שהתגלגל — ישר מן הפלי"ם לקלט חיל-הים דאז, בסידני-עלי; לאחר שבילה על הקורבאטה הקאנא-דית המזופתת ק/20 (האינטליגנטים גרסו: אח"י "הגנה"): עם ארבעת ה"הוצ'קיסים" הדוֹקניים ב-צדדים, ה"באות" וה"נאפוליונצ'יק" בירכתיים ותו-תח-השדה בן 75 המילימטרים בחרטום; לאחר ש-הפגיו את עזה מן הים, באוקטובר 48, ובין השאר — את מג'דל ואת כיס-פאלוג'ה הנצור (עם הרב-סרן המצרי, שהתפרסם מאוחר יותר כג'מאל עבד-אל-נאצר...) — לאחר כל אלה הוא חוזר לצרפת, לבקר את המשפחה, שהתרכזה שם.

ויום אחד, אחרי הדגמה חיה מדי של תרגיל בג'ודו בעוד פנס מכחיל של שטף-דם פנימי מקשט לו את העין — הוא שומע נערונת חמודה, מעולות מצריים, לוחשת לחברתה, בצרפתית גרונית של "אליאנס":

- "ראגארד לא מארוקן", "סתכלי על המרוקאי הזה, עם הפנס — נורא!... אף פעם לא הייתי מוכנה לצאת עם אחד כזה, בריון..."

ושלמה שומע — ומחליט: לצאת איתי היא לא תצא, אבל להיכנס — בהחלט! ודווקא לחדר-משפ-חה, במסגרת ההכשרה והגרעין, העולים — מאוחר יותר — לעין-חרוד שבעמק.

וכיום היא אשתו. אם ילדיו. שלושה, אם לא איכפת, שלושה בריונים חמודים הדומים להפליא לרס"ר שלמה לוי —

...אבל — מספיק עם הזכרונות. מסביב מחשיך.

רס"ר שלמה לוי

לאחר מכן: מועדון "מגן-דויד" הציוני, בבית-הספר. וחיותו החקלאית, חוות-ההכשרה, של מיסיא סיבוני, בעיבורה של העיר. ואותו בית-ספר ימי, יהודי, של "אורט" שנפתח, כך אמרו, במארסיי, וחי-פש מועמדים.

אמא סירבה גם לשמוע. אבל בא המדריך מה-מועדון וסיפר: מפאז שולחים, וממאקנאס, ומרא-באט. ולמה לא מקאזאבלאנקה? ולמה לא שלמה? ובפרט שנבחר, ועמד בבחינות — והתקבל.

ואותה שחרית אחרונה של הבית, של אמא המק-נחת בדמעות את לחיו, לחיו שלא הנביטה עוד חתי-מת-זקן. יאבא הנבוך כל-כך. והאחים. והפרידה.

ואחר-כך — מארסיי: שלט-העץ בחזיתו של בית-הספר הימי. "ליג מארטים ז'ואיף", ולימודי הצלילה והאמודאות, המכונאות והימאות. וספינת-המפרשים שרכש ביוני-הספר — "לה מארפה" — שליבה הפועם: מנוע-עזר קטן, טרטני. וזרם המעפילים ששטף ה-נהר, בנתיבי ה"בריחה", ב-46 כשהוא הולך ונקווה בדרומה של צרפת: במארסיי, בבאנדול, בכל מיני מחנות-מעבר ששמותיהם כשמות ישובים עבריים — "מוצא", "מזרע", וכיוצא באלה...

ויהודים מפולין, מגרמניה, מצרפת, ממחנות-העקורים. ואותו פליט צעיר, ליאון שיף, שברח מבית-הספר לקורס של הפלי"ם. וחזר, וסיפר לו עם לילה, מיטה ליד מיטה, באפילה המופרת רק בהיבהובים אסורים של אודי-סיגריה: על בריחתו משבי-הנאצים שבע פעמים, ועל נדודיו — נער יתום, מופקר לשלג ולכפן, להלשנה ולשומרי-הגבול — הנע ונד, בודד כעלעל בסופה, בין הולנד לשבדיה, בין נורבגיה לצר-פת. וכעת הוא פה, בקורס המחתרתי של הפלי"ם, במארסיי. ותשמע ממני, שלמה: הולכים ומתרחשים דברים. ועל ה"אקסודוס" לא שמעת? אותה "אקסודוס" שהוחזרה מחופי פלשתינה לחופי פורט-דא-בוק שבדרום-צרפת, ושה"חברה" מהפלי"ם עושים הכל — אבל הכל — שלא לתת להם, לקלגסים מאל-ביון, להוריד בחופי צרפת את מעפיליה.

עד שעשו זאת, מאוחר יותר, בהאמבורג.

רק לאחר שנים, בארץ, מדי חיל-הים עליו, הוא מגלה כי קברניטה של אותה "אקסודוס", אינו אלא אחד משני הימאים הארצישראליים, שעגנו עם ה"טאנקרים" הבריטיים בחופי עירו ב-44 זה שדיבר אליו — בעודו נער — בעברית צחה, ברחובה הראשי של קאזאבלאנקה, פלאס דה פראנס, מול השעון... אייק — הוא נזכר עתה ומצרף זכרי-דברים עומסים משכבר — אייק אהרונוביץ'... הוא-הוא האיש...

כיום משרת אייק על אוניות-הדיג של הקיבוץ המאוחד. ואילו אותו שיף, ליאון שיף שברח מבית-הספר הימי, במארסיי, אל הקורס הסודי של הפלי"ם — אינו אלא אפסנאי בצי-הסוחר, על ה"ני-לי". ככה זה, הים נדבק בכולם: כמו אצות ירוקות, כמו רוח ומלח, כמו אשה...

אה, כן — אשה! כמעט ששכחנו.

לאחר שעלה, במאי 48, לחוף תל-אביב; לאחר

„ותאם זה היה סופו של איש הצפרדע?“ — התענין השוודי —
האם לא היה שמו קראב?
„לא חשוב מה שמו“ — סיים הרוסי את השיחה — „כיום
הוא אסיר מספר 147.“

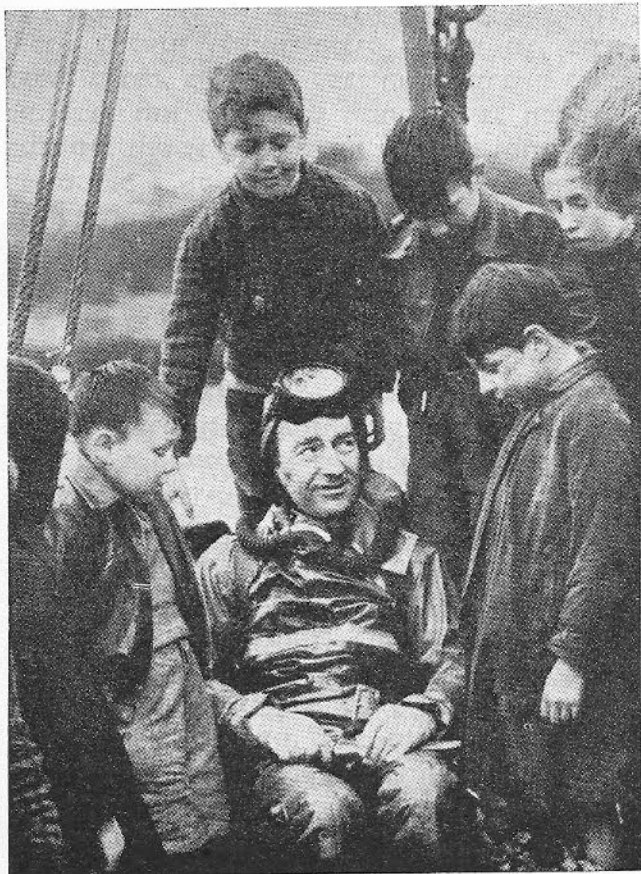
יתכן, כי קומנדר קראב מת באמת, כפי שטוען המודיעין
הבריטי, ויתכן כי הוא אסיר בכלא סובייטי, מכל מקום, פרשה זו
הכתה גלים משך שנים ועד היום לא הוסר ממנה הלוט לחלוטין.

מלחמה בנייר ובעט

? יונל קראב נולד בשנת 1909, בעיירה קטנה שבדרום מזרח
אנגליה. בני משפחתו עסקו במסחר ומעולם לא שירתו בצי
הוד מלכותו וליונל עצמו שנא את הים. בהיותו בן עשרים
עבר ללונדון, שם היה לסוכן פרסומת של מפעל תמרוקים.
הוא נדד לארצות-הברית ומשם לפריס, בה כיהן כמנהל גלריה
לאמנות. כאשר פרצה מלחמת-העולם השנייה, היה קראב בן 30 —
רווק, הולה ריאות כתוצאה מעישון מופרז ועיוור למחצה בעינו
השמאלית כתוצאה מתאונה. כאשר התייצב בקונסוליה הבריטית
בפריס כדי להתגייס, נתקל בחיילים ספקניים. קראב לא ויתר.
הוא נסע לגיברלטר, והתנדב לחיל-הים הבריטי. קצין הגיוס היה
מוכן לקבלו לעבודה משרדית, בתנאי שיגויס בתור נכה ויוותר
מראש על כל הפיצויים והתביעות האפשריות בתום שירותו.

המפנה הגיע בתשעה עשר בספטמבר 1941. בשעה המש ושליך
שיים בבוקר ישב קראב במשרדו, והכין הזמנת ציוד דחופה. הוא
גידף בזעם ושירבט בעצבנות את עטו על פני הנייר: ההזמנה
הדחופה היתה... המש מאות שרביטי רס"ר מוכספים. לפתע הרעיד
רעם אדיר את הבניין. גושי טיה נפלו מהתקרה והשמשות נופצו
לרסיסים. צפירות אזעקה שפלתו את האויר הקפיצו את קראב
לעבר המרפסת. לנגד עיניו פרצה אש משלוש אניות דלק של

קומנדר קראב מוקף ילדים מעריצים

מאת: אברהם מרון

ה הודעה היתה קצרה ועניינית: „קומנדר ליונל קראב
נהרג באפריל שנה זו, שעה שחקר מתקנים תתימיים של
הסיירת הסובייטית אורד'ז'וניקיידזה, בנמל פורט-
סמות שבבריטניה.“

שורות אלו, שפורסמו בבטאון הצי הסובייטי, גילו טפח נוסף
מאחת מפרשיות הריגול המרתקות ביותר של השנים האחרונות.
תעלומת קומנדר קראב שהסעירה בשעתו את דעת הקהל
העולמית נפתרה הודות למקרה עיוור. בסוף הודש אוקטובר 1965
נערכה במוסקבה מסיבה מפוארת לכבוד המשלחת הימית השוודית,
שסיירה בבסיסי הצי הסובייטי. מצב הרוח היה מרומם וכשרוב
המשתתפים היו שתויים כהלכה, פלט קצין רוסי לעבר עמיתו
השוודי:

„האם זוכר אתה את ביקור מנהיגינו בבריטניה?
„כן, בהחלט“ — השיב השוודי, „הם הגיעו אז לנמל פורטסמות
באחת מהסיירות המפורסמות שלכם.“

„בכן“, הגיב הרוסי במנוד ראש של גאווה — „זו לא היתה
סתם סיירת. זו היתה אורד'ז'וניקיידזה, הטובה באניות
העולם. היא עוררה את סקרנות האנגלים, אשר חשבו, כי יוכלו
לגנוב את סודותינו.“

„עכשיו נזכרתי“, טפח השוודי על מצחו — „הם ניסו לצלם
על ידי אנשי צפרדע ומאו אין איש יודע מה עלה בגורלם.“
„הו, הו“ — גיחך הקצין הרוסי, תוך שהוא לוגם כוסית וודקה —
„הם ניסו, אבל, סידרנו את המרגל שלהם במכשיר פשוט.“

וכאן פתח הרוסי בחסברת מהותו של המכשיר נגד מוקשים
מגנטיים. זהו כבל חשמלי הכרוך סביב בטן האניה ומייצר שדה
אנטי-מגנטי. כשהאניה מפליגה בים, מופעל הכבל כך, שהוא דוחה
מוקשים וכשהאניה עוגנת בנמל זו הוא מושך אליה גופים היצוגיים.
„אילו היו אנשי הצפרדע מגיעים לאניה רק במדיהם, לא היה
קורה להם דבר“ — קרץ במשובה הקצין הרוסי. „אבל מכיוון שהם
רצו לרגל הם נעזרו בציוד מתכתי וכך הדביק אותם המגנט אל
בטן האניה.“

* עובד לפי מספר מקורות אמריקאיים וגרמניים, ובעיקר כתב-
העת האמריקאי „ארגוס“, שהופיע באוקטובר 1956.

הצי הבריטי, אשר עגנו בנמל גיברלטר. האגיות טבעו כהרף עין, בעוד הבזנין הבער מתפשט על פני הנמל ומשמיד כלי שיט נוספים. תוחזי נ'מ פתחו בשא תופת לעבר השמיים, אולם במרחבי הרקיע לא נראה זכר למטוס כל שהוא.

חבלנים בגיברלטר

שבעה עשר מומחים מטעם המודיעין הימי הגיעו מלונדון לגיברלטר. הקירת צוותי הרדאר העלתה, כי אותו יום לא נראו מטוסי אויב, לפחות ברדיוס של מאה מילין. בדיקת הכניסה לנמל, שהיה מוגן ע"י שלוש שורות של רשתות פלדה, הוכיחה, כי שום צוללת אויב לא יכלה להדור לתוכו. רק לאחר בדיקות מאומצות, גילו אמודאים כי מספר חוליות בתחתית הרשתות נעקרו במומחיות רבה על ידי חבלני האויב, שחדרו לתוך הנמל והצמידו מוקשים מגנטיים לאגיות הדלק, בנמל עצמו נמצאו בקביעות מצופים מיוחדים עם מכשירי האזנה אלקטרוניים. כשהתקרבה צוללת כלשהי לאחד המצופים, נדלק אור אדום במפקדת הנמל. התעלומה היחידה שלא נפתרה, איפוא, היתה — כיצד הגיעו חבלני האויב לנמל גיברלטר.

רימונים לתוך המים

נחזור אל ההתרחשויות, שקראב היה עד לה כצופה. הוא ניצל את המבוכה שנגרמה ע"י פיצוץ שלוש אגיות הדלק והצליח לקבל העברה ממחלקת האפסנאות ליחידת החבלה, רק האנדרלמוסיה הרבה ששררה בגיברלטר אותו יום איפשרה לסגן קראב להיחפץ מאפסנאי לחבלן. אולם זה היה רק השלב הראשון, בהתחשב בעובדה, שכאנשי צפרדע וביחידות החבלה שרתו גברים צעירים, בוגרי קורסים לחבלה, לקומנדו ולצניחה. קראב עצמו היה בן 32 חולני, שלא הכיר את השימוש בכלי נשק, וכן לא ידע לשחות. אומץ לב, עקשנותו ורצונו העו להיות לאיש צפרדע סייעו לו להיכנס לחברתם של החבלנים הנועזים ולקנות את לבם. הם קיימו עבורו קורס שהיה פרטי, וכעבור שלושה שבועות ידע כבר קראב לשחות. לאחר שלושים יום קבעו מדריכיו, כי הוא מסוגל לצלול. במרוצת חודשים אלה אירע דבר מפתיע, המאמצים הפיזיים, שיפרו בהרבה את בריאותו. גופו הפך שרירי, ריאותיו החלימו לחלוטין, ראייתו התבהרה והוא חדל להרכיב משקפיים. מאמצי אנשי הצפרדע הבריטיים בהגנה על האגיות בנמל גיברלטר לא מנעו לחלוטין את האיטלקים מלהטביע כלי-שיט נוספים. תוך כדי ההתארגנות המחודשת של האחראים לאבטחת הנמל, הצליח קראב לארגן מעין יחידה זעירה שתפקידה היה לפעול נגד אנשי הצפרדע האיטלקיים. מדי יום, לאחר שקיעת השמש, שלה שני בחורים בסירת משוטים קטנה לפתח הנמל ובסירה ארגזים של רימוני-יד, מדי מספר דקות זרקו רימונים אלה לתוך הים. הדבר לא מנע אצמם את חידת חבלני האויב לנמל, אולם הקשה עליהם את המלאכה. עם בוקר היו קראב ושני צוללים נוספים בודקים את קרקעית האגיות העוגנות בנמל.

וויסקי נגד הקור

בוקר אחד מצא קראב מוקש עלוקה ענק, שהוצמד לבטן סיי-רת בריטית, הוא ניסה להסירו, אך הרבר לא עלה בידו. משקרב את אונו, שמע תקתוק חלש, שהצביע על קיומו של מנגנון שהשייה. מכיוון שלא ידע, אם יתפוצץ המוקש בעוד שניות ספורות, או כעבור זמן, זינק אל סיפון האניה והורה לקברניט לפנותה מיד. תוך דקות פניה הצוות את כלי-השיט, וקראב צלל שוב לתוך מי הנמל העטורים. מאוחר יותר נזכר קראב באותו בוקר קר של דצמבר 1942: „שתיתי שני בקבוקי רום והצי בקבוק וויסקי, כדי להתחמם. למרות זאת התנפחו אצבעות ידי בגלל הקור הנורא, ולא יכולתי לבצע את הפעולות העדינות הדרושות לשחרור מוקש העלוקה. עליתי שוב, ונטלתי מוט ברזל וצבת, שבעזרתם הסרתי את המוקש בכוח. הקור המקפא העסיק אותי עד כדי כך, שלא התחשבתי במוות באותו רגע. דחפתי את המוקש לפינה נידחת של הנמל, שם

פרקתי אותו. באותו רגע נוכחתי כי נותרו רק עשרים ושלוש שניות עד לפיצוץ...

כאשר נכנעה איטליה בספטמבר 1943, כבר היה קראב מפקד פלוגת אנשי צפרדע בדרגת רב-סרן. הוא נשלח לאיטליה הכבושה, כדי לראיין את אנשי הצפרדע האיטלקיים שנשארו בחיים. לתמהונו הרב גילה, כי האיטלקים העריכו אותו למרות העובדה, כי הוא גרם למותם של כתיסר מטובי אנשי הצפרדע האיטלקיים.

מרגל בחנות רהיטים

סיום המלחמה מצא את קראב כמפקד נועז ששמו הולך לפניו, סגן-אלוף אשר את הזו מעטרים שבעה עיטורים גבוהים של האימפריה הבריטית. הוא התכונן להיפרד ממדיו ולחזור מנפלאותיו של עולם הדממה אל האמנות הפלסטית — כמנהל גלריה; אך בשלהי 1945, נפגש עם מכר, איש המודיעין הימי הבריטי בשם ברנרד סמית. הסתח סמית, כששמע על תוכניותיו האמנותיות של קראב, „אנו זקוקים לאנשים כמותך. האם היית מוכן להצטרף למודיעין הימי בדרגת קבע של סגן-אלוף?“ „בסדר“ — פלט קראב, ולא יסף. אנשי צפרדע ממעטים בדברים.

בשנת 1946 השתחרר קראב למראית עין מהשירות הפעיל, ופתח חנות רהיטים אלגנטית באמצעות עשרת אלפים לירות שטרלינג, שקיבל ממטה המודיעין. מאחורי החזית הנוצצת של חנות הרהיטים, אשר שכנה ברובע נייטסבריידג', האריסטוקרטי של לונדון הסתתר ענף חדש של שירות המודיעין — ענף ריגול תת ימי. באמצעות מצלמות תתי-ימיות מיוחדות צילם קראב גם אגיות קרב של ארצות יבדותיות, כגון: ארצות-הברית, הולנד ושוודיה. הוא ביצע עבודות מחקר חשובות. כמו: צילום פעולת טורפרו מתחת לפני הים, פעולת מדחפי אניה ועוד. כיסויו כסוחר רהיטים עשיר איפשרה לו תנועה הפשית בנמלים ורים, תוך צבירת הומר מודיעיני בעל ערך רב.

מלכודת תתי-ימית

בראשית שנות החמישים הגיעה לבריטניה הסירת הסובייטית סוורדלוב, שבאה להשתתף במפגן הימי הבינלאומי לכבוד המלכה אליזבת. הסירת עוררה בשעתו סקרנות מרובה בחוגי הימיה הבריטית לא רק בגלל מבניה החדש, אלא גם בגלל כושר התמרון המצויין שלה, שאיפשר לה להיכנס לאחת מפניות נמל פורטסמות, ללא ספינות גרר או נתבים מקומיים. „סוחר הרהיטים“ נשלח מיד לבדוק את תחתית הסירת הרוסית, מערכת ההיגוי שלה, מדחפיה, ועוד. קראב העלה מימצאים מעניינים ביותר, מבלי שנודע לרוסים דבר. הביקור השני של סוורדלוב נערך בסתיו 1954 בעת ביקורו הרשמי של היל-הים הסובייטי בבריטניה. הפעם גילתה הסירת כושר תמרון משוכלל עוד יותר. הקברניט הרוסי, ניווט את אגיותו בת 15,000 טונות, כאילו היתה סירת משוטים קלה, מומחי הבניה הימית הבריטית קבעו — „אין עוד בעולם אניה אחרת המסוגלת להתחרות בסירת הסובייטית במהירות, ניידות, כושר תמרון ויציבות“.

שוב נשלח קראב אל תחתית הסירת, כדי לאמת את ההשערה שמכשיר האלקטרוני מאפשר לאניה היגוי אוטומטי בתאם לעומק הים ומכשולים בדרך. הפעם נודע לרוסים על הביקור הבלתי מוזמן של איש הצפרדע הבריטי. יתכן, שהיתה הדלפה, ויתכן שגילה זאת הריגול הנגדי הסובייטי. מכל מקום החליטו הרוסים להתקין באגיותיהם מלכודות מיוחדות לכל אנשי הצפרדע והמרגלים התתי-ימיים.

מאהבת במועדון-לילה

באפריל 1956 שוב פקדו אגיות סובייטיות את בריטניה. לנמל פורטסמות נכנסה הסירת אורד'ניקי ד'ו'ה כשעל סיפונה המנהיגים הסובייטיים חרוש'וב וכולג'יין. למודיעין הבריטי

קראב כיועץ טכני לסרט שהוסרט אחרי מלחמת העולם השנייה

סובייטים הנמצאים במאסר בבריטניה. הבריטים לא יכלו למחות על חטיפת קראב מאחר ובריטניה עצמה הפרה את החוק באותה מידה. הנפוך הוא, ממשלת בריטניה הביעה את התנגדותה. פרשת קראב כך לא מעט הוגים מדיניים וצבאיים, שמועות משמועות שונות סיפרו על סופו הטראגי של איש הצפרדע הנועז. מקורות הצי הבריטי רמזו, כי הם נואשו מלמצאו חי. יודעי דבר סיפרו, כי במעגן האניות הרוסיות נתגלתה גופה ללא ראש וכי היא זוהתה כגופתו של קראב. נראה, כי פרשת הצלילה המסתורית עדיין לא נפתרה, שמא נמצא מפתח התעלומה בידי אסיר מספר 147 בכלא מוסקבה.

נודע כי הסיירת החדשה משוכללת עוד יותר מסורד לוב. ואמנם הסיירת נכנסה לנמל, בערפל ובגשם שוטף ללא עזרת נתבים או ספינות גרר ועגנה בין שתי המשחתות הכבדות שליו אותה. בין כל ה"מי ומי" של צמרת הצר המלכות והשלטון באנגליה שבאו לקבל את פני האורחים נמצא גם האורח הבלתי-קראב: קראב. יום אחד לפני בוא המנהיגים הרוסיים ב-17 באפריל, הגיע יחד עם ידידו איש המודיעין סמית, למלון סאליפורט, הנמצא סמוך לרציף הראשי בפורטסמות. כשהגיעה הסיירת הסובייטית, עזב קראב את המלון בבוקר והזר עיף בשעת ערב מאחרת. הרוסיים טענו, כי קראב נתגלה ב-19 באפריל בשעה 07.30 בעוד המודיעין הבריטי טוען כי הוא ניספה בתאונה באותו תאריך ובאותה שעה, כשערך ניסויים בציוד אמדאים הדיש. "גמרתי את כל העבודה ואני חוזר הערב. אני כבר בן 47 וזקן ב-20 שנה לפחות מכל חברי למקצוע. אולם אני שמח להגיד לך שעשיתי חתיכת עבודה נאה למרות גילי".

בשעה 13.30 באותו יום שתה קראב קוקטייל בנאט-באר ונעלם עד עצם היום הזה. בשעה 15.35 נכנס חברו, בר-נארד סמית, למלון סאליפורט, פרע את החשבונות, לקח את הפציהם ועזב את המקום במונית. גם הוא נעלם מאי. למחרת היום, ב-20 באפריל, טילפנה צעירה בשם פאטרון לאדמירלות הבריטית וביקשה לדעת היכן קראב. "אני מצטער מאוד, גבירתי" — ענה לה קול אדיב מעבר לקו — "לא מוכר לי שם כזה..."

שמות האורחים נמחקו

בסוף אפריל, יום לפני הודעת דובר הממשלה בענין קראב, נכנסו שני סוכנים של שירות הבטחון הבריטי למלון סאליפורט והחרימו את ספר האורחים. הספר הוחזר לאחר שנמחקו ממנו שמותיהם של קראב וסמית. כאמור, התעלמו הרוסיים והבריטים גם יחד מהעובדה, שקראב בילה עם מלצרית הנאט-באר סמוך לשעה שתיים אחה"צ. שני הצדדים קבעו כי קראב נראה לאחרונה לפני השעה 08.00.

ראוי לזכור, כי מעגן האניות הסובייטיות היה מרוחק כ-140 מ' מהרציף הראשי של ביה"ס לאנשי צפרדע. לא במקרה נתבקשו האניות הרוסיות לעגון שם. הידיעות מספרות כי קראב זינק המימה מתוך שטח המחנה, שזה מתחת לרציף והגיע אל מתחת לאניות כעבור דקות ספורות. לפני שהפליגה הסיירת הרוסית, התפארו שני קצינים שתויים, כי "אותנו אי-אפשר לסדר, ומי שנסה, משלם מחיר יקר".

ב-10 במאי הגיע רביסון של הצי הבריטי לדירת אמו של קראב. הקצין מסר לה את הפצי בנה ואמר: "אל תחיאשי, גבירתי, אולי עוד תזכי לראות את בנך..." "האם אראנו מת או חי?" — שאלה האם בהרדה. "זאת אינני יכול לאמר לך".

תגלית האדמיראל הרוסי

באותה תקופה פורסמה במוסקבה הודעה רשמית אודות הפרשה. פירסם אותה תת-אדמירל אלכסיי קוטוב, מפקד הסיירת הסובייטית שביקרה בבריטניה. "לראשונה נראה קראב בין שתי המשחתות שלנו" — סיפר תת-אדמירל. — "פניתי למפקד הנמל ודרשתי ממנו הסבר. הוא השיב לי כי יתכן מאוד, שאיש צפרדע שנתגלה, יצא ללא רשות ממתנה האימונים שלו הנמצא בקרבת המעגן. נקטנו בעצמנו בכל אמצעי הזהירות כדי להבטיח את האניות. לא ידענו בבירור" — הוסיף המפקד הרוסי — "אם איש הצפרדע הוא חייל בריטי, מרגל, או פושע בינלאומי המבקש להתנקש בחיי המנהיגים הרוסיים".

קוטוב סירב לענות לשאלת עתונאים וזים האם נלקח קראב בשבי. סיבת שתיקתו היתה מובנת: חטיפת קצין בריטי מנמל בריטי והוצאתו אל מחוץ לבריטניה מהווה הפרה חמורה של החוק הבינלאומי. על הרוסיים היה לאסור את קראב ולהעבירו לידי המשטרה הבריטית. אך הם העדיפו כנראה להביא את איש הצפרדע למוסקבה כדי לסחוט ממנו ידיעות חיוניות ולהחליפו במרגלים

שמו של קומנדר קראב קשור גם בתולדות המאבק בארץ-ישראל. הוא הובא לארץ ע"י המודיעין הבריטי לאחר שההגנה הצליחה לחבל באניות הצי שהעבירו מעפילים לקפריסין.

שהייתו בארץ היתה אפופת סודיות. הוא הגיע לביקור "פרטי" והביא עמו כתריסר אנשי צפרדע. קראב עצמו התגורר במחנה מפקדת הצי הבריטי שבכרמל ואילו אנשיו צורפו כשוטרים למשמר הזופים של משטרת המנדט. ראשי המודיעין הבריטי בארץ הקפידו על סודיות זו לאחר שנודע להם, כי אנשי ה"הגנה" עומדים להתנקש בחיי קראב. כעבור זמן מה נוכח קראב, כי חבלני ה"הגנה" עברו לנמלי קפריסין וחיבלו באניות בריטיות שם. כן נודע לו שחוליית חבלנים יהודיים הצליחה לחזור לנמל המבורג בגרמניה וחבל באניות הצי הבריטי, שהחזירו לשם את המעפילים מהאניה "יציא אירופה" (אכסודוס). הוא הזעיק תגבורת מבריטניה ובדו"ח האחרון שלו כתב, כי פירק יותו מ-30 מוקשי עלוקה בשטח נמל חיפה בלבד. הוא היה אחד מאחרוני הבריטים שעזבו את הארץ עם קווי מדינת ישראל, והפליג על סיפון האניה הבריטית האחרונה שיצאה מחיפה.

דגם אניית נולחמה פלשתית (1200 לפנה"ס)

הנחיות כלליות

הכנת חומרים

- עפרון עגול (או חתיכת עץ גלילית), סרגל ומטבע.
- דבק פלסטי מסוג ונג'ל.
- מכחול דק מס' 0.
- סיכה.
- גפרור מחודד.
- מטלית נקיה.
- סכין-גילוח ומספריים קטנות וחדות.

ו...הרבה, הרבה סבלנות...

שלבי העבודה

- א. חיתוך — יש לחתוך בסכין-גילוח או במספריים קטנות לאורך הקו הדק הרצוף.
- ב. קיפול — כדי להקל על פעולת הקיפול לחץ לפני החיתוך על כל קווי הקיפול (קו מרוסק) של כל החלקים בעזרת מטבע המוחזקת בשיפוע באורך סרגל. לאחר חיתוך כל חלק יש לקפל מיד לאורך כל הקיפולים ולאחר זאת להדביק אותו בהתאם להנחיות המתייחסות לאותו חלק. כל הקיפולים הם כלפי מטה (ביחס למשטחים המצובעים) חוץ מקווי הקיפול המסומנים בעזרת כוכב שיש לקפלם כלפי מעלה (שים לב לקיפול כלפי מעלה לפני חיתוך החלק).
- ג. הדבקה — מרח דבק בשכבה אחידה ודקה בעזרת המכחול הדק או הנפרור המחודד. הדבק מיד את החלקים תוך הקפדה על התאמה מלאה; את עודף הדבק הנלחץ החוצה נגב במטלית. אל תנגב באצבעותיך; שמור את ידיך נקיות. לחץ בקלות ובסבלנות עד שהדבק ייבש.
- ד. יש להתקדם בעבודה חלק אחר חלק, ובהלקים קשים להמתין דקות מספר עד שהדבק ייבש. בהלקים בהם קשה לחוץ באצבעות. העזר בעפרון עגול: הוזהרה! במקומות מעוגלים ועל סיפון האניה יש ללחוץ בזהירות למניעת קמטים בניר. אין לקפל במקומות המסומנים בנקודות.

מ ק ר א

- קו דק רצוף — קו חיתוך;
קו דק מרוסק — קו קיפול (כוכב בהמשך הקו מראה על קיפול כלפי מעלה).
קו עבה רצוף וצורות שונות בקו עבה — קוים ציוריים להשלמת התמונה).
נקודות — משטח שבגבולותיו יש להדביק חלקים אחרים בהתאם להנחיות.
אותיות מסמנות חלקים שלמים. חלקים זהים מסומנים באותן האותיות וההנחיות לבניה הניתנים עבור חלק אחד מתייחסים גם לשאר החלקים הוהים.
מספרים מסמנים קטעים בחלק אותם יש לקפל או/ו להדביק בהתאם להנחיות. כל חלק מתחיל ממספר 1. כדי להבדיל בין המספרים בחלקים השונים ניתנים בהנחיות המספרים בצירוף האותיות.
כך למשל — מספר 10 שבחלק א' מוזכר בהנחיות א"10.

וכעת — לבניית הדגם

תלוש בזהירות את הדפים בהם מודפסים חלקי הדגם. פרוט אותם לפניך יחד עם התכנית הכללית של הדגם ודף זה. התבונן היטב בכל חלק ומקומו במבנה הדגם. לחץ על קווי הקיפול — שים לב לסימון של קיפול מעלה; התחל לגזור את החלקים לפי הסדר הנתון בהנחיות. פעל לפיהן והעזר בעמוד השרטוטים המוקטנים של החלקים לזיהוי המספרים והפרטים השונים לאחר החיתוך. בעלי ידיים זריזות וסבלנות מרובה יכולים לנסות להרכיב גם דגם מוקטן.

חלקים א' — גוף האניה בחרטום:

1. הדבק מספרי 1, 2 בהתאמה אל מספרי 3, 4. הדבק תחילה מספרי 1 על מספרי 3. בו בזמן הדבק מספרי 5 על גבי מספרי 6 בזווית ישרות.
2. עגל בעדינות את צידי האניה והדבק מספרי 7 על גבי מספרי 8. התחל מהסיפון אל תחתית האניה.
3. הדבק מספר 9 על מספרי 10 כשהנך מדביק לכיוון החרטום. הכנס מספרי 13 פנימה והדבק אותם מוצמדים. גם מספרי 14 נצמדים אחד לשני ויוצרים קרן נגיחה בחרטום.

חלקים ב' — דמות ראש בחרטום:

1. קפל מספרי 1 ואל תדביק עדיין. הכנס תחילה מספרי 3 פנימה בין שני הצדדים והדבק.
2. הדבק מספרי 6 על מספרי א"11, א"12 בהתאמה.
3. קפל מספרי 4 והדבק עד להצמדה על מספרי 5 כשהראש מכוון מהחרטום החוצה (ראה תמונה).

חלקים ג' — גוף האניה בירכתיים:

1. הדבק מספרי 1, 2 בהתאמה אל מספרי 3, 4 כשהנך מתחיל להדביק מס' 1 על מספרי 3. רצוי לחתוך חריץ לרוחב בין מספרי 1 למספרי 2 כדי לעגל את הדופן בצורה נכונה. בו בזמן הדבק מספרי 5 על מספרי 6 בזווית ישרות.
2. הדבק מספר 7 על מספר א"15 בהתאמה מדוייקת. לחץ וזכה להדבקה טובה.
3. הדבק מספרי 16 אחד אחרי השני (תחל מהסיפון לכיוון תחתית האניה) על מספרי א"16. שים לב לא לקמט את הדופן בלחיצה חזקה מדי ושהגוף יהווה המשך ישר מהחרטום לירכתיים.
3. הדבק באותו זמן גם מספרי א"17 על גבי המשטחים מספר 17.
4. הדבק מספר 14 לכל האורך על מספרי 15 עד לקו הנקודות. התאם והתחל ממרכז האניה לירכתיים.

חלקים ד' — דמות הראש בירכתיים:

1. קפל מספרי 1 והדבק עד להצמדה.
2. הדבק מספרי 4 על מספרי ג"19, ג"12 בהתאמה ומספרי 5 על גבי מספרי ג"20.
3. קפל מספרי 2 והדבק עד להצמדה על גבי מספרי 3, כשהראש מכוון מהירכתיים החוצה (ראה תמונה).

חלקים ה' — פן האניה:

1. הדבק מספרי 1 על מספרי 2.
2. הדבק מספר 3 על מספר 4, עגל בקלות את מספר 9 והדבק מספרי 5 על גבי מספרי 6. ולבסוף הדבק מספר 7 על מספר 8.
3. וכעת הדבק את גוף האניה לפן כשמספר 9 נדבק למשטחים א"18, ג"18. רצוי ששם האניה ימצא משמאל החרטום (ראה תמונה).

4. לצורך שווי משקל, יש להדביק לתחתית הכן חתיכת קרטון עבה ולהכניס לתוך הכן משקולת כלשהי.

חלק ו' — סולם בחרטום:

1. קפל בהתאם והדבק את הסולם על משטחי א' 19 כשמספר 1 מונח על סיפון האניה ומספר 2 על דופן הסיפון העילי.

חלק ז' — פתח כניסה בחרטום:

1. הדבק מספרי 1 אחד על משנהו והצמד את החלק על על משטח א' 20.

חלק ח' — פתח כניסה במרכז האניה:

1. הדבק מספרי 1 אחד על משנהו והצמד את החלק על משטח ג' 9.

חלקים ט' — סולמות בירכתיים:

1. קפל בהתאם והדבק את הסולמות על גבי המשטחים ג' 11 כשמספרי 1 על דופן הסיפון העילי ומספרי 2 על גבי הסיפון.

חלק י' — פתח כניסה בירכתיים:

1. הדבק מספרי 1 אחד על משנהו והצמד את החלק על גבי המשטחים ג' 10.

חלקים כ' — משוטי הגה:

1. הדבק מספרי 1 עד להצמדה, ללא מספרי 2. מספרי 3 הדבק אחד למשנהו (שים לב לקיפולים).
2. הצמד את המשוטים משני צידי האניה כשמספרי 2 מודבקים על המשטחים ג' 13 (ראה תמונה).

חלקים ל' — תורן האניה:

1. הדבק מספרי 1 בהתאמה עד להצמדה.
2. הדבק מספרי 2 על מספרי 3 כשביניהם תכניס תחילה חוט ברזל ארוך שיעבור גם בתוך גוף האניה והפן.
3. רצוי להכניס חוט ברזל גמיש יותר גם בין מספרי 1 לפני ההצמדה.
4. הצמד את התורן לסיפון על גבי העיגול ג' 8 ובו בומן העבר את חוט הברזל דרך מרכז העיגול בתוך גוף האניה והפן. כוון מספר 4 של המפרש לכוון החרטום בזווית קלה ממרכז האניה.

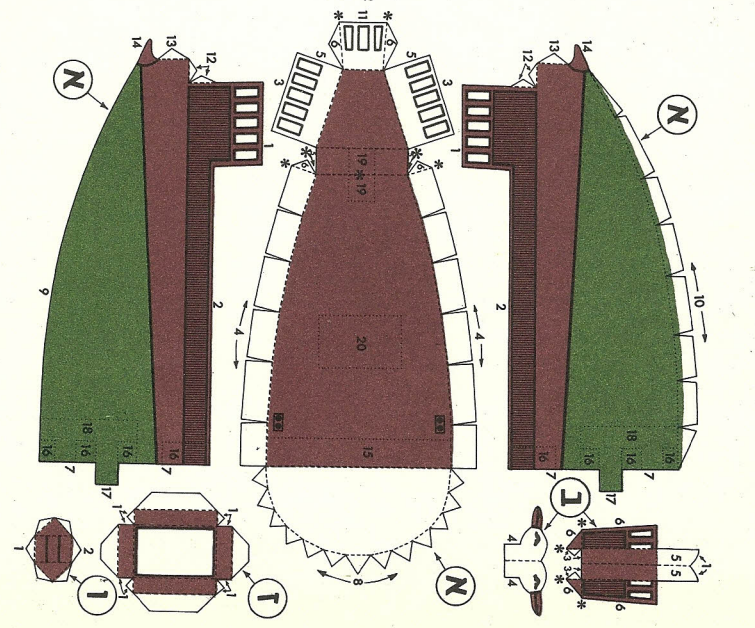
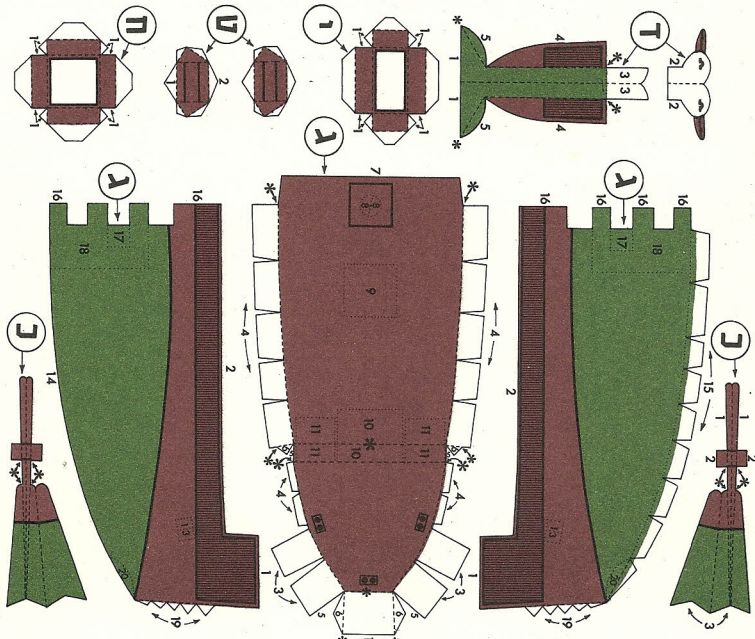
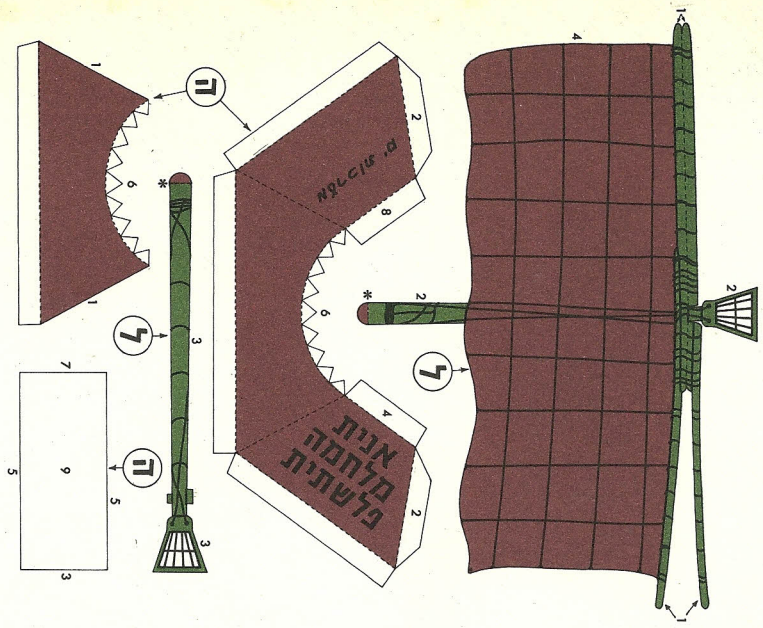

...וכעת לפניך דגם אניה עתיקה, כלי־שיט
נוסף לצי שבנית מתוך חוברות מערכות־ים.
דגם זה והדגמים הקודמים של אניות עתי-
קות נמסרו לנו באדיבותו הרבה של מר בן-
אלי, מנהל המוזיאון הימי, חיפה.

יִרְדֵי הַיָּם בְּאֲנִיּוֹת עֲשֵׂה מְלָאכָה בְּמַיִם רַבִּים:
הִמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי יְיָ וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמַצִּילָהּ.

(תהלים, ק"ז, כ"ג וכ"ד)

אֲנַחְנוּ צוֹלְלִים

בְּהִיטָךְ מְרַחֵב פְּנוֹרְמָה
תְּהִי בֵּין הַבּוֹדְדוֹת הַיּוֹדְעוֹת,
כִּי שֵׁם, לִילָה-לִילָה,
בְּמַיִם הַקְּרִים, הַמְטַנְּפִים,
בְּבוֹץ טוֹבְעָנִי וְרֶפֶשׁ,
תַּחַת מִדְּחַפֵּי אֲנִיּוֹת
בֵּין שְׂרָשְׁרוֹת וּבְתוֹךְ רְצִיפִים
גּוֹמְאִים מְרַחֲקִים.

בְּעִינַיִם נִלְטָשׁוֹת, תְּרוֹת מְחוּגִים,
בְּאֲזָנַיִם קְשׁוּבוֹת וּבִלְבָבוֹת הוֹלְמִים,

אֲנַחְנוּ,

עַד כְּלוֹת הַנְּשִׁימָה

צוֹלְלִים.

יֵאוֹב חִיּוֹן

דפוס ירושלים

■ מן התוכן ■

■ פעולות ומבצעים של לוחמי הקומנדו הימי ■ שיחה

■ עם לוחמים ■ מפקדי הקומנדו הימי מספרים ■ צוללים

■ ואמורדאים במעמקים ■ סיפורים ושירים מהווי היחידה ■

מערכות ים
בטאון חיל הים

■ מס' 90 ■ תמוז תשכ"ח ■ יולי 1968

■ דגם לבניה עצמית: אניה פלישתית עתיקה ■